

Szolgatórs

Baptista folyóirat
nem csak lekipásztoroknak

2014. második negyedév, XXIII. évfolyam, 2. szám

Haggeus üzenete a XXI. század keresztényeinek

VEZETŐK A VÁLTOZÁS ÉLÉN

Évek és énekek sablonok nélkül – beszélgetés Pintér Bélával

„Tiltott vallási szekta fenntartásának vétsége”

GYAKORLATI TANÁCSOK HATÉKONY KISCSOPORTOK VEZETÉSÉHEZ

TARTALOMJEGYZÉK

BIBLIATANULMÁNY

- Merényi Zoltán: Haggeus üzenete a XXI. század keresztényeinek 3
Heizer Tamás: Vezetők a változás élén (1. rész) 5

KÖNYVAJÁNLÓ

- Daniel Kahneman: Gyors és lassú gondolkodás 11

BIBLIATANULMÁNY

- Steiner József: A tudatos missziói tevékenység újszövetségi alapjai (1. rész)..... 12

INTERJÚ

- Évek és énekek sablonok nélkül
Beszélgetés Pintér Bélával életről, sikerről, családról, evangéliumról 19

HÍREK

- Pafkó Tamás: European Leadership Forum 2014 24

EGYHÁZTÖRTÉNELEM

- Legifj. László Gábor: „Tiltott vallási szekta fenntartásának vétsége”
Szeptakérdés és a baptisták a Horthy-rendszerben és azon túl (1. rész) 26

KÖNYVAJÁNLÓ

- Komesz Mátyás: És szólt Isten: „Legyen világosság!” 33

EGYHÁZTÖRTÉNELEM

- Marosi Nagy Lajos: Mit mondhatunk a baptista sajtó napján? 34

IRODALOM

- Ifj. Vas Ferenc: Édes Anna – regényelemzés egy teológus szemével 40
Pafkó Tamás: Megjegyzések Zrínyi Miklós bibliai idézeteihez 45
Pálfi Noémi: Ady istenes versei a világháború közelében 49

KISCSOPORTOK

- Joyce Baerg: Gyakorlati tanácsok hatékony kiscsoportok vezetéséhez 52

SAJTÓFIGYELŐ

- Ron Edmondson: Hét szempont a keresztények online viselkedéséhez 54

KÖNYVAJÁNLÓ

- Kevin Halloran: Így olvass könyveket! 55
Dr. Almási Tibor: A zsidókhöz írt levél 6,1–6 exegézise 56
Bruce Milne: A megismert igazság 59
C. S. Lewis: Az ima hatékonyságáról 60
Mit gondolnak a lekipásztorról? 62
Priscilla Shirer: Eltökélt szívű nők 63
Mike Mason: A házasság misztériuma 64
Randy Alcorn: Valóban bátrak 65

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa.

Felelős szerkesztő: Sinka Csaba
Felelős kiadó: Papp János egyházelnök
Tördelőszerkesztő: Sinka Csaba

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1068 Budapest, Benczúr u. 31.
Telefon: 06-20-886-0410
E-mail: info@szolgotars.hu

www.szolgotars.hu
Megjelenik: negyedévente
ISSN 1218-425X

BIBLIATANULMÁNY

Merényi Zoltán

HAGGEUS ÜZENETE A XXI. SZÁZAD KERESZTÉNYEINEK

Giovanni Pisano (1250–1315): Haggeus próféta (részlet)

Egy bibliatanulmányozó csoportban az Ószövetség kisprófétáit tanulmányozzuk. Megragadott ezeknek a több mint két és félezer éve élt hívőknek az üzenete. Többen közülük ma is jelenlevő problémákra hívják fel a figyelmet. Szeretném kiemelni közülük Haggeust, aki Kr.e. 520-ban írta kétfejezetnyi kis „könyvét”.

Haggeus kora

„Dárius király uralkodásának második esztendejében, a hatodik hónap első napján” – kezdi a próféta pontos kormeghatározásával írását. Ezt az időpontot nagyon pontosan be tudjuk azonosítani: Kr. e. 520. augusztus 29.

19 éve annak, hogy Círusz perzsa király rendeletet adott ki, hogy a zsidó nép hazatérhet a babilóniai fogságból. Majdnem húsz év telt el, de még mindig nem történt meg az igazi „rendszer váltás”. A nép jó része haza sem tért Babilon földjéről,

hiszen ott letelepedve biztonságos egzisztenciát teremtettek maguknak. Nem volt számukra vonzó egy sivatár, szinte kihalt országba visszatérni.

A zsidó nép számára oly fontos templomépítés is megakadt, közel 70 esztendeje nem volt az Úrnak háza Jeruzsálemben. Az építkezést azért szüntették be, mert egyrészt nem volt elég pénzük egy impozáns épületre, másrészt Ezsdrás leírja, hogy a nép ellenségei akadályozták őket ebben a munkában. Vádoló levelet írtak Perzsia új királyának, aki rendeletben tiltotta meg az építkezés folytatását. (Ezsd 4)

Félelem, megalkuvás és kifogások jellemezték a hívők életét. Az Úr háza helyett saját életük építésével kezdtek foglalkozni. Viszonylag rövid idő szorgalmas munkájával biztos megélhetésre tettek szert. Faburkolattal díszített házakban éltek, (1,3), ettek, ittak, ruházkodtak.

Haggeus könyvének legmegrázóbb mondata a következő:

„Azért, mert az én házam romokban hever, ti meg csak a magatok háza körül szorgoskodtok.” (1,9)

Individualizmus

Ez a ténymegállapítás a mai kereszténységet is jellemzi. Olyan korban élünk, amikor az individualizmus a világ értékrendje, vagyis az önközéppontúság. Mindenki a saját érdekeit nézi, azt keresi, hogyan tud jobban érvényesülni a világban. Ez a szemlélet a hívők gondolkodásába is meggyökerezett. Gyakran ugyanazok a célok motiválják korunk keresztényét, mint a hit nélkül élőkét: siker, önmegvalósítás, gazdagság, utaztatások. Nem sajnáljuk az időt, energiát arra, hogy építsük életünket, de a szolgálatra már nem áldozunk. Diplomákat szerzünk, házakat építünk, autókat vásárolunk, utazgatunk szerte a világban, s közben elfeledkezünk arról, hogy más feladatunk is lenne a világban. Szomorú tapasztalatom, hogy a mai kor keresztényei folyamatosan rohannak saját érdekeik érvényesítésében, de Isten ügyére egyre ritkábban érnek rá.

Egy nagyszerű képet találtam az interneten *Mauricio Palacio* festményét, melynek címe „Who cares?”, vagyis „Kit érdekel?”. A képen emberek fuldoklanak egy hullámzó tengeren, miközben egy kis szigeten emberek mit sem törődve a fuldoklókkal udvarolgatnak, játszanak, zenélnek, telefonálgatnak, sportolnak, élvezik az életet. A kép a gyülekezetről és a világról szól. Miközben emberek kárhoznak el körülöttünk, bennünket csak saját kedvteléseink mozgatnak.

Ma is aktuális Haggeus intelme: „csak a magatok háza körül szorgoskodtok.”

Mauricio Palacio: Kit érdekel?

Isten válasza a nép hozzáállására

Isten szomorúan szemléli a nép hozzáállását, és elkezd beavatkozni a történésekbe. A nép hiába szorgalmaskodik, elmaradnak az áldások. Az ég nem ad harmatot, a föld nem hozza meg termését, szárazság sújtja a földeket (1,10–11). „Az történt, hogy ha valaki odament gabonájához, melytől húsz vékát várt, csak tíz lett, és ha valaki odament a borsajtójához, remélve, hogy ötven korsóra valót fog meríteni, csak húsz lett.” (2,16)

A 127. zsoltár szavai váltak valóra: „Ha az Úr nem építi a házat, hiába fáradoznak az építők. Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába vigyáznak rá az őrök. Hiába keltek korán, és feküsztek későn: fáradsággal szerzett kenyeret esztek. De akit az Úr szeret, annak álmában is ad eleget.” (Zsolt 127,1–2)

Isten népe Isten nélkül akart élni. Saját erejükben, szorgalmukban, kapcsolataikban bíztak, és ennek nem volt áldása. Ma is így működik ez. Ha kihagyjuk az Urat, előbb-utóbb megszűnik az áldás életünkből.

Lehet, egy jó ideig megy előre a szekér, de csak idő kérdése, hogy mikor következik be a defekt.

A hívő ember így válik vallásossá. Imádkozik azért, hogy Isten adjon áldást önző céljainak elérésében, de önmaga nem hajlandó Isten ügyéért egy szalmaszálat sem keresztbe mozdítani. Ha nem boldogul az életben, akkor pedig Istent kéri számon.

Szükség van ma is megújulásra, értékrendünk helyreállítására!

A fordulat

Dárius király uralkodásának második esztendejében a hatodik hónap 24-én, vagyis szeptember 21-én, három héttel Haggeus igehirdetése után Isten elvégzi Zerubbábel és Jósua főpap szívében, hogy hallgassanak az intelemre. Azt olvassuk, hogy „az Úrtól való félelem fogta el a népet” (Hagg 1,12), és nekiláttak a templomépítésnek.

A fordulatnak minden pontja nagyon lényeges. Hallgattak az Isten üzenetére, félelem fogta el őket, vezetőik álltak a fordulat élére, majd engedelmeskedtek.

Isten ezt a mai keresztények szívében is el akarja végezni, hogy újból első helyre kerüljön az Isten házána építése, a szolgálat.

Jézus Krisztus is így tanított a hegyi beszédben: „keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek.” (Mt 6,33)

Pontosan ez történt Haggeus idejében is, amikor odaszánta magát a nép a szolgálatra, Isten elkezdte megáldani őket (2,19).

Megerősítette Zerubbábel (Hagg 2,21–23) és Jósua (Zak 3) vezetői szerepét és a templom dicsőségéről is kijelentést adott.

A perzsa uralkodó szívéét is megváltoztatta. Ezsdrásnál olvasunk arról, hogy az építkezés megkezdése után ismét megjelentek Izrael ellenségei, és újból feljelentést tettek Dárius királynál. Az uralkodó azonban parancsot adott arra, hogy nézzenek utána a levéltárban, hogyan rendelkezett Círusz király. Mikor megtalálták a támogató parancsot, ezt a levelet küldték Tattenaj helytartónak: „Hagyjátok békén az Isten háza építését! A zsidók helytartója és a zsidók vénei hadd építsék föl Isten házát a régi helyén!” (Ezsd 6,7) Sőt még azt is elrendelte az uralkodó, hogy támogatni kell anyagilag is az építkezést, aki pedig megszegei az utasítást, azt fel kell akasztani.

Isten még a hitetlen uralkodó szívéét is formálni tudta. Amikor Isten népe engedelmes volt, az Úr is melléjük állt. Hiszem, hogy ezt a megtapasztalást az Úr számunkra is meg akarja adni.

Isten még a hitetlen uralkodó szívéét is formálni tudta. Amikor Isten népe engedelmes volt, az Úr is melléjük állt. Hiszem, hogy ezt a megtapasztalást az Úr számunkra is meg akarja adni.

Készek vagyunk-e mi is Isten ügyét előbbre helyezni a sajátunkénál? Tudunk-e áldozatokat hozni időnkől, erőnkől, pénzünkől, hogy neki szolgáljunk, lemondva talán kedveléseinkről is? A Haggeus által felvetett kérdések ma is döntés elé állítanak bennünket.

Heizer Tamás

VEZETŐK A VÁLTOZÁS ÉLÉN*

1. rész

Hogyan viszonyuljon az egyház a változásokhoz? Alkalmazkodjon hozzájuk, eléjük menjen, vagy ellenálljon azoknak? Esetleg vannak olyan típusú változások, amelyeket egyenesen az egyháznak kellene előidéznie a társadalomban? És miközben az egyház maga is változik és változást hoz a környezetében, van-e, ami mégsem változhat éppen azért, hogy az egyház továbbra is egyház maradjon?

BEVEZETÉS

A változás ma olyan társadalmi jelenség, ami intenzitása, sebessége és mélysége miatt sokkal nagyobb jelentőséggel bír, mint eddig bármikor a történelem során. Például egyes kutatások szerint a tudományos és technikai információk mennyisége évente 13%-al növekszik, ami azt jelenti, hogy minden 5 és fél évben megduplázódik. Az interneten elérhető adatmennyiség 2001-ben 300%-al több volt, mint az azt megelőző évben.¹ Az információ mennyiségének növekedése csak egyik jele annak, hogy körülöttünk a világ felgyorsult, és bizonyos területeken iszonyú iramban változik. Ezek a folyamatok nemcsak a társadalomra vannak hatással, hanem az egyházat sem kerülik el. Bizonyos értelemben ez természetes, hiszen az egyház² nem sziget, nem légüres térben teljesíti küldetését, hanem olyan turbulens társadalmi környezetben, ahol az egyes szereplőket „ezer szál fűzi” egymáshoz, és ahol ezek a kapcsolati hálók pillanatok alatt bomlanak fel és szerveződnek újra.

Bár a sokrétű és intenzív változás korunk jellemzője, mégis azt kell mondanunk, hogy vannak az életnek olyan területei, amelyek makacsul ellenállnak a változásoknak. Az előző példánál maradva, bár a technológia fejlődése ma hihetetlen távlatokat nyitott a kommunikáció előtt, azt kell mondanunk, hogy az emberek ma sem értenek könnyebben szót egymással, mint régen. Ez természetes, mert a kommunikáció kiindulási pontja a szív,³ amit viszont megrontott a bűn, és erre a problémára nem tud megoldást adni a technikai fejlődés. A bűn megnyilvánulása sokat változott az évezredek alatt, de természete, és a rabságában élő ember problémája nem. Így az evangélium változó világunkban ugyanolyan időszerű ma, mint volt bármikor a történelem során. Isten Jézus Krisztusban felkínált kegyelmének van egyedül hatalma az ember szívét és személyiségét megváltoztatni, nélküle nem vagyunk képesek lényegi változásra a tudományos-technikai fejlődés ellenére sem.

A társadalomban zajló változásokkal kapcsolatban az egyházi és gyülekezeti vezetők különleges felelősséget hordoznak, ezért fontos, hogy megfelelő látásuk legyen erről.

1. A VEZETÉS ALAPKÉRDÉSEI

Ha a vezetés lényegét meg akarjuk ragadni, akkor legalább öt alapvető kérdésre kell választ kapnunk:

1. Miért van szükség vezetőkre? A vezetés céljára kérdezzük rá.
2. Mi a jelentősége a vezetésnek? A vezetés funkciójára kérdezzük rá.
3. Mit csinálnak a vezetők? A vezetők feladatára kérdezzük rá.
4. Ki a vezető? A vezető személyére/jellemére/kompetenciájára/elhívására kérdezzük rá.
5. Hogyan kell vezetni? A vezetési módszerekre/stílusokra kérdezzük rá.

A vezetéselmélet úgy tartja számon ezeket, mint a „vezetés alapkérdéseit”. Mindegyiknek könyvtárnyi irodalma van,⁴ hiszen a gazdasági szférában mindenki számára nyilvánvaló, hogy a siker alapvető előfeltétele a jó vezetés. A Biblia szerint az egyházban ez sokkal inkább így van, hiszen nem csupán ideiglenes értékek (mint pl. a profit⁵), hanem az örökkévalóság szempontjából jelentős értékek múlnak a jó vagy rossz vezetésen. Mindegyik alapvető kérdés sajátos módon kapcsolódik a változáshoz, de most csak az első három kérdést fogjuk közelebbről megvizsgálni.

1.1. A vezetés célja: a teokrácia

Ahol célok hívnak létre, működtetnek és tartanak össze egy közösséget, ott feltétlen szükség van vezetésre. Az egyház olyan közösség, amiről mindez elmondható. Az Újszövetség úgy mutatja be az egyházat, hogy miközben önmaga folyamatos változásban él, aközben örökkévaló célokért küzd, és folyamatosan azok felé halad. Ezeket a célokat nem az egyház tűzte ki maga elé, ezek a célok Isten céljai. De azt is látnunk kell, hogy az egyház nem csupán a célok kitűzésében szorul rá Istenre, hanem Isten céljait sem képes elérni önállóan, saját erejéből. Isten céljait az egyház csak Istennel együtt képes elérni. Tehát az egyház Istentől, vagyis Krisztustól függ mind a célok, mind azok megvalósításának tekintetében.

Ebből a nyilvánvaló tényből következik, hogy a keresztyén vezetés célja az, hogy Jézus Krisztus uralma valóságosan érvényesüljön az egyházban. Teológiai szakkifejezéssel élve: a vezetés célja a teokrácia megteremtése és fenntartása Isten népe között. A teokrácia két görög szó kapcsolatából származik: *theos* (Isten) + *kratein* (kézben tartani, uralni valamit). Tehát teokráciáról akkor beszélhetünk az egyházban, ha Isten tartja kézben a dolgokat, vagyis az ő uralma érvényesül. Ez egészen konkrétan az egyház esetében azt jelenti, hogy Krisztus az egyház feje, és a test nem képes semmire a fej nélkül. Az

*Az országos lelkipásztor-értekezleten (Balatonszemes, 2003) azt a feladatot kaptam, hogy tartsak előadást a vezetés és a változás kapcsolatáról. Az előadás után a lelkipásztori kar arra kért, hogy az előadás legyen hozzáférhető olvasható formában. Ez a cikk ennek a kérésnek tesz eleget, és az említett előadás alapján készült.

újszövetségi gyülekezetkormányzási modellből nyilvánvaló, hogy mivel egyedül Jézus a feje az egyháznak, minden vezető csak középvezető lehet a gyülekezetben.

Isten három eszközt használ arra, hogy a teokrácia ne csupán egy teológiai közhely legyen: (1) az Igét, (2) a Szent Szellemet, (3) elhívott és felhatalmazott vezetőket. Teokrácia tehát nincs olyan gyülekezetekben, ahol Isten igéjét megvetik vagy félreteszik, ahol a Szent Szellem munkáját megoltják, vagy ahol nem olyan vezetők állnak a gyülekezetek élén, akiket Isten hívott el, készítet fel, és hatalmazott fel. Hogy az utóbbi szempontok egy vezetőre nézve igazak-e, az meglátszik a jellemén és munkájának gyümölcsein.

A teokrácia három eszközén elgondolkodva belátható, hogy a teokráciának van egy gyenge pontja: az ember. A teokrácia ugyanis sérülhet a vezetők vagy a vezetettek miatt. Ha a vezetők nem élnek a tekintélyükkel (passzívák és nem vezetnek), vagy ha visszaélnék tekintélyükkel (hatalmaskodnak), akkor a teokrácia sérül. De ugyan ez következik be akkor is, ha a vezetettek nem vezethetők, vagy ha gondolkodás nélkül „birka mód” követnek bárkit, bármiben. Az egyháztörténelem és korunk egyaránt szolgáltat példákat mindkét problémára. Azonban a szomorú példák sem változtatnak azon a tényen, hogy az egyházban a vezetés célja a teokrácia megteremtése és fenntartása.

A Biblia és a történelem egyaránt azt mutatja, hogy amikor a teokrácia zátonyra fut, három emberi megoldás valamelyike lép a helyébe: a diktatúra, a demokrácia vagy az anarchia.

1. A *diktatúra* a teokráciától való elhajlás egyik formája. A kifejezés a latin *dictare* igéből származik, ami azt jelenti, hogy parancsolni. Lényegéhez hozzátartozik, hogy egy személy,¹¹ vagy egy kisebb csoport¹² saját emberi előjogok és kiváltságok birtoklása érdekében önkényesen uralkodik a többség felett, néha a végletekig figyelmen kívül hagyva az általuk „vezetett” többség szükségleteit. Jó bibliai példa erre Roboámnak és ifjú tanácsadóinak¹³ lelkülete, ami Izrael kettészakadásához vezetett. Roboám nem értette meg, hogy a király Isten népének pásztora és nem kizsákmányolója, ami egyszerre jelent bölcs hatalomgyakorlást (= vezetést) és gondoskodást (= szolgálatot). A másokat leuraló, diktatórikus vezetési magatartást – mint a világra jellemző, de az egyháztól idegen gyakorlatot – Jézus megtiltotta.¹⁴ Az Újszövetség a gyülekezeti vezetőkkel kapcsolatban kifejezetten kerüli azokat a kifejezéseket, amelyekhez mások feletti hatalmaskodás képzete tapad.¹⁵

2. A *demokrácia* a teokráciától való elhajlás másik formája. A kifejezés ógörög eredetű összetett szó, ami népuralmat jelent. Egy tipikus bibliai példát olvashatunk a 2Móz 32,11–8-ban. Mózes Istennél van a Sínai-hegyen, távol a néptől. A vezetés Áronra marad, de az ő ereje csak arra elég, hogy mint vezető végrehajtsa a nép akaratát, arra már kevés, hogy Isten akaratát véghezvigye a nép között, ha kell, akár a nép akaratára ellenére is. Az ő példájából is látható, hogy hová vezet, amikor egy vezető – félelemből vagy saját szerepét félreértve – azt tekinti feladatának, hogy a nép akaratát kiszolgálja.¹⁷ Nekünk, mai keresztényeknek azért kell különös gondot fordítanunk a teokrácia megértésére, mert demokratikus társadalmi rendben élve, túlságosan is természetesnek tűnne, hogy világi mintára formáljuk át gyülekezeteinkben a vezetést.¹⁸ Fontos különbség tehát, hogy amíg a demokráciában a közvélemény határozza meg a vezetőt, addig a teokráciában Isten akaratára. Sokszor a vezetés ára éppen az, hogy a közvéleménnyel dacolva fel kell áldozni a népszerűséget.¹⁹

3. Az *anarchia* a teokráciától való elhajlás harmadik formája. A kifejezés szintén egy ógörög eredetű összetett szó²⁰, vezető nélküli zűrzavaros állapotot jelent. A legmarkánsabb bibliai

példákat a Bírak könyvében találjuk. „Abban az időben nem volt király Izraelben. Mindenki azt csinált, amit jónak látott.” (Bír 2,5 vö. 7,5–6) Mindig voltak emberek, akik az egyházban ebbe az irányba húztak. Az anarchia általában két „gyökérből táplálkozik”:

1. Némelyek kevesebb hatalommal rendelkeznek, mint azt szeretnék, ezért gyengítik azok pozícióját, akik éppen legitim vezetők, így nem kell alárendelni magukat senkinek. Ezzel legalább azt elérik, hogy a „maguk urai” lehetnek, ha már másokéi nem is.
2. Az anarchia második forrása a gyenge, elhívásában bizonytalan vezetés. Ennek a két káros hatásnak együttes következménye mindig az anarchia lesz, amikor a vezetők a „gyeplőt a lovak közé dobják”, és így „mindenki azt csinálhat, ami neki tetszik”.

Nagyon fontos! Vezetésre azért van szükség az egyházban, hogy a teokrácia megvalósuljon. Másképp fogalmazva: a vezetés akkor jó, ha Krisztus tartja a kezében a gyülekezeteket a vezetőkön keresztül. A teokrácia akkor is fontos célja a vezetésnek, ha sérülékeny és Krisztus ezer éves uralkodásáig nem lesz tökéletes.²¹ Amikor a vezetés és a változások kapcsolatára gondolunk, akkor szem előtt kell tartanunk ezt az igazságot. A változás soha nem fakadhat a vezetők vagy vezetettek vágyaiból, mindig Isten megértett akaratából kell következnie, aminek megvalósításában a vezetőké az elsődleges felelősség.

1.2. A vezetés funkciója: keresni és képviselni Istent

A keresztény vezetésnek kettős funkciója van: keresni Istent (vertikális funkció) és képviselni Istent (horizontális funkció). Az egyházban/gyülekezetekben a vezetőknek oda kell szólni magukat arra, hogy folyamatosan keressék Istent nem csupán személyes lelkiéletük érdekében, hanem a rájuk bízott gyülekezet érdekében is.

Az Isten és ember között meglévő közvetlen kapcsolat jellege a bűneset óta megváltozott.

Az embert Isten kiüzte az édenből,²² ami a közvetlen találkozás helye volt.²³ Azóta Isten bizonyos értelemben „elrejté”²⁴ önmagát, az 1Tim 6,16 szavaival: Isten „megközelíthetetlen világosságban lakik, akit az emberek közül senki sem látott, és nem is láthat...” Azóta az ember rákényszerül arra, hogy keresse az Istent teljes szívvel²⁵ bízva az ígéretekben, hogy ha ezt teszi meg is találja²⁶ őt. Az igazi hit – mind az Ószövetségben, mind az Újszövetségben – többek között abban különbözött a pogányságtól, hogy tisztelettel tudomásul vette: az élő Istennel nem lehet rendelkezni, őt nem lehet „elővenni a vitrinből” amikor szükségünk van a szolgáltatásaira, aztán visszatenni, amikor már magunk is boldogulunk. A pogányság egyik vonása éppen az volt, hogy az élet minden problémájára²⁷ megvolt a megfelelő isten, csak elő kellett venni, és egyáltalán nem kellett keresni, ott volt, ahová tették. A Biblia szerint Isten keresése mindaddig az igaz hit egyik jellemzője lesz, amíg az újjáteremtett világban ismét meg nem valósul, hogy „íme az Isten sátora az emberekkel van, és ő velük fog lakni, ők pedig népei lesznek, és maga az Isten lesz velük.” (Jel 21,3b)

A jó vezetők értik, hogy a vezetés vertikális funkciója, hogy keressék Istent. Jó példa erre az Ószövetségből Jósáfát király, akiről azt jegyzi fel a Biblia, hogy „atyja Istent kereste és az ő parancsolatai szerint élt” (2Krón 17,4). Ezért amikor egy külpolitikai krízisben „megijed”, azonnal „az Urat kezdte el keresni” (20,3). Jósáfát olyan vezető volt, akinek a személyiségében mélyen beépült az Isten keresésének igénye, és így lelki reflexként működött sok esetben. Jósáfát példájából is tudjuk, hogy Isten

nagya értékeli ezt a vezetői lelkületet, időben adott megfelelő vezetést a királynak (vö. 20,14kk). Az Újszövetségben is láthatjuk, hogy a misszió nem emberi elképzelések alapján haladt előre. Pál apostolnak is várnia kellett napokat Tróászban, és keresni Istent. A vezetés nem maradt el (vö. ApCsel 6,6kk.). Tehát a keresztény vezetés vertikális funkciója, hogy a vezetők keressék Istent a kapcsolatért és a tőle származó látásért. Kapcsolatért azért, mert csak Isten által vezetett emberek tudnak vezetni. Látásért azért, mert csak azok képesek vezetni Isten népét valahova, akik látják Isten céljait. Ha vak vezet világtalant, mindketten gödörbe esnek (Mt 5,4) és látás nélkül elszéled (= szétszóródik) a nép (Péld 29,8). „A látás egy Istentől származó világos kép arról, amit ő velünk és általunk akar cselekedni a jövőben. A vezetők egyik legfontosabb feladata, hogy keressék Istent, megértsék az ő terveit és céljait, hogy Istentől kapott látás által tudják vezetni a gyülekezeteket.”²⁸ Az Istentől származó látás Isten kijelentésében²⁹ gyökerezik, amiben feltárja önmagát, szándékait és útjait népe előtt.³⁰ Annak a kijelentésnek, amiben a látás gyökerezik, a keretét a Szentírás adja,³¹ a konkeretizálódását viszont a Szentlélek, aki az Istent kereső vezetőknek, Krisztuséból „merítve” aktuális vezetést ad.³² A vezetés horizontális funkciója, hogy a vezetők képviseljék Isten népe előtt, a tőle kapott látás alapján. Tehát nem elég keresni Istent és átvenni tőle a látást, azt meg is kell osztani a gyülekezettel, sőt fenn is kell tartani azt. Minden erőfeszítés egyik legfontosabb motivációs ereje, hogy látjuk az értelmét annak, ami teszünk.

Tehát amikor a vezetők és a változások kapcsolatára gondolunk, akkor fontos felismernünk, hogy az egyházban pozitív változásokat csak olyan vezetők tudnak előidézni, akik elszánják magukat arra, hogy Istent keressék azért, hogy Isten vezetése alatt álljon az életük, és hogy tőle látást kapjanak. Továbbá a jó vezetők fontosnak tartják, hogy a látást megosszák a gyülekezettel, sőt a sokféle gyülekezeti tevékenység közben ott tartásuk a tagok előtt, mint ami minden gyülekezetben zajló változás egyedül helyes kiindulópontja.

1.3. A vezetők feladatai

Az Újszövetség sokat beszél a vezetők feladatairól, melyeket a könnyebb áttekinthetőség érdekében öt nagyobb feladatkörbe sorolhatunk. Ezeket a feladatokat a vezetők csak akkor képesek ellátni, ha az imaéletükből fakadóan Krisztussal élő, friss kapcsolatuk van, és ha az Igéből élve az Igével szolgálnak. Ezt a két előfeltételt fogalmazták meg az apostolok saját szolgálatukra nézve is: „mi pedig megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett.” (ApCsel 6,4)

A vezetők feladatainak öt átfogó területe: vezetés, gondoskodás, változások előidézése, együttműködés egymással és új vezetők képzése, amelyek közül egyik sem valósítható meg az Ige és az Úr Jézussal fenntartott élő kapcsolat nélkül. Nincs lehetőség arra, hogy mélyebben kibontsam ezeket a területeket, meg kell elégednünk néhány mondattal.

1. *Vezetés* – A vezetők feladata, hogy vezessenek, ami azt jelenti, hogy Istentől kapott felhatalmazás alapján, a Szentlélektől kapott ajándékaikat használva hatást gyakorolnak a gyülekezet tagjaira, hogy a hívők közös erőfeszítésével a gyülekezet elérje Isten céljait. Tehát a vezetők azok az emberek, akik Isten céljait tartják a szemük előtt, és el tudják érni, hogy velük együtt mások is dolgozzanak azok megvalósulásáért.

2. *Gondoskodás (pásztorlás)* – A vezetők feladata, hogy Isten népére gondot viseljenek. A gondoskodás azt jelenti, hogy Isten forrásaiból, tőle kapott szeretettel és erővel betöltik mások szükségait, hogy elhívásuknak és ajándékaiknak megfelelően

szolgálhassák Istent, miközben Krisztushoz hasonlóvá formálódnak.

3. *Változások előidézése* – Mivel erről bővebben lesz szó, most elég csak annyit, hogy a változások előidézése azt jelenti, hogy a vezetők a jelenben biztosítják az Istentől kapott látásból fakadó jövő feltételeit

3. *Új vezetők képzése (reprodukción)* – Az új vezetők képzése, azt jelenti, hogy a „jelen emberei” befektetik életüket a „jövő embereibe”, hogy Isten országának ügye a következő generációban is előrehaladhasson. Ezt tette Isten döntése alapján Mózes Józsuével, Sámuel Dáviddal, Illés Elizeussal, az Úr Jézus a tanítványokkal, Pál apostol Timóteussal. A 2Tim 2,2 szerint ez minden vezetői generáció számára nagy kihívás, ami sokkal inkább minősíti munkájuk értékét, mint bármi más.

4. *Együttműködés (csapatmunka)* – Az együttműködés azt jelenti, hogy az Istentől kapott vezetőtársakkal együtt dolgozunk Isten céljainak megvalósulásáért, tisztelve egymás elhívását és megbecsülve egymás ajándékait. Az Újszövetség szerint a vezetés olyan csapatmunka, ami a presbitérium feladata és nem egyetlen különleges személy³³ privilégiuma. A presbitérium abban az esetben tud Isten akarata szerint egységesen vezetni, ha a presbiterek időt szánnak arra, hogy közösen imádkozzanak, tervezzenek, ha odaszánják magukat az együttműködésre és az őszinte, ugyanakkor szeretetteljes kommunikációra. Ez néha sok időt, és mindenképpen egymás melletti elkötelezettséget igényel.

Amint azt a 3. pontban láttuk a változások előidézése tipikusan vezetői feladat, ami azonban feltételezi a többit. Vagyis amikor Isten változást akar előidézni a gyülekezetben, akkor annak az élére azokat a vezetőket akarja odaállítani, akik vállalják, hogy egymással együttműködve hatást gyakorolnak másokra, gondoskodnak a szükségükről, és felkészítik a következő generáció vezetőit.

Röviden áttekintettük a vezetők szerepét a változásokkal kapcsolatban. Most vizsgáljuk meg, hogy milyen forrásokból származnak azok az erők, amik a változásokat előidézik az egyház/gyülekezet életében.

2. A VÁLTOZÁSOK FORRÁSAI

A gyülekezetek nem szigetek, sok-sok szállal kapcsolódnak egy háromdimenziós környezethez. Az egyház és háromdimenziós környezete kölcsönösen hatással vannak egymásra, tehát a gyülekezetekben zajló változások forrásait is ezekben találhatjuk meg.

Az 1. ábra a gyülekezetre hatást gyakorló külső és belső környezet alkotóelemeit mutatja be.

2.1. Az első dimenzió – a szellemi környezet

Az első dimenzió az a láthatatlan szellemvilág, amiben egyrészt az egyház főhadiszállása van Krisztus trónjánál,³⁴ másrészt pedig az a küzdőtér, ahol az egyház harcol a negatív szellemi erőkkel.³⁵ Sok pozitív és negatív változás forrása tehát a szellemi dimenzióban keresendő. Az Isten által munkált pozitív változásokra történelmi példák az ébredések, köztük az egyik legjelentősebb a reformáció. A negatív szellemvilág hatására létrejött változásokra/torzulásokra történelmi példák a keresztes háborúk, az inkvizíció kegyetlenségei, a kegyelemmel üzletelő bűnbocsátó cédulák, a szekularizáció, küldetésstudat elvesztése, belső harcok stb.

1. ábra

A gyülekezetre hatást gyakorló külső és belső környezet alkotóelemei

2.2. A második dimenzió – a társadalmi környezet

A második dimenzió a hétköznapi ember számára is érzékelhető társadalmi környezet, ahol a hívők és az Isten nélkül élő emberek élnek mindennapjaikat. Ez az a világ, ahová Jézus elküldte a tanítványait, és azért imádkozott, hogy az Atya ne kivegye őket belőle, hanem őrizze meg őket benne,³⁶ hogy sós és világosság lehessenek.³⁷ Azonban nemcsak az egyház gyakorol hatást a társadalomra, hanem a társadalomban is zajlanak olyan folyamatok, amelyek hatással vannak az egyházra, és változásokat idéznek elő benne. Feltétlen szem előtt kell tartanunk, hogy a társadalmi környezetben zajló változások nem választhatók el a szellemi dimenziótól. A Bibliából egyértelmű, hogy vannak olyan pozitív és negatív társadalmi változások, amelyek mögött pozitív vagy negatív szellemi források húzódnak meg.³⁸

Nézzük meg a társadalmi dimenzió néhány elemét!

1. Kulturális környezet – Korunkban a kulturális változások olyan mértékűek, amit nem hagyhatunk figyelmen kívül. A globalizációnak köszönhetően egyre inkább multikulturális a társadalom. Magába fogad olyan elemeket, amelyek régen ismeretlenek voltak. A távolságok jelentéktelenné váltak, betekinthetünk más társadalmak tőlünk eltérő kultúráiba is. Ezek nagy része sem nem jó, sem nem rossz, egyszerűen más, mint a miénk. Ugyanakkor minden kultúrának vannak olyan elemei, amelyek mögött egy határozott világnézet húzódik meg, ami vagy összhangban van a Bibliával, vagy szemben áll vele.³⁹ Számíthatunk arra, hogy a miénket követő új generáció már magáévá fog tenni olyan kulturális elemeket, amiket talán néhányan idegennek éreznek, de nem feltétlen rosszak. Bölcsességre van szükségünk, hogy ne csináljunk teológiai fegyvereket pusztán azért, hogy harcolhassunk velük egyfajta kulturális-ortodoxia kizárólagos létjogosultságáért. Ehelyett fogadjuk el, hogy a sokszínűség Istennek kedves. Például amikor

még nem volt globalizáció, a mennyben akkor is egy időben „közvetítették” az európai és az amerikai, a magyar és a cigány, a fehér és a fekete, a keleti és a nyugati kultúrában élő gyülekezetek sokféle istentiszteletét. Biztosak lehetünk abban, hogy Istennek valamennyi kedves volt, ha az imádat „Lélekben és igazságban” történt. Ha az egyház nem képes bizonyos értelemben adaptálni a kultúrát, akkor elveszti a képességét, hogy kommunikáljon a társadalommal, és óhatatlanul kulturális záróvá, szubkultúrává válik. A kulturális környezetben zajló változások hatással vannak az egyházra, és nem mindegy, hogy bölcsen vagy balgán viszonyulnak a vezetők ezekhez a folyamatokhoz, és megértik-e, hogy mivel kell harcolni és mivel nem.

2. Technológiai környezet – A technológia hihetetlen gyorsan változik, és nagyon erőteljes hatást gyakorol mind a társadalomra, mind a gyülekezetekre. Például a kommunikációs technológia új lehetőségeket teremtett az evangélium továbbadására, de az is igaz, hogy a bűn is sokkal kreatívabb módszerekkel juthat el a szívünkbe. Az interneten megtalálható az evangélium, de az erőszak és a pornográfia is. A technológia lehetővé teszi, hogy multimédiás eszközökkel még színesebbé és hatékonyabbá tegyük az istentiszteleteinket, de központi kérdéssé is válhat, és a végén a „csomagolás” (amit a technológia tud adni) fontosabb lehet a hirdetett ige erejénél (amit csak a Szentlélek tud adni)

3. Szociális környezet – Gyülekezeti tagjaink és az evangéliummal elérendő emberek is benne élnek egy szociális közegben, valamilyen társadalmi rétegben, arra jellemző sajátos problémákkal és lehetőségekkel. Azok a változások, amik a társadalomban ezen a területen zajlanak, érzékenyen érintik a gyülekezeteket. Például ide tartoznak azok a súlyos változások is, amik az utóbbi időben a családokat érintik, és amelyek megjelennek a házasságkötések, válások, elveszületések statisztikai adataiban. Ha csak a keresztények közötti válások

számának növekedésére gondolunk, beláthatjuk, hogy sajnos a társadalomban zajló változások nagyon is hatással vannak a gyülekezeteinkre. A vezetőknek Isten iránti felelősséggel kell ezekre a folyamatokra odafigyelni.

4. Nemzetközi környezet – A nemzetközi környezetben zajló változások is hatással vannak gyülekezeteinkre. Egy számunkra fájdalmas történelmi tapasztalat Trianon, ahol gyülekezeteiket és testvéreket vesztettünk el egyik napról a másikra. Ma az EU integráció fog bizonyos változásokat előidézni. Nem csupán az EU szabályrendszerére kell gondolnunk, hanem például arra, hogy mivel a határok átjárhatóak lesznek, a társadalmi mobilizáció növekedni fog. Lesznek, akik munka vagy tanulás miatt elmennek a gyülekezeteink tagjai közül. Tudunk-e segíteni nekik addig, míg tőlünk távol találnak egy új lelki otthont? De jönni is fognak hozzánk más országok más kultúráiból emberek. Nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy ez a társadalmi mobilitás fellátja a felekezeti határokat is. Tudunk-e ezzel kezdeni valamit? Vajon tudunk-e a „felekezeti kerítéseknel” igazabb alapot találni az identitásunk számára?

5. Politikai környezet – A politikai környezetben végbemenő változások szintén hatással vannak a keresztényekre. Csak egy változásra hadd hívjam fel a figyelmet a sok közül. A pártok szavazókért vívott küzdelmének jellege megváltozott. Egy új alkalmazott társadalomtudomány segíti ma a politikai pártokat választási küzdelmeikben – a politikai marketing. A marketing (kis leegyszerűsítéssel) a fogyasztói társadalomban, az emberek vásárlásra ösztönzésének művészeté. Nagy hangsúlyt fektet a különböző fogyasztói célcsoportok megismerésére, hogy az igényeikhez igazított termékekkel és üzenetekkel vásárlásra ösztönözzék őket. A politikai marketing is célcsoportokban gondolkodik, és azokhoz szabja a kommunikációját. Egy jól körülhatárolható célcsoport a politikusok számára, a vallásos polgárok tömege. A kommunikáció stílusát, nyelvezetét, retorikáját, hangsúlyait hozzájuk igazítva növelni lehet a szavazók tábort. Hogy ez mennyire sikeres taktika, azt az is bizonyítja, hogy az elmúlt választások során sikerült az amúgy passzív egyháztagokat is hisztérikus aktivitásra készíteni. Szomorú de tény, hogy a magyar keresztények az elmúlt 50 évben akkora egységben nem mozdultak soha az evangélium érdekében (felekezeti határokat is félretéve), mint az elmúlt választások során egyik vagy másik politikai párt érdekében. De ne tévesszen meg bennünket az a változás, ami a politikai környezetben végbemegy, a retorika nem minden, ne hagyjuk veszni Krisztustól kapott küldetésünket, amit úgysem politikai pártok fognak véghezvinni itt a földön, hanem az egyház. Az egyháznak mindig is volt társadalmi felelőssége, de hogy ezt tisztán tudja hordozni el kell kerülni az egyház és az állam, az egyház és a pártpolitika összefonódását. Ez nem azt jelenti, hogy a párbeszédet kell megszüntetni, de azt igen, hogy két egymástól megkülönböztethető társadalmi szereplő párbeszédéről lehet csak szó.

6. Vallási/ideológiai környezet – Ma már nem küzdünk az ateizmussal. Helyette a New Age előretörésének, régi pogány kultuszok reneszánszának korában élünk. Ehhez társul az un. posztmodern kultúra, amely elveti az emberi értelem kizárólagos hegemoniáját és valljuk be: nem ok nélkül. Ez a változás törvényszerű, bizonyos pozitívumok és negatívumok egyaránt jellemzik. De ami a legfontosabb, hogy az egyház/gyülekezet kommunikációja, kultúrája a modern emberre szabott, ezért fontos megismerni, megérteni a posztmodern ember gondolkodásmódját, problémáit, hogy képesek legyünk megszólítani a társadalmat egy újabb korszakban is.

A felsorolt néhány szempont talán meggyőzött bennünket arról, hogy ha figyelmen kívül hagyjuk azokat a folyamatokat, amelyek változásokat idéznek elő a társadalomban, akkor elveszítjük azt a képességünket, hogy megértsük a világot, és hogy képesek legyünk kommunikálni az evangéliumot kortársaink felé úgy, hogy azt meg is értsék.

2.3. A harmadik dimenzió – a belső környezet

A változások harmadik dimenziója maga az egyház, másképpen kifejezve: a belső környezet. A gyülekezeten és az egyházakon (felekezeten) belül zajló változások a belső szükségletekre,⁴⁰ hatalmi hálók szerkezetére,⁴¹ teológiai koncepciók egymásnak feszülésére⁴² stb. vezethetők vissza. Tehát változásokat nemcsak a társadalmi környezetben zajló folyamatok idézik elő, hanem az egyház/gyülekezetek belső folyamatai is. Ahogy az előbb, most is hangsúlyozni kell, hogy az egyház belső környezetében változást előidéző folyamatok mögött is sokszor a szellemi dimenzió húzódik meg. Vannak pozitív változásokat előidéző belső folyamatok, amelyeket Isten idéz elő, és ennek az ellenkezője is igaz, a sátán is igyekszik „fogást találni” az egyházon, sajnos sokszor sikeresen.

A baptista egyházban megfigyelhető problémás belső folyamatok közül csupán öt példát szeretnék kiemelni.

1. A taglétszám változásának tendenciái – Az 1999-es főtitkári beszámoló világossá teszi, hogy az utóbbi kb. 30 év mérlege az, hogy kb. 1000 taggal csökkent közösségünk létszáma. Jelenleg stagnálás van annak ellenére, hogy egy pozitív elmozdulás is látszik a bemenő számban az elmúlt évek során. Viszont az, hogy ennek ellenére sincs jelentős növekedés, azt jelenti, hogy az elhunytak és a gyülekezetet elhagyók száma olyan magas, hogy a megtértek számának növekedése ezt a fogyást csupán kompenzálni tudta, és csak kis mértékű növekedést tett lehetővé.

2. A baptista egyház korcsoportok szerinti összetételéből adódó prognózis szintén a változás fontosságára hívja fel a figyelmet. Akkor lenne egészen világos, hogy az előbb említett stagnálás mennyire veszélyes, ha arról is megbízható adataink lennének, hogy milyen a baptista gyülekezeteink korcsoportok szerinti összetétele. Ebből ugyanis statisztikai számításokkal előre jelezhető, hogy milyen természetes fogyással kell számolnunk az elkövetkező években az elhalálozások miatt. Egy korrekt előrejelzésből nagy valószínűséggel azt látnánk, hogy ha nem lesz változás rövidesen a megtérők számának növekedésben, akkor néhány év múlva drámai hanyatlásnak lehetünk tehetetlen szemlélői. És mivel megtéréseket emberi eszközökkel nem lehet csiholni, elérkezett az ideje annak, hogy az ehhez képest lényegtelen problémák helyett, a jövőnkét valóban meghatározó problémákkal törődjünk. Itt az ideje, hogy megalázkodjunk Isten előtt, és keressük őt.

3. A vezetés válsága a helyi gyülekezetek szintjén a harmadik belső folyamat, ami a változás szükségességére hívja fel a figyelmet. Sok gyülekezet vezetési formája családi-oligarchia. Mivel félünk attól, hogy elismert és felhatalmazott presbíterek vezessék a gyülekezeteinket – hátha visszaélnék a hatalmukkal - ezért olyan emberek és családok ragadják magukhoz a vezetést, akik senkitől sem kaptak erre felhatalmazást, és akiket éppen ezért nem is válthatunk le. Másrészt sok kritika éri a lelkipásztorokat (gondolom, ahogy ez lenni szokott: okkal és ok nélkül). Ezek a problémák rendkívül sok fájdalomhoz, szomorúsághoz, pszichoszomatikus betegségekhez, alkotó energiák elvesztéséhez vezetnek. Nem beletörödnünk kell ezekbe, hanem változnunk!

4. A kettős mérték elfogadása több területen a negyedik jelenség, ami negatív változásokra utal. Csak egy példa. Tény,

hogya ma egy lelkipásztor említésre méltó következmények nélkül ellene mondhat a Biblia hitelességének és megbízhatóságának, de nincs meg a szabadsága arra, hogy az istentiszteletre úgy öltözzön fel, ahogy kedve tartja, vagy hogy a liturgia eltérjen a megszokottól. Mi ez, ha nem kettős mérce?

5. *A generációs feszültségek az ötödik terület, amire szeretnék rámutatni.* Egy egészséges egyházban általában négy generáció él együtt. A gyermekek, a fiatalok, a döntéseket hozó középgeneráció és az idősek. A két középső generáció között általában mindig jelen van némi feszültség, hiszen mindkettő aktív missziót végez, viszont az egyiknek lendülete nagyobb, a másiknak pedig a tapasztalata és a hatalma. A konfliktusok természetesek és elkerülhetetlenek. A baj akkor van, ha a szeretet és a belátás nem elegendő ahhoz, hogy kezeljük ezeket a konfliktusokat. Ma nem keresztény zenészeket is igénybe veszünk, hogy fokozzuk a profizmust egy-egy komolyzenei egyházi rendezvényen, de az újjászületett fiataljaink nem fejezhetik ki Isten iránti szeretetüket olyan zenei stílusban, ami közel áll hozzájuk. Gondoljunk el ezen kicsit! Ma túl sok kérdésben és túl sokan akarják megmosni a fiatalok fejét. De az a helyzet, hogy ha a mai középgeneráció megtanulja megmosni a fiatalok lábát,⁴³ akkor majd megmoshatja a fejüket is, amikor erre szükség van. De le tudunk-e ereszkedni az ajtónálló rabszolga szerepébe, hogy Jézus felemeljen minket a szemükben?

Amikor ilyen kérdésekkel szembesülünk, két dolgot tehetünk: besöpörhetjük a szőnyeg alá, vagy szembenézhetünk velük. Mi lelkipásztorok vagy részesei leszünk a problémák megoldásának, vagy mi magunk leszünk a probléma előbb-utóbb.⁴⁴

A VÁLTOZÁSOKHOZ VALÓ VISZONYULÁSI MÓDOK

A gyülekezet/egyház vezetői alapvetően négy módon viszonyulhatnak a változásokhoz, ami aztán hatással lesz arra, hogy mekkora mozgásteret lesz a gyülekezetnek küldetésébe betöltéséhez.

1. *Inaktív hozzáállás* – Az a magatartás, amikor a gyülekezet/egyház vezetői nem reagálnak a változásokra. Ez a gyakorlatban sokszor inkább halogatást jelent, amit aztán legtöbbször konzerválódás, elszigetelődés, gettóreflexek követnek. Az egyháztörténelem egyik eklatáns példája az amis közösség, akik lehetnek tiszteletre méltóak, érdekesek stb. de nem „kompatibilisek” a társadalommal, amiben élnek, tehát számottevő hatást nem tudnak gyakorolni a világra. Jézus terve pedig nem az volt, hogy az egyház kivonuljon a világból, hanem hogy sóvá legyen benne.

2. *Reaktív hozzáállás* – Az a magatartás, amikor a gyülekezet/egyház vezetői mindig csak a változás után reagálnak az abból előállt kényszerítő körülményekre. Ilyenkor a mozgástér általában már túlságosan szűk, emiatt valójában a legtöbbször csupán sodródásról van szó. Ebben az esetben a gyülekezet/egyház hasonlít egy olyan gumicsónakra, amit egy sebes hegyi folyó sodor, az utasok sem a sebességet, sem az irányt nem tudják befolyásolni, csupán a végzetes sziklát próbálják kikerülni a manőverezéssel abban reménykedve, hogy majd csak lesz egy csendesebb szakasz is, ahol majd rendezhetik soraikat.

3. *Preaktív hozzáállás* – Az a magatartás, amikor a gyülekezet/egyház vezetői a változás közben megpróbálnak hatást gyakorolni az azt előidéző folyamatokra. Vagyis amíg a dolgok még képlékenyek, addig küzdenek a gyülekezet számára fontos értékekért, mozgástérért, forrásokért, pozícióért stb.

4. *Proaktív hozzáállás* – A legkiválóbb vezetők sajátja. Az a magatartás, amikor a gyülekezet/egyház vezetői a változásoknak elébe mennek, megelőzik azokat, időben felismerve felkészülnek rájuk. Ehhez elengedhetetlen, hogy a vezetők Istent keressék. vezetésért, látásért (lásd 2. pont). Ilyen példát olvashatunk az ApCsel 11,27–30-ban, ahol az egyház képes volt felkészülni egy éhínségre, mert Isten előre kijelentette számukra a közeli jövőt. De lényegét tekintve ugyanilyen példa Pál beszélgetése az efezusi vénekkel,⁴⁵ egy olyan változásra készíti fel őket, amiről tudta, hogy a közeljövőben be fog következni. Honnan tudta Pál, hogy nélküle kell vezetniük tovább? A válasz: Isten kijelentéséből.⁴⁶ Szüksége lehet az egyháznak/gyülekezetnek ma is ilyen proaktív vezetőkre?

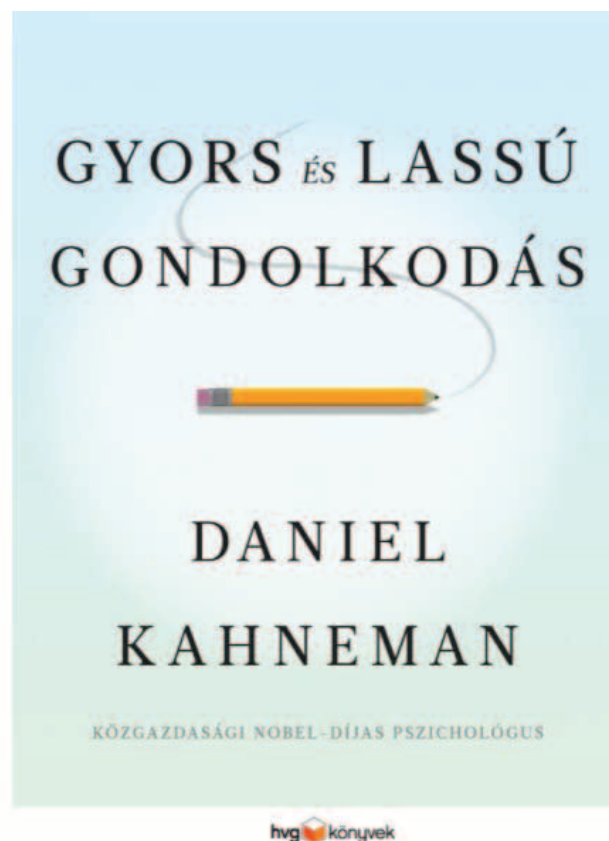
(Folytatjuk.)

Jegyzetek

1. Budai, 2002.
2. Amikor az egyház kifejezést használom, akkor a görög eklészia újszövetségi jelentésének két szintjét tartom szem előtt: a helyi gyülekezetet és az egyetemes egyházat. Ha ettől valami miatt eltérek, és a mai – de a Bibliában nem fellelhető – „vallási felekezet” értelemben használom, akkor ezt külön jelzem.
3. Lk 6,45 „A jó ember szíve jó kincséből hozza elő a jót, és a gonosz ember a gonoszból hozza elő a gonoszt. Mert amivel csordultig van a szív, azt szólja a száj.”
4. Ebben a cikkben azonban csak arra vállalkozhatom, hogy bemutassam ezeket a legalapvetőbb témákat.
5. Lk 16,11 „Ha tehát a hamis mammonon nem voltatok hűek, ki bízza rátok az igazit?”
6. például Isten dicsősége és emberek örökkévaló sorsa
7. Ef 1,19-23; 4,10-16; 5,22-32; Kol 1,18; 2,19
8. Jn 15,5
9. Szomorú példák hosszú sorát tárja elénk az Ószövetség, amiből világos, hogy az Igét elvető királyok, istentelen vezetők voltak, akik nem lehettek Isten uralmának (teokrácia) az eszközei.
10. Akár úgy, hogy emberi manipulációval helyettesítik a Szent Szellem megnyilvánulásait, akár úgy, hogy rossz példákra hivatkozva korlátozzák a megnyilvánulási formáit. (ld. 1Thessz 5,19–22)
11. személyi kultusz
12. kiváltságokat élvező kisebbség (nemesek, előkelők, kasztok stb.)
13. 2Krn 10
14. Mt 20,25-28
15. Például archón = vezér, uralkodó (Mt 20,25-28), hégemonia = kormányzó hatalom, konzul (Lk 3,1), hégemón = császár, fővezér helytartó stb. (Mt 27,2). A témáról bővebben ld. Heizer, 1994, 29-32.o.
16. démosz [nép] + krátein [uralkodni, kézben tartani]
17. A teokráciával szemben a polgári demokrácia lényege éppen abban áll, hogy a választópolgárok az önkormányzathoz való jogukat közvetlenül a választásokon gyakorolják, közvetve pedig az általuk választott politikai vezetőkön (képviselőkön) keresztül. (Lásd: Alkotmány 44. § (1) paragrafusát.). Akiiket az állampolgárok hatalomhoz jutattak, azoknak a választópolgárok akaratának végrehajtására kell használniuk hatalmukat, ha ezt nem így gondolják, akkor a legközelebbi választásokon vereséget fognak szenvedni.
18. A legtöbb baptista gyülekezet ma sajnos így működik. Fontos és aktuális kérdés újra gondolni a vezetés lényegét és visszatérni a demokrácia helyett a biblikus rendhez. Még szövetségi szinten a demokrácia a gyülekezeti autonómia miatt elfogadható, a helyi gyülekezetek szintjén semmiképpen nem az. A vezetés válságát jelzi többek között az a jelenség, hogy vezetők nem vállalják a presbiterré avatásukat, vagy a gyülekezetek zárkóznak el ettől. Mintha ilyen könnyű lenne megszabadulni attól a felelősségtől, amit a vezetők és a vezetettek hordanak Isten előtt.
19. Gal 1,10 „Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgálója.”
20. a [fosztóképző] + archon [vezér] = anarchia
21. Ennek a tanulmánynak a kereteibe nem fér bele annak vizsgálata, hogy az üdvtörténet során a teokrácia milyen vezetési formákon át valósult meg.

22. 1Móz 3,22–24
 23. 1Móz 3,8kk.
 24. Ézs 45,15
 25. Jer 29,13 vö. ApCsel 17,27
 26. 5Móz 4,29; Ézs 55,6; 2Krn 15,4; Ám 5,4
 27. termékenység, bő termés, betegség, háború stb.
 28. Magyarországi Baptista Egyház Alapértékei – 3. pont
 29. A kinyilatkoztatás mibenlétét leszűkíteni az írott Szentírás keletkezésére, olyan teológiai hiba, ami nem hajlandó a kinyilatkoztatás lényegét a Bibliából megérteni, hanem elegendőnek tartja ehhez a dogmatikai kézikönyvek forgatását. Az apokalüptó ige és apokalüpszisz főnév 44 x fordul elő az Újszövetségben, ami szó szerint lefordítva „leleplezést, lepel lehúzást” jelent. Vagyis a kinyilatkoztatás során Isten egy létező, de előttünk rejtett valóságot láthatóvá tesz. A kinyilatkoztatás egy rendkívül gazdag tartalommal bíró kifejezése a görög Újszövetségnek, van egy speciális értelme az írott Szentírással kapcsolatban, és van egy általánosabb jelentése. Minden valódi keresztyén hisz abban, hogy a kinyilatkoztatásnak speciális értelemben vett folyamata az Újszövetség utolsó iratának (Jel) megírásával egy időben lezárult. De az Újszövetség kijelentései alapján (többek között) hinnünk kell abban is, hogy Isten továbbra is aktívan részt vesz abban, hogy a hirdetett evangélium által kinyilatkoztassa megigazító szándékát (Róm 1,17-18), és továbbra is az ő ön-kinyilatkoztató munkája kell ahhoz, hogy őt megismerjük és ez ne csupán intellektuális tudás, hanem életet átformáló ismeret legyen (Ef 1,17). Ez nem jelenti azt, hogy a Szentírás nem elegendő, azt sem, hogy folytatni kellene a Biblia írását, de azt igen, hogy továbbra is Isten szerepe az elsődleges, még az Ige megértésében is, és nem az ember intellektusa és teológiai képzettsége. Aki ezt figyelmen kívül hagyja, az lehet képzett írástudó, de valószínű, hogy a lényeg mellett fog elmenni (Jn 5,39).
30. Henry Blackaby, Bp., 1999., 79.o. és kk.
 31. Józs 1,7–8; 1Kir 2,3; 2Krn 17,3–6
 32. Jn 16,12–14; ApCsel 13,2; 13,4, 16,6–10 stb.
 33. Az egyszemélyi vezetést - hagyományos egyházi szóhasználat szerint - a lelkész, lelképásztor, pap stb birtokolja. Az újabb keletű szóhasználat szerint a szolgálati ajándék, apostol, szellemi atya stb. A probléma lényegében ugyanaz marad: amit az Újszövetség szerint csak egy különböző ajándékokkal megajándékozott sokszínű csapat tud ellátni, azt egy ember próbálja véghezvinni. Ez egyrészt a vezetők kiegészéséhez vezet, hiszen sok dologban eleve kudarcra vannak ítélve, másrészt a gyülekezetet korlátozza és passzivitásra kényszeríti.
 34. Mát 19,28, Zsid 4,16, Jel 3,21, 22,3
 35. Ef 6,12
 36. Jn 17,15
 37. Mát 5,13–16
 38. A pozitív szellemi háttér feltartóztatja a negatív folyamatokat – ld. 2Thesz 2,3–7. A gonosz szellemi erők negatív változási folyamatokat idéznek elő a társadalmi környezetben – ld. Ef 2,2–3, Dán 10,13kk. Néhány példa: erkölcsi szabadság, anyagiasság, fogyasztói mentalitás, homoszexualitás stb.
 39. Persze amikor a Biblia világképéről van szó, akkor nagy alázatra van szükségünk, hiszen nemcsak a hinduk világképe nincs összhangban a Biblia világképével, hanem a modern nyugati világ ún. tudományos világképe sem, ami viszont tagadhatatlanul hatást gyakorol korunk teológiai gondolkodására.
 40. Például ilyen szükséglet által előidézett szervezeti változás volt a „hét diakónus” szolgálatba állítása az első gyülekezet életében – ApCsel 6,1–7.
 41. Ilyen hatalmi törekvésekből kiinduló feszültségekről olvashatunk a 3Jn 9kk-ben. Az ilyen küzdelmek általában nem kívánatos változásokat idéznek elő.
 42. Teológiai okokra visszavezethető pozitív változásról olvashatunk például az ApCsel 15-ben. Az addig szinte kizárólag zsidókból álló keresztyénség nagyon komoly teológiai változást fogadott el a Szentlélek vezetése alapján. De teológiai okokra vissza lehet vezetni negatív jellegű változásokat is, egy ilyen korrigálására írdtak például a Galata- vagy Korinthusi levelek.
 43. Jn 13,1–11
 44. Klauss Douglass (2002)
 45. ApCsel 20,17kk
 46. ApCsel 20,22–23 vö. 21,4 és 7–14

KÖNYVAJÁNLÓ

Daniel Kahneman: **Gyors és lassú gondolkodás**
 HVG, Budapest, 2013

Daniel Kahneman (1934-), a könyv szerzője pszichológus, aki közgazdasági Nobel-díjat kapott 2002-ben kilátásméltéért, ma pedig még a Princetonon tanít. A gyors és lassú gondolkodás című könyve szemléletes példákat, elgondolkodtató kísérleteket és játékos feladatokat tartalmaz azért, hogy az olvasó jobban megértse mindazt, amit olvas.

Amos Tverskyvel három évtizeden keresztül folytatott pszichológiai kísérleteikből azt a következtetést vonták le, hogy elménk nem mindig olyan racionális, mint feltételezzük. Intuíciónk, érzelmeink, benyomásaink lényeges szerepet kapnak elemző logikánkban. Gyors és lassú gondolkodásunk kölcsönösen hat egymásra, és ha kitüntetett szerepet tulajdonítunk a racionalitásnak, önmagunkat csapjuk be. Egészen érthetővé válik az a distinkció, amelyről beszél az 1. rendszer és 2. rendszer kapcsán. Az 1. rendszert úgy láthatjuk, mint ami intuitív és a gyors gondolkodásért felelős, a 2. rendszert pedig úgy, mint ami az 1. rendszer monitorozását végzi és mindent megtesz azért, hogy korlátozott erőforrásaival ellenőrzése alatt tartsa a dolgokat.

Ahogy Kahneman fogalmaz: „Rendszerint túlbecsüljük a világ működésével kapcsolatos tudásunkat, és alábecsüljük a véletlen és a szerencse szerepét.” Érdemes tudnunk, hogy gondolatai nagy hatással voltak számos tudományterületre, beleértve a pszichológiát, a közgazdaságtant, az orvostudományt, a pénzügyi viselkedést és a politológiát.

A könyv abban segít, hogy jobban megértjük mi alapján döntünk, hogyan születnek meg bennünk elhatározások. Kahneman azt mondja, több múlika, „szerencsén” és a „véletlenen”, mint amennyit könnyen el tudunk fogadni. Gondolkodásunkban erőltetjük a kauzalitást, ami gyakran vezet megalapozatlan magyarázathoz. Érdemes elolvasni, mert értékes, hasznos, színvonalas és mégis olvasmányos könyv. Segíthet abban, hogy tudatosabban odafigyeljünk a döntéseinkre.

Bacsó Benjámín

Steiner József

A TUDATOS MISSZIÓI TEVÉKENYSÉG ÚJSZÖVETSÉGI ALAPJAI (1. RÉSZ)

Erick Ayoti: Hívó asszonyok

Tartalom

Bevezetés

1. A pogánymisszió kezdete a hellenista zsidókeresztények szétszórásával

- 1.1. Pünkösöd
- 1.2. Üldöztetés és szétszórás
- 1.3. A diakónusok: hellenista zsidókeresztények
- 1.4. István vértanúsága
- 1.5. Fülöp szolgálata
- 1.6. Saul megtérése és damaszkuszi szolgálata

Bevezetés

A helyi gyülekezet missziói küldetése egyre kevésbé kérdés napjainkban. Isten népe küldetésben van, missziói feladattal van megbízva – immár kétezer éve. Az elmúlt évtizedekben azonban a misszió sokkal inkább a kókuszbba került. Gyakran jelenik meg előadásokban, vasárnapi igehirdetéseken és a testvérek közötti beszélgetésekben is. Missziós társaságok hirdetik programjukat, látásukat és ajánlják eszköztárukat a helyi gyülekezet és a hívő egyén számára. Mindezek miatt ma annak szükségessége is nő, hogy a misszió bibliai (leginkább újszövetségi) alapjait is ismerjük, így küldetésbetöltésünk szilárd szentírási alapokon nyugodjon. A misszió mai gyakorlatát akkor tudjuk helyesen megítélni és gyakorolni, ha jól értjük annak bibliai alapjait.

Ebben a dolgozatban a pogánymisszió elindulásának körülményeit kutatom, főként Az apostolok cselekedeteiről írt könyv alapján, hiszen ez rögzíti ennek folyamatát. A hellenista zsidókeresztények Jeruzsálemből való kiűzetésének, pogányok

felé fordulásának, legfőbb ellenségük, Saul megtéréseinek és bekapcsolódásának vizsgálata után az antiókhiai gyülekezet felismerését és gyakorlatát tárgyalom, hiszen innentől kezdve beszélhetünk tudatos és rendszeres pogánymisszióról, amely azután megjelenik a Máté evangéliumában leírt missziói parancsban. Áttekintem az evangéliumok misszióra való utalásait Jézus Krisztus küldetésének bemutatásával kapcsolatban, illetve a tanítványok küldetésére nézve. Végül összegezni szeretném azt, hogy milyen jelentősége van mindennek ma a tudatos misszionálásra.

1. A POGÁNMISSZIÓ KEZDETE A HELLENISTA ZSIDÓKERESZTÉNYEK SZÉTSZÓRATÁSÁVAL

Amikor a misszió bibliai alapvetését szeretnénk elvégezni, és ehhez ószövetségi tételeket keresünk, akkor meglehetősen nehéz helyzetben vagyunk. Az Ószövetségben ugyanis a szó szoros értelmében véve nem beszélhetünk misszióról. Nem történik ugyanis az, hogy a Jahve-hitbe a zsidók tudatosan betértenék azokat, akik más vallás követői. A zsidó vallás ugyanis nem misszionáló vallás, bár különféle fokon végeztek hitnépszerűsítő tevékenységeket.¹

Természetesen az Ószövetségben számos jelét találjuk az üdvuniverzalizmusnak, különösen is az eszkatologikus etnocentrizmusnak, a népek felé fordulásnak, de ez semmiképpen sem nevezhető misszionálásnak. Az Újszövetséggel azonban

más a helyzet. Mind az evangéliumokban, mind Az apostolok cselekedeteiben, mind apostoli levelekben lépten-nyomon azzal találkozunk, hogy Jézus Krisztus küldetése nem a zsidó nép számára szóló kizárólagos tevékenység, hanem ő minden nép számára kinyitotta Isten országának ajtaját. Ennek felismerése azonban időbe került, és küzdelem volt az apostolok és az első követői számára. Ennek a folyamatnak a történéseit ismerteti velünk az apostolok cselekedeteiről írt könyv.

1.1. Püünkösöd

Az apostolok cselekedetei elején egy hatalmas jelentőségű esemény indítja el a pogánymisszió irányába mutató eseményeket: Jézus Krisztus – ígérete szerint – elküldi a Szentléleket tanítványai számára. Ennek fontossága alábecsülhetetlen. *Stott* szerint „egész élete, halála, feltámadása és mennybemenetele ebben a csodálatos ajándékban teljesedett ki, amelyet a próféták régen megígértek, és amely a legfőbb bizonyítéka volt Isten országa eljövételének”.² Ez a hatalmas bizonyíték pedig itt, sok ország polgára előtt lett látható. Jézus tanítványai korábban jóval szerényebb keretek között számítottak az Örökkévaló uralmának földi kiterjedésére. Ők megelégedtek volna azzal, ha mesterük, Jézus a nép első számú vezetőjévé, királyává válik, és egy Isten-alapú kormányzást vezet be. Izraelre korlátozott, nemzeti szélességű álmuk ekkor kezdett el kiszélesedni. Ugyanis „sok kegyes zsidó férfi tartózkodott akkor Jeruzsálemben azok közül, akik a föld minden nemzete között éltek” (ApCsel 2,5).

A minden nemzet Lukács retorikai hiperbolája annak hangsúlyozására, hogy milyen széles az a terület, ahonnan származtak a jelenlévők. Lukács őket „kegyes zsidó férfiaknak” nevezi, jelezve, hogy nagy többségében nem olyan pogányokról van szó, akik prozelitaként³ érkeztek volna ide, vagy pusztán a zsidók között élő istenfélő⁴ emberek voltak, bár a 10b említ a listában prozelitákat is. Ezek „pártusok, médek és elámiták, és akik Mezopotámiában laknak, vagy Júdea-ban és Kappadóciában, Pontuszban és Ázsiában, Frígiában és Pamfiliában, Egyiptomban és Líbia vidékén, amely Ciréné mellett van, és a római jövevények, zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok” (9-11.v.) voltak lakhelyüket tekintve, de zsidó származással és hittel. Ezek mind olyan területek voltak, ahol jelentős zsidó populáció élt. Az egyik lehetséges oka Jeruzsálemben való tartózkodásuknak, hogy a jeruzsálemi ünnepre hazalátogattak, mint zarándokok. Magam valószínűbbnek tartom azt, amit *Witherington* ír. Őszerinte ezek az anyaországba hazatelepülő diaszpórai zsidók lehettek, akik innentől kezdve már itt kívántak élni, például öregkori visszavonulás, „nyugdíjba vonulás” miatt.⁵ Archeológiai bizonyítékok szólnak arról, hogy sok ilyen, a diaszpórai létből visszatért család kívánta életét a szent városban befejezni, és annak temetőjében végső nyugalomra térni.⁶ Ilyen okból a városba visszatért zsidók lettek a szemtanúi a Szentlélek kitöltésének. Csodálkozásukra Péter apostol prédikációja a válasz, amelynek eredményeként „mintegy háromezer lélek” (41.v.) jutott hitre. Amellett, hogy ezzel létrejött a jeruzsálemi gyülekezet, nyilvánvaló, hogy néhány, immáron Jézus-hitre jutott zsidó visszaindult lakóhelyére, a pogány országba, ahol élt, hiszen zarándokok jelenlétével is számolnunk kell egy ilyen jelentős ünnepen. A nagy többség azonban maradt, és bekapcsolódott az első, Jézusban hívő gyülekezet életébe. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy az ApCsel 2 vége nem szól a más országokba hazatérő zsidókról, de arról igen, hogy a hitre jutottak hogyan kezdtek el gyülekezeti közösségben élni.

Püünkösöd üzenete magában hordozza azt, hogy az evangélium nem tűri a nemzetiségi és politikai határokat. Igaz ez a nyelvi

korlátozásokra is, hiszen mindenki a maga nyelvén hallotta a tanítványok istendicséretét. Péter apostol éppen azért emelkedik szólásra, mert ez a vegyes összetételű tömeg nem értette, hogy mi zajlik itt (12.v.). Annak ellenére, hogy sem nyelvi, sem politikai határok nem képeztek akadályt ezen eseményen az evangélium hirdetését érintően, Péter mégis így zárja prédikációját: „tudja meg tehát Izrael egész háza teljes bizonyossággal, hogy Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten...” (36.v.) „Izrael egész háza” az üzenet címzettje. Jeruzsálemben élő, ide hazatelepülő vagy éppen most ide zarándokló zsidók, néhány zsidóvá válni akaró prozelita – ők a hallgatók és ők a címzettek. Ezen a ponton tehát nem látunk áttörést a pogánymisszió elindulását illetően.

1.2. Üldöztetés és szétszórás

Az apostolok cselekedeteinek első két részében csodás, pozitív eseményekről olvasunk, amelyek a püünkösdi Szentlélek-kiáradásban és a jeruzsálemi gyülekezet megszületésében érnek tetőpontjukra. A harmadik fejezetben egy Péter keze által történt csoda, majd az apostol igehirdetése viszi tovább a szinte idilli történet szálát. A következő fejezetekben az események folyása azonban negatív irányba fordul: az útján nagy örömmel és lendülettel elinduló gyülekezetnek erős szembenállással kell számolnia.

Witherington a következő fejezeteket vizsgálva *Tannehillre* hivatkozik, és azt javasolja, hogy a 4-7 fejezeteket, mint egy egységes egészt olvassuk, mert így látjuk át, hogyan épül fel a feszültség a krízis tetőpontjáig.⁷ Ez a tetőpont István vértanú kivégzése. Elsőként Péter és János bebörtönzése és szanhedrin elé állítása következik be. Közvetlen következményekkel nem járt ez az eset (a szóbeli megrováson túl), mert a közhangulat miatt a nagytanács nem látott lehetőséget arra, hogy eljárjanak az apostolok felett: „azok pedig, miután megfenyegették, elbocsátották őket, mivel semmi lehetőséget nem találtak arra, hogy megbüntessék őket, a nép miatt, mivel mindenki dicsőítette az Istent a történekekért” – írja az ApCsel 4,21. Azonban közvetett hatása mégis lett ennek az eseménynek: a gyülekezet felismerte, nagy esély van arra, hogy nem egy akadálytalan, dicsőséges menetelés lesz az Úr Jézus Krisztus követeiként élni és szolgálni a városban. Így imádkoznak: „most pedig, Urunk, tekints az ő fenyegetéseikre, és add meg szolgálóidnak, hogy teljes bátorsággal hirdessék igédet” (4,29).

Az ötödik részben megjelenik a sátán befolyása a gyülekezetben, legalábbis két testvér életében. A földjét eladó, és annak árát (de nem a teljes értékét) a gyülekezetnek felajánló házaspár férfi tagjához így szól Péter: „Anániás, miért szállta meg a sátán a szívedet, hogy hazudj a Szentléleknek, és félretegyél magadnak a föld árából?” (5,3) *Stott* szerint Lukács a sátánt csak

egyszer, ebben a versben nevezi néven, valójában azonban a gonosz a főszereplő a 4–6. részekben.⁸ Ha így is van, történnek azért nagyon pozitív dolgok is. Az 5,12kk arról tudósít, hogy csodák történnek az apostolok által, és ez ismét nagy növekedést eredményez a hívők seregében.

Erre ugyanakkor felfigyel a főpap, és irigy lesz az apostolokra (17). „Egész kíséretével”, a szadduceusok pártjával (αἰρεσις) együtt megjelenve elfogatja és börtönbe zárhatja őket. Az Úr angyala kiszabadítja a foglyokat, így visszatérhetnek a templomba, hogy hirdessék az evangéliumot. Szólnak ugyan elméletek arról, hogy egy velük szimpatizáló börtönőr nyithatta ki az ajtót, magam azonban Stott érvelését tartom helyénvalónak ebben a kérdésben: „nincsen azonban jogunk arra, hogy demitologizáljuk Lukács elbeszélését, hiszen egyértelműen mennyei látogatóról beszél...”⁹

A nagytanács szolgálai ismét előállították az apostolokat, de mindennemű erőszaktól tartózkodtak, mert félték a néptől, amely nyilvánvalóan rokonszenvet érzett Jézus követőivel (26). A kihallgatás során a főpap megtiltja nekik a tanítást, de ők már a helyszínen ellenállnak ennek a tilalomnak. A szanhedrin reakciójának leírásával Lukács nagyon jól érzékelhetően fejezi ki az apostolok és követőik irányában kifejlődött ellenérzéseket: „Amikor ezt meghallották, dühükben a fogukat csikorgatták, és arról tanácskoztak, hogy végezzek velük.” (33) Gamáliel tanácsára ennek ellenére ez alkalommal is szabadon bocsátották őket, de most már nem álltak meg a szóbeli megrovásnál, hanem megverették (valószínűleg megkorbácsolták) őket, és megtiltották nekik a „Jézus nevében” való szólást (40). A 17. versben megjelenő ζήλος kifejezés alkalmazása itt egy vallási féltékenységből adódó irigységre utalhat, hiszen alapjelentésében buzgóságot, rajongást, féltékenységet jelent. A kifejezést takarhat pozitív értelemben vett vallási lelkesedést is, azonban jelen esetben negatív értelemben kell ezt értenünk, amint a szövegkörnyezetből ki is derül. A szadduceusok vallási féltékenységét jelezheti. Saját céljaink elérésében gátolták őket az apostolok, az ő status quojukat veszélyeztették, ezért léptek fel ellenük, és helyzeti kilátásba a további következményeket, amennyiben nem hagynak fel eddigi tevékenységükkel. Márpedig ők „nem hagytak fel a naponkénti tanítással, és hirdették a Krisztus Jézust a templomban és házanként” (42).

1.3. A diakónusok: hellenista zsidókeresztények

A jeruzsálemi gyülekezet elleni üldözés hullámai közé beékelve találjuk a hatodik részben olvasható leírást a közösség szociális munkája során adódó feszültségről és annak megoldásáról. A történet jelentősége azonban sokkal nagyobb, mintsem egy belső gyülekezeti feszültség elsimításának kérdése. A pogánymisszió erőteljes beindulásának előtörténete ez valójában.

Lukács leírja, hogy mi vezetett az itt ismertett feszültség kialakulásához. Egyrészt „nőtt a tanítványok száma” (6,1), másrészt szembekerült két csoport a gyülekezeten belül: a „görögül beszélő zsidók” és a „héber”. Αἱλιτιστης kifejezés „nem található meg egyetlen irodalmi műben sem az apostolok cselekedeti előtt, úgyhogy elsődlegesen a kontextuson és a szó etimológiai gyökerén nyugodhat az értelmezésünk, amikor azt vizsgáljuk, hogy mit értett Lukács ez alatt”.¹⁰ A magyar fordítás („görögül beszélő zsidók”) jól alátámasztható a kifejezés kutatóinak megállapításaival, hiszen már a legkorábbi keresztény exegéta, *Aranyszájú Szent János* is így értelmezte a kifejezést.¹¹ Léteznek ugyan más irányú elméletek is, mint például az, hogy itt prozelitákról van szó. Ennek ellentmond, hogy Lukács a listában kiemeli, hogy volt közöttük egy prozelita, Nikoláosz (5). Másrészt Lukács, amikor az etnikai háttérről kíván beszélni, a Ἕλλην

kifejezést alkalmazza (ApCsel 14,1; 16,1; 19,17; 21,28). Azok alapján tehát, ahogyan Lukács a kifejezést használja, a leginkább indokolt értelemben a „görögül beszélő zsidók” csoportját tarthatjuk. Természetesen a nyelv megjelölése messzebbre vezet, mint a kommunikáció csatornája. Ezen csoportok eltérő felfogását, kultúráját is értenünk kell alatta. Stott szerint „a »hellének« feltehetően nem csupán görögül beszéltek, hanem görögök módjára viselkedtek és gondolkodtak, s hasonlóképpen a »héberek« sem csupán arámiul beszéltek, hanem áthatotta őket a héber kultúra”.¹² Tehát a jeruzsálemi gyülekezetben e két, az élet számos területén eltérően gondolkozó és élő csoport volt jelen.

A meglévő kulturális különbségek ténye mellett ekkor görögül beszélő zsidók azért kezdtek háborogni, mert úgy érezték, hogy a héberül beszélők „mellőzik a közülük való özvegyasszonyokat a mindennapi szolgálatban” (1). Az apostolok így is tapasztalták, hogy a szociális munka nagyon sok idejüket, erejüket felemészti, így e feszültség felismerése véggépp arra indította őket, hogy megoldást találjanak a helyzetre.

Fontos megérteni, hogy az apostolok nem azért kerestek segítőt, mert az özvegyasszonyok közötti szolgálatot rangon alulinak tartották volna. Eddig is végezték azt szívből. Azonban nem akarták „Isten igéjét elhanyagolni” (2). Javaslatuk a gyülekezet felé az volt, hogy a közösség maga válasszon ki bizonyos szempontok alapján hét férfit, akik ezt a szolgálatot végezhetik, így ők maguk szabadok maradhatnak az imádkozásra és az igeszolgálatra. A szempontokat a következőkben jelölték meg: a kiválasztandókról legyen jó bizonyosság, legyenek telve bölcsességgel és Szentlélekkel. A gyülekezet örömmel fogadta az indítványt, és „kiválasztották Istvánt, aki hittel és Szentlélekkel teljes férfi volt, valamint Fülöpöt, Prokhoroszt, Nikánórt, Timónt, Parmenászt és Nikoláoszt, az antiókhiai prozelitát; az apostolok elé állították őket, és miután imádkoztak, rájuk tették kezüket” (5–6).

A lista kizárólag görög nevű férfiakat tartalmaz. Witherington szerint ezt azt sugallja, hogy a közösség, annak érdekében, hogy elkerülje még a látszatát is annak, hogy a héberül beszélők bármiféle előnyt élveznének a gyülekezetben, leginkább (vagy kizárólag) görögül beszélő zsidókeresztényeket avatott fel az ételosztás szolgálatára, hiszen ilyen emberek között kellett végezni a szolgálatot.¹³ Ezen személyek született zsidóknak tűnnek a lista megfogalmazása szerint, kivéve Nikoláoszt, aki zsidó hitre tért prozelita volt. Őket rendelték ki szolgálatra az apostolok kézzelrítéssel. A megoldás következményeit Lukács így summázza: „Az Isten igéje pedig terjedt, és nagyon megnövekedett a tanítványok száma Jeruzsálemben...” (7)

1.4. István vértanúsága

A hatodik rész végén a hét, frissen felavatott diakónus egyik jeles tagját, Istvánt elfogják és a nagytanács elé állítják. István kiválasztásánál is megjegyzi Lukács, hogy „hittel és Szentlélekkel teljes férfi volt” (5). Szolgálatba állása után pedig „kegyelemmel és erővel telve – nagy csodákat és jeleket tett a nép között” (8). Azaz ahogyan a hét más tagjai sem, ő sem állt meg az asztal körül való szolgálatnál. Ez a csoport tehát, akiket eredetileg szociális munkára választottak ki – bár arról nem olvashatunk, hogy ezt valaha is végezték volna –, olyan keresztény szolgálattevők közösségévé vált, akik ugyan nem a tizenkettővel szemben, de tőlük jól megkülönböztethető módon hirdette és képviselte Jézus Krisztust. Ennek következtében sok hívő vezetőjévé váltak.¹⁴

Érdekes Lukács írói megoldása István lelki ajándék-párjainak említésével. A korábban „hittel és lélekkel telt” István itt már „kegyelemmel és erővel (vagy hatalommal)” teli. A $\chi\rho\iota\varsigma$ és a $\delta\upsilon\nu\alpha\mu\iota\varsigma$ említésével Lukács nemcsak István életét, hanem az egész ösgyülekezeti missziót írja le. A $\delta\upsilon\nu\alpha\mu\iota\varsigma$ az Úr Jézus életében és az Újszövetség más igeverseiben is azt a fajta isteni erőt és hatalmat írja le, ami csodák történésekor nyilvánul meg. A $\chi\rho\iota\varsigma$ pedig ismét az Úr Jézus könyörületes jellemére mutat. Ezek alapján a Megváltó hiteles képviselőjeként állítja Istvánt elének a szerző. A vele szemben tanúsított ellenállásban is hasonlókra számíthatott István, mint Mestere: a 9–15. versekben előkerülnek a vele nem szimpatizálók, a hamis tanúk, a népet ellene lázítókat, az őt elfogó és a vének és írástudók által vezetett csőcselékszerű tömeg, a nagytanácsi kihallgatás.

Az Istvánnal történt események leírásának vizsgálatánál több forrással kell számolnunk. Kókai szerint leginkább kettővel: egy antiókhiai forrással és egy Péter apostolhoz kapcsolódó forrással. Őszerinte „az elbeszélés összeállítása és az annak háttérben megjelenő tradíciók kérdése pedig csak még kibogozhatatlanabbá válik, ha azt Pál önéletrajzi közléseivel vetjük össze. E rövid, vázlatos áttekintés is jól mutatja, hogy az ApCsel háttérben megjelenő források pontos meghatározása a kutatók minden erőfeszítése ellenére jelen pillanatban lehetetlennek tűnik.”¹⁵ Ez azonban nem akadályoz bennünket abban, hogy felismerjük Lukács tudatos megfogalmazását, amelyben István elfogását, vádolását és kivégzését olyan módon adja közre, hogy Jézus Krisztus passiójára emlékeztessen.

István vádlói „szabadosok, a ciréneiek és az alexandriaiak zsinagógájából, valamint néhányan a ciliciaiak és ázsiaiak közül” (9). A szabadosok valószínűleg a rómaiak által szabadon bocsátott korábbi hadifoglyok lehettek, akik prozelitává váltak. A vers azonban grammatikailag nehezen értelmezhető, különösen is a tekintetben, hogy hány zsinagógáról van szó. Witherington szerint a legvalószínűbb az, hogy egy zsinagógáról esik szó (a „szabadosok” zsinagógájáról), de az abba tartozók különböző diaszpórákból érkeztek.¹⁶ Még arra is gondolhatunk, hogy ez volt Tarzusi Saul istentiszteleti közössége is. Ez magyarázná Saul

Bernardo Cavallino: István vértanúsága

megjelenését István kivégzésénél a hetedik rész végén Lukács írói eszköztárában.¹⁷

Kókai még István zsinagógai beszéde bölcs voltának említésében is a Jézushoz való hasonlítást látja: „párhuzamot vélhetünk felfedezni Jézus zsinagógai igehirdetéséhez (Lk 4,18.22), hogy ő sem volt képes a saját zsinagógájában meggyőzni hallgatóságát (Lk 4,16kk).”¹⁸ Mivel nem tudtak ellenállni beszéde bölcsességének és Lélekkel való teltségének (azaz nem tudták a hallgatókat erősebb ellenérvekkel meggyőzni), a hellenista zsidók a nép fellázításával hallgattatják el Istvánt. A vének és írástudók is segítségükre sietnek, és egyesült erővel ellene fordulva a nagytanács elé viszik. Itt már a hamis tanúk is besegítenek. Úgy tűnik, hogy nem elégségesek István saját szavai az elítéléshez.

A nagytanács – mint a zsidók legfőbb törvényhozó és alkalmazó testülete – Lukács leírásaiban így egy tisztességtelen eszközöket alkalmazó testület. Kókai Hengelt idézi ezzel kapcsolatban: „Ezzel kezdődik meg a számvetés a hivatalos zsidósággal, amely aztán a 28,26k (= Ézs 6,9k)-vel fejeződik be.”¹⁹

A hatodik rész végén elhangzanak a vádak: „káromolta Mózeset és az Istent” (11), „állandóan e szent hely és a törvény ellen beszél. Hallottuk is, amikor azt mondta, hogy az a názareti Jézus lerombolja ezt a helyet, és megváltoztatja azokat a szokásokat, amelyeket Mózes hagyott ránk” (13-14). A főpap kérdésére István védőbeszéde (7,2-53) hangzik el, amit Lukács részletesen ismertet. A beszéd nem változtat a nagytanács és a tömeg indulatán, így a szanhedrin eljárása eljut a tetőfokára: a jeruzsálemi gyülekezet tagjai elleni üldözés első esetében szóban dorgál, utána már korbácsolat is, most pedig halálos ítélethez asszisztál. Lukács ez alkalommal is erős hangulatfestő mondatokkal mutat rá a nagytanács lelkületére: „amikor ezeket hallották, haragra gerjedtek szívükben, és fogukat csikorgatták ellene” (7,54), és „hangosan kiáltottak, bedugták a fülüket, és egy akarattal rárohantak; azután kiűzték a városon kívülre, és megkövezték” (7,57-58). Azaz arról nincsen szó, hogy a nagytanács ítéletet hozott volna, inkább az látszik, hogy a tömeg maga kezdett el cselekedni István tanításán felingerült

állapotában, és a nagytanács ezt helyeselhetette, illetve hallgatásával támogathatta. A szanhedrin ugyanis senkit sem ítéltett halálra, amint ezt Jézus Krisztus pere során is láthatjuk. A rómaiak emiatt csak két esetben nézték el, ha a zsidók kivégeztek valakit. Az egyik, ha az adott személy belépett a templom lezárt területére. A másik ok, ha hirtelen (vallási) felindulásból valakit meglincsel a tömeg. István esetében ez utóbbiról van szó.

István haldoklásakor ismét az Úr Jézus tusakodása közben elmondott szavaihoz hasonlóan szól. Lelkét Jézusnak ajánlja (59), és imádkozik az őt kivégezőkért: „Uram, ne ródd fel nekik ezt a bűnt!” (60) Lukács e szavak – és az Úr Jézushoz való többi hasonlatosság – említésével Istvánt egy csodás életű és szolgálatú, ártatlanul kivégzett mártírként mutatja be olvasóinak. Az ellene felhozott vádak hamisnak bizonyultak. Élete és halála ezért misszióra buzdító példa. Az apostolok cselekedetei minden olvasója számára. Kókai így összegzi a vértanúról szóló dolgozatát: „a vádak hamisságát véleményünk szerint maga a történelem bizonyította, ezért azt sem az írónak, sem Istvánnak nem kell megtennie. Ez viszont lehetővé tette Lukácsnak azt a »luxust«, hogy István beszédében valóban egy mártír bizonyágtételének adjon helyet, aminek célja sokkal inkább olvasói misszionálása és oktatása volt, mint az elbeszélés menetébe való beágyazás.”²⁰

Vizsgálódásunk szempontjából lényeges, hogy István szolgálata a hellenista zsidóknak szúrt szemet, hiszen az ő tanítása éppen a hellenistákat célozta meg sok szempontból. Az ő kérdésük volt a szokások és a törvény megváltoztatásának lehetősége, pontosabban tilalma. Pál szolgálatában is erre a területre esett a hangsúly, és őt is a legtöbb támadás a hellenista zsidók részéről érte, ahogyan Kókai kifejti: „a kisebbségi lét a diaszpórákban élő zsidókat sokkal erősebben kötötte identitásuk jegyéhez, a törvényhez, az ehhez kapcsolódó köztársaságokhoz és ezek betartásához, mint esetenként a többségi létben élő palesztinai zsidóságot.”²¹ Azaz a pogánymisszió elindulásában a főszerepet a jeruzsálemi hellenista zsidókeresztények kapták, és a folyamat elindulását az ellenük fellépő hellenista zsidók aktiválták István kivégzésével és az azt követő felerősödött üldözéssel (11,19).

1.5. Fülöp szolgálata

István mártír életének és halálának jelentősége mellett Fülöp evangélistára szán kiemelt figyelmet Lukács. Az apostolok cselekedetei 8,8-40 az ő Szamáriában végzett szolgálatáról szól.

Szamária elérése az evangéliummal egy jelentős átmenet a pogányok felé történő megindulás folyamatában. Az Úr Jézus célcsoportja, „Izrael házának elveszett juhai” (Mt 15,24) után ő követői már messzebb is merészkednek. Fülöp sok mindenben hasonlatos Istvánhoz: ő is az evangéliumot hirdeti nyilvánosan (6,10 – István; 8,5 – Fülöp), és őt is jelek igazolják, ahogyan Istvánt (6,8 – István; 8,6 – Fülöp). Fülöp samáriai szolgálata mellett jelentős az is, hogy az etióp főembert hitre vezette. Ezek missziológiai jelentőségét abban láthatjuk meg, hogy a zsidók ő vallásukba betolakodó idegeneknek tekintették a samáriaiakat, Etiópiát pedig az ismert világ szélső végének.²²

Lukács számára szempont, hogy a samáriai eseménysorozatot az Úr Jézustól kapott kiküldetés fontos részeként lássák olvasói. A könyv elején így idézi Jézus Krisztust: „erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig” (1,8) A zsidókkal érintkezésben lévők – a samáriaiak, és ez a valószínűleg istenfelő etióp főember – természetesen a következő lépcsőt képezik ebben a küldetésben.

Lukács evangéliumában szó esik a samáriaiak megítéléséről

a 17,18-ban. Itt az ἀλλογενής kifejezést találjuk jellemzésükre, amely más fajt jelent. Lukács több olyan történetet leír evangéliumában, amely erre a két nép közötti ellentétre alapul: Lk 9,51-56; 10,25-27. Tehát a legrosszabb fajta idegenként²³ tekintették a zsidók a samáriaiakra.

Witherington rámutat, hogy Lukács ebben a fejezetben egy vagy több forrást használ alapszövegül Fülöp történetének megírásához.²⁴ Ez lehet az oka annak is, hogy a fejezet részei érezhetően egymás mellé lettek illesztve, de nem azonos a formájuk. Az első szövegrész Fülöp szolgálatát írja le, a második Péter és János apostol tényfeltáró útjáról tudósít, amelynek végén hitelesítették Fülöp evangélista munkáját, a harmadik pedig a varázsló Simon esetét ismerteti.

Lukács a fejezetet Saul tevékenységének, keresztényüldözésének ismertetésével kezdi, és már itt megjegyzi, hogy az ebből adódó szétszóródás vezetett oda, hogy az Úr Jézus követői hirdetni kezdték az igét Jeruzsálemben kívül is (8,4). Fülöp is így került Szamáriába, és kezdte el ott az igehirdetés szolgálatát (5). István megkövetése ugyanis „azon a napon nagy üldözés kezdődött a jeruzsálemi gyülekezet ellen, és az apostolok kivételével mind szétszóródtak Júdea és Samária területén” (1). Ekkortól kezdve ugyanis nyilvánvalóvá vált a városban, hogy kik elleneztek ezt a kivégzést, és kik támogatták. Saulról azt olvassuk, hogy „egyértelt” ezzel (1). Egyértelmű, hogy másokról tudható lehetett ennek az ellenkezője is. Az ilyen személyeknek menekülniük kellett a szent városból. Stott egy hármast lépcsőben fogalmazza meg a folyamatot, ami az evangélium Szamáriába való eljutásához vezetett: István mártírhalála, üldöztetés, szétszórás.²⁵ Témánk szempontjából kiemelkedő, hogy az apostoloknak, akik zsidókeresztények voltak – és nem hellenista zsidókeresztények – nem kellett elmenekülniük.

Ezen előzmények ismertetése fontos Lukács számára. Nem szentel azonban figyelmet annak, hogy mely városban vagy városokban tanított Fülöp, mert számára az a meghatározó, hogy a samaritánusok népe számára nyitotta meg az evangélista a hitre jutás lehetőségét fellépésével. Ugyanakkor valószínű, hogy Szamária városában történtek az események.

A 6-9. versekben olvashatjuk a nép reakcióját, amelyet Lukács rendkívül pozitívan jelenít meg: „A sokaság egy szívvel és egy lélekkel figyelt arra, amit Fülöp mondott, mivel hallották és látták azokat a jeleket, amelyeket tett. A tisztátalan lelkek ugyanis sok megszállottból hangosan kiáltozva kimentek, sok béna és sánta is meggyógyult, és nagy öröm volt abban a

városban.” Lukács említi a jeleket, amelyek nála az Úr Jézustól való autenticitást mutatják, a nép egy szívvel és lélekkel való odaszánt figyelmét, és az öröm megjelenését. A Jeruzsálemben induló ellenállás, üldözés, elzavarás után ezen körülmények mintha vonzanák az evangélium hirdetésének felvállalását Szamária irányába. A jeruzsálemi gyülekezet vezetői Péter és János apostolokat küldik el, mert „meghallották, hogy Samária befogadta az Isten igéjét” (14). Ők kézzátétele imádság által a Szentlélek ajándékában részesítették a hitre jutottakat. Ez nem jelenti azt, hogy az apostolok megjelenése előtt ne lettek volna az Úr Jézusban hitre jutott hívő emberek. Inkább arról van szó, hogy eddig még nem voltak teljes mértékben felkészítve, „útra kész” hívők – vélekedik Witherington.²⁶ Ezzel egyet lehet érteni, különösen is annak fényében, hogy a Jeruzsálemből jövő elismerésre azért lehetett nagy szükség, mert a zsidó és a szamaritánus nép közötti ellentét olyan nagy mértékű volt, hogy egy, a hit terjedésének kiindulópontjából, Jeruzsálemből való hitelesítés sokak jogos igényének tekinthető. Tovább erősít ezen a hitelesítésen az apostolok Jeruzsálemben való visszatérése során végzett szolgálataik leírása: „Ők pedig bizonysgot tettek, és hirdették az Úr igéjét, azután visszaindultak Jeruzsálem felé; és közben sok samáriai faluban hirdették az evangéliumot.” (25)

A 26. versről az evangélista és az etióp főember találkozásáról olvasunk. A történet bevezetését e szavakkal írja Lukács: „Az Úr angyala pedig így szólt Fülöphöz: »Kelj fel, és menj dél felé a Jeruzsálemből Gázába vezető útra, amely néptelen.«” (26) Azaz egy mennyei hírnök irányítja az evangélistát arra a pontra, ahol ismét nagy jelentőségű szolgálata lehet.

Lukács valószínűleg Ephorust, a neves görög történészt követi abban, hogy összegyűjtött forrásait *kata genos*, azaz a történelem geográfiai elhelyezkedése és az érintett etnikai csoportok szerint rendezi el.²⁷ Ennek jelentősége abban áll témánk szempontjából, hogy a görög történészek nagyon érdeklődtek Etiópiával kapcsolatban. A leírásban említett személy „Istent imádni” érkezett Jeruzsálemben, a távolból, Izrael felfogásában „a föld végső határáról” érkezett, ahol az etióp királynői udvar egyik főembereként szolgált. Valószínűleg eunuch volt, hiszen az előkelő asszonyok közelében szolgáló személyeket akkoriban kasztrálták. Izrael törvénye szerint az ilyen személy nem nyerhetett felvételt a zsidók közé: „nem tartozhat az Úr gyülekezetéhez a zúzott heréjű vagy kimetszett.” (5Móz 23,2) Ha így formálisan, „testileg” nem is lehetett zsidóvá, eljöhett, hogy Izrael Istenét – az egy Istent – imádjá.

Lukács már az evangéliumában idézi Ézsaiást: „meglátja minden halandó az Isten szabadítását.” (3,6) Ézs 52,10-ben ezt olvassuk: „Meglátják majd az egész föld határán Istenünk szabadítását.” Az etióp főember hitre jutásának történeténél pontosan ennek megvalósulását kívánja Lukács hangsúlyozni: „a föld végső határáról” érkezett ember is átéli a szabadítást. Az evangéliumban és az apostolok cselekedeteiben mindvégig ez az író célja: bemutatni az evangélium és Jézus Krisztus küldetésének univerzalitását, az egész földre és minden népre való érvényességét. Az etióp ember megtéréseivel és megkeresztelkedésével egy újabb, szimbolikus jelentőségű esemény következett be – és ez is egy hellenista zsidó-keresztény, Fülöp szolgálata által.

A történet leírása az „Úr angyalának” említésével kezdődik – és a befejezésében is földöntúli hitelesítéssel végződik. Közvetlenül a keresztesítés után „az Úr Lelke elragadta Fülöpöt, és nem látta őt többé az udvari főember, de örvendezve haladt tovább az útján” (39). Lukács arra mutat rá ezzel a keretes megfogalmazással, hogy Fülöp mindvégig Isten akarata szerint, Szentlélek által vezetve szolgált az etióp személy felé, betöltve

ezzel azt a missziói küldetést, amely immáron „a föld széléig” eljutott. Jól készíti elő ez a történet retorikai szempontból is a következő három részt, amelyekben olvasunk Saul megtéréséről, a római százados (Kornéliusz) és háza népe hitre jutásáról és Péter ebben való szerepéről, illetve arról, hogy ő hogyan számol be tapasztalatairól Jeruzsálemben. Ez kiemelkedően fontos esemény, hiszen Kornéliusz az első olyan megtérő, aki valóban teljes mértékben pogány volt. Nagyon fontos Péter szerepe ebben az eseményben. A leírásban jól nyomon követhető Lukács teológiája: minden lényeges változás az eredeti apostoloktól nyerhet hitelesítést, kiváltképpen a pogányok felé való missziói tevékenység. Az események tetőpontján pedig ott áll a 11,19-26, amely szakasz az antiókhiai gyülekezet megszületését írja le, amely közösség immáron tudatosan is a görögök (nemzsidók) felé elkezdett missziói munka során jött létre.

1.6. Saul megtérése és damaszkuszi szolgálata

Az apostolok cselekedeteiben eddig leírt történeteket Lukács arra használta, hogy megmutassa Isten előkészítő munkáját annak érdekében, hogy szolgálói a pogányokat is elérjék az evangéliummal. István vértanú és Fülöp evangélista munkássága kiemelkedő volt e téren. Immáron minden készen áll arra, hogy áttörés is bekövetkezzen, és azt ne akadályozzák meg a jeruzsálemi gyülekezetben, hanem éppen ellenkezőleg – Isten munkájának lássák mindannak fényében, amit eddig már megértettek Isten kegyelme egyre szélesebbre tárulásának folyamatából.

Stott szerint Saul megtérése története olyan fontos, hogy „Lukács... háromszor is elmeséli, egyszer saját beszámolójában, kétszer pedig Pál beszédeiben.”²⁸ Érthető is a jelentőség kiemelése, hiszen Saul, aki eddig üldözte a keresztényeket, most maga is Jézus Krisztus követőjévé válik. Több kutató kétségbe vonja, hogy Saul részt vett István kivégzésénél, néhányan pedig még azt is, hogy részt vállalt volna a keresztények üldözésében, és Lukács retorikai fogásának vélik ezek említését. Az első kérdésben hivatkozásuk alapja az, hogy Pál nem említi az István kivégzésében való részvételét sehol sem leveleiben, akkor sem, amikor kimondottan a múltjának ezen szakaszáról ír, például a Galáciabeliekhez írt levél elején. Ugyanakkor ettől még lehet hiteles Lukács leírása, mert az említés hiánya nem jelenthet biztos alapot a cáfolatra. Ami bizonyos, az annak ténye, hogy Saul üldözte a keresztényeket: „Saul pedig az Úr tanítványai elleni fenyegetéstől és öldökléstől lihegve elment a főpaphoz, és leveleket kért tőle Damaszkuszba a zsinagógákhoz, hogy ha talál olyanokat, akik az Úr útjának hívei, akár férfiakat, akár nőket, megkötözve vi-

hesse azokat Jeruzsálemben” (1-2) Erről maga is megemlékezik: „hallottatok, hogyan éltem egykor a zsidóság körében, hogy féktelenül üldöztem az Isten egyházát, és pusztítottam azt... Júdea keresztény gyülekezetei azonban személy szerint nem ismertek engem. Csupán ezt hallották: »Aki egykor üldözött minket, most hirdeti azt a hitet, amelyet valamikor pusztított.«” (Gal 1,13.22–23) Lukács leírása és Pál saját visszaemlékezései együttesen bizonyítják, hogy Pál apostol múltjában valóban jelen volt a keresztények üldözésének ténye, és nem csak egy írói fogás a „pálfordulás” története.

Witherington a damaszkuszi úton történeteket *Barretre* hivatkozva úgy összegzi az eddig elmondottak fényében, hogy az odaszánt üldözőből lett lelkes prédikátor és evangélista példája okozta a keresztény hitre jutók számának ugrásszerű növekedését, amit még néhány zsidó Újszövetség-szakértő is elismer.²⁹ Saul találkozása Krisztussal ezen a természetfeletti módon tehát valós megtérési átélés volt. Nem kell hitelt adnunk azoknak a magyarázóknak, akik napszúrásra, epilepsziás rohamra vagy valamilyen más betegségből eredő hallucinációra gondolnak. A tartósan megváltozott élet, életcélok, a misszióban elért eredmények, Pál leveleinek tanúságai egyértelműen azt mutatják, hogy Saul valóban egy eredeti, mély hitre jutáson ment keresztül a feltámadott Úr Jézussal való találkozása eredményeként.

A Damaszkuszba vezető úton történt átélés után a szeme világát veszített Sault bekísérik a városba, ahol Anániás kézrátételes imádságának hatására Saul visszanyeri látását és betelik Szentlélekkel. Ezután megkeresztelkedik, majd miután néhány napig a damaszkuszi hívőkkel időzik, elkezd hirdetni az evangéliumot a zsinagógában. Hamar kivívja ezzel a helyi zsidók ellenzését, így lelki testvéreinek ki kell őt szöktetniük a városból. Lukács megőrökíti az ekkor bekövetkező kritikus pillanatot: a Jeruzsálemben érkező Saul az ottani tanítványok nem fogadták, mert féltek tőle, annyira hihetetlen volt számukra az, hogy hitre jutott, és immáron a szövetségeseük.³⁰ Azonban Barnabás kiállt mellette, és magával vitte őt az apostolokhoz. A tőlük kapott elfogadás és elismerés után „velük együtt járt-kelt Jeruzsálemben, nyíltan szól az Úr nevében. Beszélt és vitázott a görög nyelvűekkel, ezek pedig arra készülődtek, hogy végeznek vele,” (9,28–29) Így a tanítványok Cézareába vitték őt, majd onnan Tarsuszba.

Saul hitre jutásával „megszületik” a „pogányok apostola”, akinek munkálkodása, tanítása alapvetően meghatározza az Úr Jézustól kapott megbízatás teljesítésének módját ettől kezdve. Az egyházat üldöző Saul Pállá válik, olyan eszközzé Isten kezében, aki által a pogánymisszió immár nemcsak elszigetelt, egyedi esetekben működik, hanem hamarosan a küldetés fő irányává válik.

(Folytatjuk)

Jegyzetek

1. „Rendszeresített hittérítési intézmény nincs és nem is volt a zsidóságban.” (Magyar zsidó lexikon, „Hittérítés” szócikk) Lásd továbbá a következő műveket: GOODMAN, Martin, *Judaism in the Roman World*, Brill Publisher, Leiden - Boston, 2007, SCHWARTZ, Frey J. D. R. szerk., *Jewish Identity in the Greco-Roman World*, Brill Publishing, Leiden - Boston, 2007.
2. STOTT, John, *Az apostolok cselekedetei*, Harmat-KIA, Budapest, 2010.
3. A prozelita kifejezés a görög προσέλευσις (megközelítés, odamenetel) szóból származik, és különösen is a fogság utáni zsidóság tevékenységéből adódó áttérőket, a pogányok közül a zsidó hitre váltó pogányokat jelöli.
4. A phobumenoi (görögül φοβούμενος τὸν θεόν) személyek,

vagy az úgynevezett „félprozeliták” azok az emberek voltak, akik felismerték Izrael Istenét, tisztelték őt, de nem vetették magukat alá a prozelitákra kötelező vallási szertartásoknak, a bemerítkezésnek, körülmetélkedésnek és az áldozatbemutatásnak.

5. WITHERINGTON, Ben III, *The Acts of the Apostles - A Socio-Rhetorical Commentary*, The Paternoster Press, Cambridge 1998, 135.
6. Uo.
7. WITHERINGTON, 228.
8. STOTT, 94.
9. Uo. 124.
10. WITHERINGTON, 240., saját fordítás
11. Uo.
12. STOTT, 131.
13. WITHERINGTON, 250.
14. Uo. 252.
15. KÓKAI NAGY, Viktor, *Az első keresztény mártír, Studia Theologica Debrecinensis*, 2008/1. (21–37.), 2.
16. WITHERINGTON, 252.
17. Pál apostol sehol sem említi leveleiben, hogy részt vett volna István kivégzésénél, még csak nem is utal rá. A galáciabeliekhez írt levél elején leírtakhoz pedig jól kapcsolódott volna ennek közlése.
18. KÓKAI, 7.
19. Uo. 7-8.
20. KÓKAI, 15.
21. Uo. 12.
22. STOTT, 157.
23. WITHERINGTON, 280.
24. Uo.
25. STOTT, 158.
26. WITHERINGTON, 288.
27. Uo. 290.
28. STOTT, 180.
29. WITHERINGTON, 304.m
30. Ez a leírás nem áll teljes mértékben összhangban Pál visszaemlékezéseivel a galáciabeliekhez írt levél. Pál csak azt említi, hogy „személy szerint” nem ismerték őt (Gal 1,22), csak hallomásból tudtak róla (23). A találkozáskor azonban „dicsőítették Istent” (24) őerte.

INTERJÚ

ÉVEK ÉS ÉNEKEK SABLONOK NÉLKÜL

Beszélgetés Pintér Bélával életről, sikerről, családról, evangéliumról

Pintér Béla a 2014-es Ez az a nap! színpadán

Hegedűs D. Viktor: *Kezdjük talán a legfrissebbel: áprilisban volt a jubileumi koncerted. Hogyan élted meg ezt a kerek számot? Illetve számokat, hiszen ha jól tudom, több jubileum ünnepe volt ez a koncert.*

Pintér Béla: Igen, ez igazából egy hármás jubileum ünneplése volt: húsz éve vagyok a pályán, harminc lemezt adtam ki, és negyvenéves vagyok. Ilyen hármás együtt állás nem adatik sokszor az életben, ezért úgy gondoltam, hogy ennek örömeére csináljunk egy jubileumi koncertet.

HDV: *Mik a benyomásaid az eseményről?*

PB: Nagyon készültünk erre a bulira, és nagyon jól sikerült. Igazából az első olyan nagykoncert volt, ahol úgy éreztem, hogy kifejezhetem – nincs erre jobb szó – magam, illetve mindazt, amit az Istentől kaptam. Ahol nem mondják meg, hogy mi legyen a repertoár, nem valami más rendezvényen belül kell valamit előadnom. Ez rendkívül nagy szabadságot adott. Itt nem volt sem idő-, sem stílusbeli korlát. Magam választottam ki a dalokat, amik vagy erőteljesen szóltak hozzám az évek során, vagy amiket láttam jól működni a sok száz koncerten az elmúlt húsz év alatt. Ezeket sikerült csokorba szedni, de azért még így is maradtak ki dalok. Képtelenség is lenne mind eljátszani, hiszen közel

háromszáz dalról beszélünk. A koncerten készült felvételeket még én sem láttam, így csak az emlékeimből tudok élni, de amire vissza tudok emlékezni, hogy eredeti és őszinte lehetett, és egyszerűen a szívemből tudtam adni mindazt, ami ott van. Kétórásra terveztük, lett belőle két és fél óra, és senki nem ment haza...

Őszintén szólva, nagyon szeretném folytatni. Olyan szempontból könnyű dolgom van, hogy sokféle területet érintünk: gyerekek felé szolgálók, gyülekezeti dicsőítést vezetek, írok szóló- és evangelizációs dalokat, sőt még régebbi stílusú énekeket is feldolgoztunk, ezért a különböző közönséget megcélozva van lehetőség a koncerteket sűríteni.

HDV: *Milyen érzés negyvennek lenni?*

PB: Olyan, mint harmincnak meg húsznak. Néha a testemen érzem csak, hogy ami húszévesen ment helyből, arra most egy kicsit rá kell dolgozni. Jobban oda kell figyelni az embernek magára, de az Isten kegyelme minden, így ez is.

HDV: *Mondtad, hogy a jubileumi koncerted kifejezetten „bécis” vonal volt, viszont azt is említetted, hogy a koncertjeid többségében vannak bizonyos megkötések a repertoár és hasonlóak tekintetében.*

Hogy néznek ki ezek a koncertek?

PB: A legtöbb koncertünk úgy jön létre, hogy meghív bennünket egy gyülekezet vagy egy alapítvány, de akad olyan is, hogy egy városi rendezvény szervez be minket fellépőnek. A meghíváskor pedig megmondják, hogy milyen jellegű legyen a koncert. Pl. ez most gyerekek felé szóljon, ez most felnőttek felé, itt most csak óvatosan az evangéliummal, itt most lehet bátran, stb. Ezekben az esetekben természetesen mindig idomulni kell. De az Egyházat úgy szeretem, ahogy van. Szeretem és szolgálom. A szolgálat nem arról szól, hogy elmondom azt, hogy mi nem tetszik, hanem keresem azokat a pontokat, ahol együtt tudunk dolgozni. Nagyon sokrétű az egyház, rengeteg gyülekezet, sokféle közösség létezik, de pont ettől a sokszínűségtől válik széppé.

HDV: Az elmúlt években te is sokféle egyházban, gyülekezetben megfordultál. Beszelnél kicsit a kezdetekről? Ha jól tudom, valaha baptistaként indultál, de ma már nem baptista gyülekezetbe jársz.

PB: Hívó baptista családba születtem, baptista gyülekezetben nőttem fel, sőt ezer íziglen baptisták még az őseim is. Papa, mama, nagyszülők, dédszülők, mindenki. Aztán jött az életemben egy váltás ott a 80-as évek végén, 90-es évek elején. Isten földcsuszamlásszerűen nyomult be az életembe, és ezáltal nagyon sok minden megváltozott. Azokban az években egyébként is volt egy ébredési hullám, vagy nem tudom minek nevezem, és a személyes életemben is rengeteg minden megváltozott, többek között a gyülekezeti hovatartozásom is. De ez végül is semmit nem változtatott negatív irányba: a baptista gyülekezetbe, ahonnan származom, a mai napig visszajárok, és otthonomként tekintek rá. Négy gyermekem van, és amikor megjelenünk a családdal, egy egész padsort feltöltünk. Hála Istennek a jó kapcsolat megmaradt velük, a különbség csak annyi, hogy az életem továbbment egy módosult pályán, de ugyanúgy az Istenben, és úgy gondolom, ez a legfontosabb.

Mindemellett fontos megemlítenem, hogy mindaz az alap, amit gyerekkoromtól kezdve megkaptam, a tudás, amit akkor megszereztem, vagy az élmények, amiket átéltem, azért a mai napig nagyon erősen dolgoznak az életemben. Akár amiket gyerekként a vasárnapi iskolában vagy tinédzserként az ifjúsági órákon átéltem, azok azért meghatározó dolgok voltak. Tehát szó sem volt arról, hogy kiöntjük a fürdővízzel együtt a gyereket is, aztán nyitunk valami teljesen újat. Szerintem ez nem is működik. Isten általában a fokozatosságban, lépcsőzetességben gondolkodik, és ez az én esetemben is így történt.

HDV: Most tartoztok valamilyen gyülekezethez?

PB: Debrecenben élünk, és egy ottani helyi gyülekezetben, a SzabkerDebrecenbe (a Debreceni Szabadkeresztény Gyülekezet – a szerk.) járunk, és ott szolgálunk.

HDV: Említetted az ébredési hullámot a nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején. Most, nagyjából húsz évvel később teljesen egyértelmű, hogy a kommunizmus végével valóban kialakult egy ébredés Magyarországon. Ha csak a baptista közösséget nézzük, ebben az időszakban alakul meg például a Baptista Szeretetszolgálat Szenczy Sándor, vagy a Falumisszió (FAMISZ) Rácz Lajos vezetésével, de említhetnénk még sok más evangéliumi kezdeményezést is. Ehhez a generációhoz tartozol te is, mint annak egyik meghatározó egyénisége, legalábbis a dicsőítő zene terén biztos. Milyen érzés ehhez a generációhoz, ehhez az ébredési

közösséghez tartozni?

PB: Én ezt még így nem raktam össze, hogy ehhez a csoporthoz tartozom, de megtisztelő. Mai napig többükkel kapcsolatban vagyok. Sándorral inkább közelebbi a kapcsolat, de jó barátomnak tartom Lajost is. Igazából azt szeretném, és azért imádkozom, hogy sok ilyen generáció legyen. Itt vannak a mostani fiatalok, és látom, mennyi lehetőségük van a közös Isten-dicsőítésre. Húsz éve hol volt ilyen? A világ nagyon kinyílt. Könnyebb lett a dolgunk, és azt gondolom meg kell ragadnunk a lehetőségeket.

Nemrégiben egy szabadnapunkon Budapesten sétáltunk az Erzsébet téren, és nekem hihetetlen volt látni, hogy sok száz, de talán ezer fiatal is ült a fűben este fél tizenegykor, és csak múltatták az időt. Arra gondoltam, mekkora feladatunk van, mennyi ember van, akit meg lehet szólítani! Vajon mit jelentene nekik egy mosoly? Hihetetlen, hogy az emberek mennyire ki vannak éhezve arra, hogy kapjanak valamit. Megnőtt az éhségérzet, és a világ ezt nagyon jól tudja, és a szemetet úgy tolja lefelé a garaton, ahogy elő van írva. A cél az, hogy a lelked lakjon jól: ülj le a tévé elé és nézd a showmaneket, az idióta műsorokat, a tehetségkutatókat, és még sorolhatnám. Tehát szerintem azoknak az ideje most jött el, akik valamilyen ébredési generációhoz akarnak tartozni. Tényleg egy olyan időszakban, illetve egy olyan időszak előtt vagyunk, amikor robbannia kell az evangéliumnak az emberek között!

HDV: Azt gondolom – és ezt talán nem túlzás kijelenteni –, hogy te vagy az, aki a magyar dicsőítő zenét leginkább formálta, leginkább kitaposta ennek az ösvényét az utóbbi húsz évben. Én úgy látom,

hogy sok sikeres zenésznek van egy magas hegytető időszak, a pálya csúcsa, ha úgy tetszik, és azután már csak jó esetben megél a régi dalokból, rosszabb esetben pedig nem, és eltűnik a süllyesztőben. Téged pedig úgy látok, mint aki folyamatosan meg tud újulni, és folyamatosan tudja azt a minőséget produkálni, mint fiatalabb korában, a pályája kezdetén. Véletlen lenne az, hogy ha Pintér Béla nevét megemlítik a gyülekezetekben, akkor mindenki tudja, hogy ki vagy, és mindenki tudja, hogy mi a profilod, még az is, aki adott esetben nem hallgatja a te dalaidat?

PB: Ha meg tudok újulni, vagy ha „törtetlennek” látják mások a karrierem, az nem más, mint hogy az Isten cselekszik, én meg csodálkozom. Csodálom őt. Azt mondja a Biblia, hogy: „Gyönyörködj az Úrban, és teljesülnek a szíved szándékai”. Nekem arról szól például egy lemez elkészítése, hogy leülök és gyönyörködöm. Semmi különleges. Persze figyelek az aktuális trendekre és világi zenét is hallgatok, mert az ember akar szakmailag képben lenni, de én ezt teljesen elválasztanám mindattól, amit az Isten cselekszik. Nekem ő ad ihletet, ő ad irányt, ő jelöli ki a pályát.

Én most is várom, hogy hogyan tovább. Életem során több gyülekezetben megfordultam, mint szolgáló, de mindig mentem tovább. Ha emberileg nézzük, voltak konfliktusok, és lehetett volna olyan pillanat, amikor azt mondom, hogy jó, akkor eddig tartott. Időnként voltak is ilyen érzéseim, de valahogy mindig tovább mentem. Igazából nem is én mentem, hanem vittek. Vittek, és ez motivált engem. Nagyon szeretek kiszolgáltatva lenni az Istennek: vigyél, Uram! Ez mindig működik, mert ő nem ver át. És ha egyszer ő elkezd valamit, azt be is fejezi!

Szeretek adni, megosztani, tovább adni. Egyszerűen csak kapod, és azt továbbadod, és Isten pedig ad még többet, azt megint tovább adod, és így tovább. Hiszek abban, hogy az Isten végtelen. Tehát, ha valaki megkérdezi, hogy meddig akarom ezt csinálni, akkor azt mondom, hogy hetven-nyolcvan éves koromig, vagy még tovább, amíg csak bírom. Én nyolcvan évesen is csemetedalokat akarok énekelni, mert működnek, mert van üzenetük, mert az Istennek van velük mondanivalója. Amíg neki van mit mondania, addig nekem is lesz.

HDV: *Azt gondolod, hogy azért nevelt fel téged Isten úttörővé, hogy azért születted akkor, amikor születted, és nem húsz évvel később, hogy valamilyen szinten pásztorold, mentorold ezt a mostani generációt? Mennyire törekszel arra, hogy kinevelj tanítványokat, akiknek át tudod majd adni a stafétabotot?*

PB: Közvetlen előtte vagyok egy ilyen irányú váltásnak, ezt érzem. Az a szolgálat, amit végzünk, a dicsőítés, egy prófétai szolgálat, én ebben a hitben csinálom. A dicsőítés előre mutat, valamit kijelent azokról a dolgokról, amik következni fognak. Én úgy fogalmazom a dalaimat, abban a lelkületben írom, és arra törekszem, hogy mindennel előre mutassak. A zene, a szöveg, a mondanivaló és mindaz, amit ezek kifejeznek, így komplex módon mutasson előre, nyisson szemeket, szíveket.

De visszatérve az eredeti kérdésedhez: azt gondolom, hogy, van egy ilyen feladatom. De tudatosan nem tervezem, hogy na akkor csináljunk egy dicsőítő iskolát, ahol majd kineveljük a következő generációt. Egyszerűen várom, Isten mit akar velem kezdeni ezen a területen.

HDV: *Sokan keresztény sztárnak tartanak. Tudom, hogy nem szereted, ha így hívnak.*

PB: Végül is a Biblia is mondja, hogy fénylenek az igazak, mint a csillagok, örökké. A sztár valahonnan innen jöhet, de ilyen alapon te is az vagy, meg mindannyian azok vagyunk, akik Krisztust követjük.

HDV: *Azt gondolod egyébként, hogy az a sikerednek a titka, - ha már sikerről beszélünk - hogy annyira nem vagy erre méltó, nincsen zenei végzettséged, stb. így egyértelmű, hogy minden eredményed az Úr munkája, és ezért ő kapja a dicsőséget?!*

PB: A sikerem titka az, hogy az Istennél minden nap lehet újat kezdeni. A múltam arra jó, hogy ne felejtsem el, honnan jöttem. A jövő pedig úgy él bennem, hogy az majd minden képzeletemet felülmúlja. Az évek során Isten radikálisan kihúzott minden „B” tervet az életemből. Újra és újra szembesülnöm kellett azzal, hogy Isten akar vezetni engem és nem áll szándékában átadni a kormányt.

A sablontól eléggé eltérő életet élek, élünk. Sok olyan vetülete van ennek a pályának vagy szolgálatnak, ami nem átlagos, ezzel én tisztában vagyok. De ez motivál, ez az egésznek az alapja. Hogy honnan jöttem? Igen, az is számít. De nagyon fontos tudnom azt is, mi az Isten terve velem.

Ha bárkinek nehézségeken kell átmennie, annak üzenem: ne add fel, mert Istennek van egy terve. Ne félj kidobni a saját terved. Ne félj attól, hogy nem a megszokott sablonok szerint zajlik az életed, a tanulmányaid vagy bármi. Természetesen törekedj a legjobbra, és nyújtsd a tőled telhető legjobbat, de tudd, hogy Istennek van egy terve. Addig ne nyugodj, míg azt meg nem találod. Sokan beérik halványabban, sokan beérik az „így alakult” érzéssel, pedig Isten terve sokkal gazdagabb, mint gondolnád.

HDV: *Ha jól tudom négy gyermeked van.*

PB: Igen, három lányom van és egy fiam.

HDV: *Ha majd a felnőttkor küszöbén odaállnak eléd, neked szegezve a kérdést, hogy mit kezdjenek az életükkel, akkor ezeket a gondolatokat mondanád el nekik is?*

PB: Ezt nem a felnőttkoruk küszöbén fogom nekik elmondani. Egy éves koruktól fogva elmondom nekik az esti mesékben, a játék során, a közös programokban...

Alapvetően fontos, hogy milyen apakép alakul ki bennem, mert azt azután az Istenre fogom óhatatlanul is kivetíteni. Tudatosan emlékeztetem magam arra, hogy amit a gyerekeim velem átél, abból fog majd táplálkozni, amikor találkozik az Istennel. Sokkal könnyebben fogja megérteni Istent, amikor visszaemlékszik, hogy apa is ilyen volt, apa is megbocsátott. Következetes volt, de megbocsátott. Volt, hogy a gyerekeim kikapott valamiért, de fél óra múlva felmentem hozzá a szobába, és elmentünk együtt fagyizni. Mert a lényeg nem az, hogy megbüntetem és szégyellje magát, hanem az, hogy ha kell, megbüntetem, de mindig kezddhetünk egy újat!

Isten ilyen, és a kegyelem erről szól. Elronthatom bármilyen szinten bármennyiszer. Isten pedig még mindig ott van mellettem. Rossz döntéseimnek le fogom aratni a gyümölcsét, hiszen a bűnnek vannak következményei, mert az Isten következetes és igazságos. De a kegyelem arra szabadít fel, hogy ha elrontom, akkor is kezddhetek egy újat.

HDV: *A gyerekeid közül kikkel szolgálsz együtt?*

PB: A két nagyobb lányommal. Ők már rendszeresen állnak színpadon, és dalokat is írnak. A két kicsi pedig nemrég kezdett el bekapcsolódni. A legutóbbi lemezünkön, a *Hazahoztál* címűn egy gyerekkórus is közreműködik két dalban. Abban már ők is énekelnek.

HDV: *Mit szóltál volna, ha egyik gyermekedet sem érdekelte volna a zenei pálya?*

PB: Abszolút rendben lett volna. Rendben is van. A nagyobbik lányom most főiskolán tanul ének és vizuális szakon, tehát valamiféle énkifejezést keres. Mellette dalokat ír, énekel a CD-ken, és majd meglátjuk, hogy mi lesz belőle. A középső leányom nagyon okos gyerek. Igazi agytröszt. Ezt az anyukájától örökölte. Őt nagyon érdekli a komolyzene is. Sokat gyakorol, zongoraversenyekre jár. Ebben a világban most jól érzi magát. Szereti az Urat, és dicséretet is vezet a gyülekezetben. Majd meglátjuk, hogy melyikük milyen utat választja.

HDV: *A feleséged hogy bírja, hogy nem vagy otthon?*

PB: Úgy, hogy sokszor velem jön, elkísér a szolgálati útjaimra. Van, hogy a gyerekeket is visszük, persze ez attól függ, milyen messzire és mennyi időre megyek, na meg hogy iskolaidőben van-e a fellépés. Néha logisztikai bravúr kell az életünk megszervezéséhez.

HDV: *Ő egyben a menedzsered is, ugye?*

PB: Igen, körülbelül másfél éve csináljuk ezt így tudatosan. Nála futnak be a meghívások, olyan száz-százhusz koncertem van egy évben, tehát nem kis feladat amit ő végez. A számlák kitöltésétől a lemezek kiadói munkáin át a koncertszervezésig minden az ő feladata. Nagyon hálás vagyok a munkájáért!

HDV: *A dalokat te és a családod tagjai írják, vagy vannak külsős szövegírók, zenészek?*

PB: A koncerteken elhangzó daloknak én írom a szövegét és a dallamát is. Nem működik a külsős dolog. Néhányszor megkértek már világi cégek is reklámmuzika írására. Nem ment. Elküldtem a stúdióknak a szerzeményt, de nem működött. Nem tudok megrendelésre dolgozni. Sokszor voltak ebből viták és sértődések, de egyszerűen nem tudom megcsinálni. Egyetlenegy féle megrendeléses munkát tudok elvégezni, az esküvői dalok szerzését. Van már vagy húsz-huszonöt ilyen típusú dalom, gondolkodom is rajta, hogy lemezre teszem őket. Ezeknél a daloknál ugyebár ismerem az ifjú párt, így van egyfajta kapcsolatuk velük. Ez már egy olyan terep, ahol tudok működni. De hogy megrendelésre csináljak például egy turisztikai reklámot, arra nem vagyok képes.

HDV: *Melyik a három kedvenc dalod?*

PB: Egy új lemez kiadása után mindig annak a dalai a legkedvesebbek. De nyilván ott vannak a régebbi nagy klasszikusok, mint a *Szeretet nem fogy el*, a *Hús-vér templom*, vagy épp a *Homokba írva*. Ezek állandó kedvencek. A legújabb lemezem címadó dala a *Hazahoztál*, mostanában nagyon sokat jelent nekem. Gyerek dalaim közül kiemelném a *Szántásán hálidéj*, *Kösz, jól vagyok*, *Mennyei party c. dalokat*.

HDV: *Melyik dal született valami nagyon komoly megtapasztalás után?*

PB: *Homokba írva*. Ezt a dalt egy nagy váltás után írtam.

HDV: *Az Úr használt sok területen. Nem volt előtted ilyen formában gyerekdicsőítés Magyarországon. Dicsőítő zenekarok játsszák a dalaidat. Nincs konferenciázás Táncol a menny nélkül. Poposabb dalaidat világiak is szívesen hallgatják. Hogyan épül fel ez a szolgálat?*

PB: Évente kétszer van egy olyan időszakom, amikor elvonulok dalt írni. Ez kétszer két hét általában.

HDV: *Hova szoktál menni?*

PB: Van a házunknak egy alagsora, aminek külön bejárata van. Ott elzárkózom, és ezekben a hetekben senki nem zavar.

HDV: *Két hétig semmi kapcsolat a családdal?*

PB: Jaj, dehogynem! Esténként fent vagyok, de napközben nem. Hétvégeken ilyenkor nem vállalok semmiféle fellépést, csak otthon dolgozom.

HDV: *Én úgy tudom elképzelni, hogy egy zenész, amikor jön az ihlet, akkor gyorsan lejegyzi, ami megfog benne. Te viszont két hét tudatos elvonulásról beszélsz.*

PB: Ez a kettő együtt jár. Amikor „jön az ihlet” azt gyorsan leírom, feléneklek a telefonomra, aztán később, ezekben az elvonulós hetekben dolgozom ki, formálom kész dallá őket, és akkor vonulok el. Jön egy olyan időszak, amikor bármihez kezdek, abból dal lesz. Ezekből a dalokból aztán évente legalább egy, de inkább két lemezt igyekszünk kiadni.

HDV: *Van állandó zenekarod?*

PB: Projektcapatok vannak. Különböző helyek különböző felépítést igényelnek.

HDV: *Mesélj a Hazahoztál című lemezről!*

PB: A *Hazahoztál* kicsit egyfajta visszatekintés. A lemezen gyerekek is énekelnek, egy-két tradicionális motívum is hallható, valamint gyülekezeti dicséretes és az életből merített dalok is megszólalnak rajta. Tehát minden „irányzat”, amit az elmúlt húsz évben képviseltem, egy kicsit megjelenik a korongon. Így lett ez az album kerek egész. Az egész lemez a megtapasztalásaimból, Istennel való átéléseimből táplálkozik.

HDV: *Úgy érzed, hogy ez alatt a húsz év alatt tettél egy nagy kört? Visszaértél valahová?*

PB: Az ember érik, és rengeteg dolog csak utólag esik le neki. És mindeközben átéli, hogy az Isten megtartja. Arra kaptam kegyelmet, hogy megosszam másokkal ezeket az átéléseket.

HDV: *Távlati terveid?*

PB: Új gyerekdalokat írok. Szeretnék év végére egy gyereklemezt kiadni.

HDV: *Van ebben valami ciklikusság, hogy egyszer gyereklemez, legközelebb pedig más stílus kerül sorra?*

PB: Igen. Arra törekszem, hogy minden terület fejlődjön, és ne maradjon le a másikkal képest. Gyereklemez négy éve volt utoljára. Most már azt hiszem aktuális.

HDV: *Mi az, amit még szeretnél elérni és megtapasztalni az Úrral?*

PB: Szeretnék egy rendezvényszervező csapatot létrehozni. Saját magunk szeretnénk szervezni a koncertjeinket. Kicsit visszább szeretnék venni a meghívásos koncertekből és több saját kezdeményezést megvalósítani.

HDV: *Ez mit jelentene a gyakorlatban?*

PB: Évente két, esetleg három nagyobb koncertet. Az egyik egy dicsőítő, a másik egy unplugged, a harmadik pedig egy gyerekkoncert lehetne. Esetleg néha egy-egy karácsonyi koncert. Ez folyamatosan fogogna, és ezáltal valamelyik réteg mindig meg lenne szólítva. Úgy érezzük, hogy maga Isten visz bennünket ebbe az irányba, hogy bátran vállaljuk fel a kezdeményezést, nem várva másra.

HDV: *Milyen gondolatot adnál át akkor a színpadon, ha tudnád, hogy soha többet nem állhatsz fel oda?*

PB: A kegyelem üzenetét. „Isten szeretet” – ahogy János mondja. Ez a mondat túl rövid ahhoz, hogy bármit is elvegyél belőle, és elég tartalmas és mély ahhoz, hogy ne kelljen semmit hozzátenni. Talán egy dal is születik egyszer erről, nem tudom. „Isten szeretet.” Ebben minden benne van.

HDV: *Mit kívánsz az olvasóknak?*

PB: Szívemből kívánom, hogy merjenek kalandokba bocsátkozni Istennel. Ehhez persze néha fel kell adnunk a kényelmünket, és a jól megszokott kereteinket. De ha ezt megtesszük, Isten olyan csatornákat nyit, hogy nem győzünk majd csodálkozni. Isten országa növekedésének soha nincs vége. Egy keresztény élete és egy gyülekezet akkor működik jól, ha ebben a folyamatos tágulásban és növekedésben benne van. Ha megáll a növekedés, akkor minden megáll. Növekedjünk hát! Ezt kívánom!

GLOBAL LEADERSHIP SUMMIT VEZETŐI KONFERENCIA

INSPIRÁLÓ MŰHELY A VEZETÉSRŐL

Szeretettel meghívjuk Önt az első magyarországi nemzetközi vezetői csúcskonferenciára, mely **2014. október 3-4-én** kerül megrendezésre Budapesten!

MI AZ A NEMZETKÖZI VEZETŐI CSÚCSKONFERENCIA?

A GLS Nemzetközi Vezetői Csúcskonferencia (GLS – Global Leadership Summit) egy minden év augusztusában Chicago mellett megrendezésre kerülő világszínvonalú vezetői esemény, melyen már már több mint 170 000 jelenlegi és jövőbeli vezető vett részt szerte a világon.

Az 1992-ben alapított Willow Creek Társaság (Willow Creek Association - WCA) szervezésében megvalósuló rendezvény élő közvetítéssel jut el több amerikai helyszínre ezt követően pedig ősszel 92 országban, 300-nál is több helyszínen, 42 nyelvre történő fordításban kerülnek megrendezésre a helyi csúcskonferenciák videokivetítéssel és élő helyszíni moderálással.

GLS, DE MIÉRT?

Meggyőződésünk, hogy minden szervezet – legyen szó az üzleti, a közszolgálati, vagy az oktatási és civil szféráról – életereje, életképessége szempontjából fontos és kritikus kérdés a vezetés minősége, céltudatossága. Ezért elsődleges célunk a vezetői készség szintjének emelése illetve a vezetők inspirálása a jövőre nézve.

Az idei évben az alábbi világszinten elismert előadók osztják meg tapasztalatukat és tudásukat a konferencia résztvevőivel:

- **Bill Hybels**, a Willow Creek Community gyülekezet alapítója és vezető lelkésze
- **Patrick Lencioni**, a The Table Group alapítója, elnöke, sikerkönyvszerző
- **dr. Henry Cloud** klinikai szakpszichológus, vezetési tanácsadó
- **Liz Wiseman**, a Wiseman csoport elnöke, sikerkönyvszerző
- **Colin Powell** volt amerikai külügyminiszter
- **Bono**, a U2 énekes és zeneszerző
- továbbá hazai előadóként **dr. Velkey György** kórházigazgató, a Magyar Kórházzövetség elnöke

Amennyiben felkeltettük érdeklődését, kérjük látogasson el weblapunkra, a www.glsHungary.org oldalra és tudjon meg többet a konferenciáról, illetve az idei év előadóiról. Figyelmébe ajánljuk továbbá a korlátozott ideig érvényes kedvezményes regisztrációs időszakot, illetve a csoportos regisztrációs opciót, mely lehetőséget ad arra is, hogy akár egész vezetői csapatával részt vehessen a konferencián.

INFORMÁCIÓ

Időpont: 2014. október 3–4. (péntek, szombat)

Helyszín: H-1188 Budapest, Sportkastély, Kisfaludy u. 33/C

www.glsHungary.org

Pafkó Tamás

EUROPEAN LEADERSHIP FORUM 2014

Hidat építeni a helyi vezetők szükségéi és Isten világméretű erőforrásai között

Igehirdetői szekció

A szervezők által megfogalmazott mottó szolgálatkész lelkületről tanúskodik, és a Lengyelországban megrendezett Európai Vezetői Fórumon ebből valóban nincs hiány. Május 22. és 29. között harmincöt magyar honfitársammal együtt ismét megtapasztalhattam, hogy hogyan áldja meg Isten az ő népét a világméretű testvériségen keresztül. Az alapvetően amerikai ihletésű és szervezésű konferencia az elmúlt tíz év alatt egy 800 fős rendezvényre nőtte ki magát, ahová Európa minden szegletéből várják az evangéliumi vezetőket, szolgálókat, hogy a mottónak megfelelően szolgáljanak feléjük.

A konferencia során újra és újra József történetének az a megjegyzése jutott eszembe, amikor József áldásos munkája révén Potifárnak „sem mire sem volt gondja, legfeljebb csak arra, hogy megegye az ételt” (1Móz 39,6). A legmagasabb szintű profi szervezés és a lelki mélység tökéletes összhangja a konferencia idejére valóban olyan különleges légkört teremtett meg, amelyet az egyik szervező roppant találóan a mennyország előizeként jellemezett. 800 elkötelezett evangéliumi vezető közel 15 szekcióban hallgathatott előadásokat a maga szakterületéről, az igehirdetéstől elkezdve a muszlimok felé való szolgálaton át a család gondozásig a legváltozatosabb témákban.

Emellett a reggeli plenáris előadásokon *John Lennox* vezetett végig bennünket Ábrahám életének történetén egészen lélegzetelállító, mély igei összefüggésekre rámutatva. Az oxfordi matematikaprofesszor személyében ötvöződik a tudományos

precizitás, hetven év tapasztalati bölcsessége, az egészséges kritikai gondolkodás, valamint a Krisztusba vetett élő hit. A szakmai kiválóság és az elkötelezett hit egysége a konferencia védjegye is lehetne. A „mennyei kóstoló” hangulatát az a körülmény is hathatósan támogatja, hogy a rendezők a helyszínt is úgy választották ki, hogy a közel egy hét során a résztvevőknek ne kelljen kitenniük a lábukat a lenyűgöző méretű hotelből. A szálloda minden zugában előadások, műhelyek zajlanak reggel 9 órától este 9-ig, a liftekben és a folyosókon pedig csupa névtáblás emberrel lehet találkozni, akikkel összeköt bennünket a közös cél és a közös Úr. Ez valóban Isten királyságát idézi lelkületében, méreteiben és pompájában is.

Az amerikai szervező testvérek a legmélyebb alázatban, időt, energiát és pénzt nem kímélve gondoskodnak arról, hogy a résztvevők a legminőségibb szolgáltatást kapják a szó eredeti értelmében. A kelet-európai résztvevőknek rendkívül kedvező ösztöndíjakat biztosítanak, hogy az anyagiak ne szabjanak határt a lelki-szakmai épülésnek.

Mindent összevetve őszinte szeretettel ajánlom minden szolgáló és lelkipásztor testvér figyelmébe ezt a nagyszerű lehetőséget. Az angol nyelv ismerete ugyan feltétele a részvételnek, de aki számára ez nem jelent akadályt, annak szolgálata megalapozottabbá és gyümölcsözőbbé válhat Isten ezen különleges áldása révén.

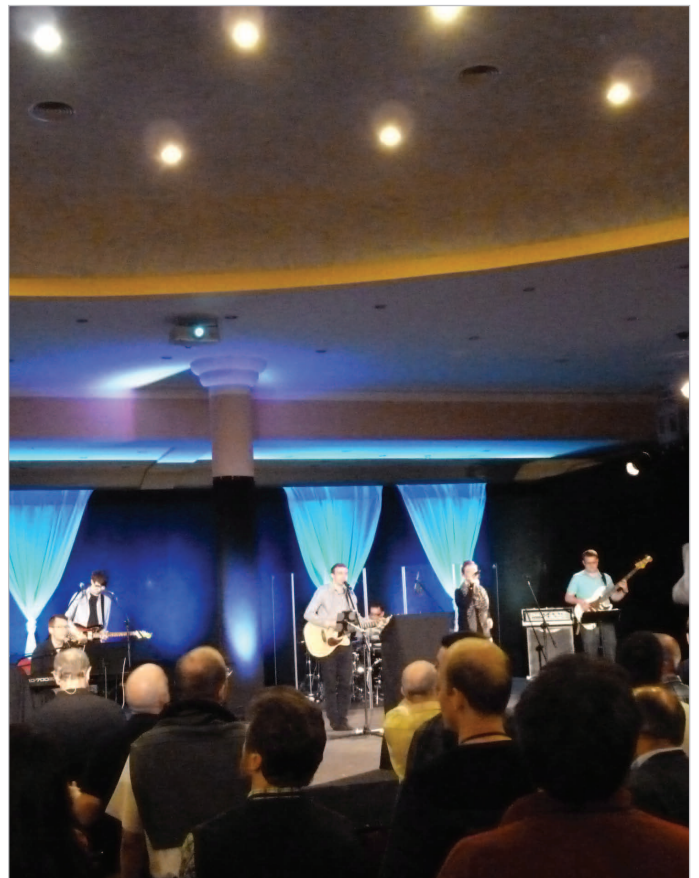
Jiri Unger, az egyik szervező

Peter Akinola, a Nigériai Anglikán Egyház vezetője

Prof. John Lennox

Isten dicsőítése

EGYHÁZTÖRTÉNELEM

Legifj. László Gábor

„TILTOTT VALLÁSI SZEKTA FENNTARTÁSÁNAK VÉTSÉGE”

Szektakérdés és a baptisták a Horthy-rendszerben és azon túl (1. rész)

Bemerítés Győrött. A kép előterében csendőr vigyázza a rendet és az esemény biztonságát (Baptista Levéltár)

Legifj. László Gábor a Baptista Levéltár munkatársa. Történész, levéltáros, tanulmányait jelenleg is folytatja az ELTE BTK történelem szakán. A közölt tanulmány BA szakzáró dolgozatának egy részletén alapszik, a benne foglaltak elsősorban a kutatás három évvel ezelőtti állapotát tükrözik.

Ha a baptista felekezet mindenkori sorsát és helyzetét egy függvénygörbével szeretnénk ábrázolni, az első világháborút megelőző évekhez alighanem a „nagy elődök”, az állami elismerés és a rohamos terjedési sebességű misszió képzetei nyomán pozitív értékeket társítana a baptista közvélemény. Az összefoglaló nevében csak *Horthy*-korszakként emlegetett két és fél évtizedhez általában sötét tónusokkal festett képet hoz elő a közös emlékezet, képzeletbeli függvényünk görbéje hirtelen a negatív tartományba

fordul át. Üldözés, csendőrség, vallásszabadsági sérelem ötlük az ember eszébe az idősakra gondolva. A kommunista diktatúra kiépítésének és működtetésének 45 éve felől viszont aligha vélekedik egységesen a furcsán felejtő emlékezet – a gyülekezetek nyilvánvaló sorvadása, behúzódása ellenére az elnyomás mégis képes felidézni a vallásszabadság és háborítatlanság fogalmait. A vörösuralom függvényszakasza egyeseknél a Horthy-koré fölött, másoknál alatta futna ebben az elgondolt koordináta-rendszerben.

A tényekkel és folyamatokkal összhangban nem lévő emlékezet kialakulásának okait hosszasan lehetne fejtegetni, de ebben az írásban inkább arról szeretnénk szólni, hogy a Horthy-korszak baptista szempontú megítélését alapvetően meghatározó kérdés, a vallásszabadság tematikája a levéltári iratanyag és a szakirodalom tükrében valójában hol helyezné el

a magyar baptistákat a szabad vallásgyakorlat skáláján, abszolút értelemben és környező korszakokhoz viszonyítva.

A két világháborútól határolt évtizedek kisegyháztörténetének alapvetéseit lefektető *Fazekas Csaba* így fogalmazta meg szemléletformáló állításai lényegét: „A Horthy-korszak egészére jellemző, hogy a kisegyházakat az állam végig a gyanús, nemkívánatos jelenségek közé sorolta, s hasonlóan intoleráns álláspontot foglaltak el a történelmi egyházak is.”¹ Ennek a „szektakérdésnek”, társadalmi problémaként felfogott vallásosságváltozási folyamatnak és az erre adott reakcióknak a baptista mindennapokban megtapasztalható valóságát kerestük forrásainkban a cikk írásakor.

Írásunkban először röviden összefoglaljuk a kérdés irodalmának főbb állításait, ezt követően – már csak baptista vonalon – bemutatjuk a kisegyházellenesség megnyilvánulásainak 1920 előtti gyökereit és hagyományait, majd a felekezet működését szabályzó jogi környezetet. A fejezetet mintegy kilencven, reprezentativitásra törekedve kiválasztott gyülekezet korszakbéli iratanyagának megvizsgálásával zárjuk, amelyből arra igyekszünk választ találni, hogy egy átlagos baptista kisközösség mennyit érzett meg a maga bőrén a szektaügyben hozott intézkedésekből és a kollektív előítéletekből. Az eredmény tükrében talán jobban kivehető lesz majd, hogy ennek az emberöltőnek a baptistái mit és mennyire éltek át hitükért, mennyire számított ez újdonságnak a felekezet történetében, s milyen változást hozott ebbe a kommunista egyházpolitika.

1. A SZEKTAKÉRDÉSRŐL ÁLTALÁBAN ÉS MÁS FELEKEZETEK TÖRTÉNETÍRÁSÁBAN

A Magyarországon uralkodó (állam)hatalom és az egyházak közti kapcsolatrendszer történetét vizsgálva *Balogh Margit* a dualizmusban kialakult és 1947-ig fennálló „koordinációs időszak” jellegzetességeit írja le mint érvényes és alapvető keretet a Horthy-kor egyházpolitikájára nézve. Ebben a szisztémában az egymással egyenrangú félként tárgyaló állam és az egyházak a mindkét felet érintő kérdéseket közösen, az érdekek egyeztetésével oldották meg egy jogilag igen, de anyagi, politikai, társadalmi vonatkozásban nem feltétlenül tisztázott viszonyrendszerben, amelyet a katolikus egyháznak a korábbi, államegyházi státuszából megőrzött előjogai is befolyásoltak.²

Ennek az érdekarmonizációnak a során jutottak közös nevezőre egymással a kisegyházak kérdésében a két világháború közti politikai rendszer és a fenti meghatározásban az „egyház” fogalmát alkotó bevett felekezetek, amelynek történetét *Szigeti Jenő* és *Fazekas Csaba* írták meg közismert munkáikban.³ A „szekták” ellen való védekezés logikusan következett mindkét fél tételezett, alapvető értékeiből – a „nemzeti-keresztény” ideológiára a kisegyházak gyakran külföldi eredete és külkapcsolatai, pacifizmusa vagy más társadalmi tanítása, a felekezeti békesség megbolygatása, a bevett felekezetek híveinek elhódítása jelentett a kor politikai és egyházi véleményformálóinak szemében – mihamarabb elhárítandó – fenyegetést. A vallási türelmetlenséget ösztökélték, fenntartották a „szektákról” a szélesebb társadalmi köztudatban kialakult, egyébként egyáltalán nem újkeletű sztereotípiák is.

Az 1895. évi XLIII. törvénycikkben lefektetett szabad vallásgyakorlati elv⁴ átértelmezésével mindazok a felekezetek, amelyek nem tartoztak a bevett kategóriába, súlyosan hátrányos helyzetbe kerültek. Az el nem ismert státuszúak működését titkos és nyilvános korlátozó rendeletek, közigazgatási és rendőrhatalmi intézkedések és túlkapások, sajtótámadások, a

Henrich Meyer, az állami elismerés ügyének legfőbb munkálója, majd akadályozója (Baptista Levéltár)

népi írók és egyháziak gyakran valótlanságokat is tartalmazó munkái és a társadalom spontán védekező reakciói egyaránt hátráltatták. Ezt az erőszakos „apologetikát” *Keresztes-Fischer Ferenc* belügyminiszter 363.500/1939. sz. rendelete tetőzte be, amely a metodistán kívül az összes el nem ismert felekezet működésének beszüntetését mondta ki.

Az el nem ismert felekezetek történetéről íródott munkák természetesen szintén referálnak a korszak restriktív politikájáról saját nézőpontjuk szerint, ám nem egyöntetűen megítélve azt. A korszakban lassan növekvő, 1100 tagot meghaladó létszámúvá bővülő⁵ methodista felekezet történései számára a korszak elsősorban a nemzetközi kapcsolatok miatti enyhébb bánásmód gyakorlati megvalósulásának, illetve a többször kilátásba helyezett, de egyszer sem elnyert elismert státuszának a története, amely időszakot mindennek ellenére missziótörténeti szempontból alapvetően sikeresnek értékelik.⁶

A hasonló nagyságrendet képviselő⁷ adventisták saját növekedésük megtorpanását részben a hatósági intézkedésekre, de legalább annyira saját belső meghasonlásaikra vezetik vissza, ugyanakkor kiemelik a szektákkal szembeni előítéletek társadalmi térnyerésének negatív, főleg az értelmiséget a „gettóba kerül” adventistáktól elriasztó hatását.⁸

A pünkösdiek történeti összefoglaló munkája csak futólag közöl konkrétumokat az elszenvedett üldözésekről, például a vezető *Rároha F. Dávid* kiutasításáról,⁹ a vasárnapi iskolai munka ellehetetlenítéséről¹⁰ vagy istentiszteleti engedélyek bevonásáról,¹¹ viszont belső meghasonlásaikat részben „a társadalmi körülmények szükségszerű következményeként” értelmezi.¹² Részletesen csak az 1939-es betiltás utáni útkeresést

tárják fel, amelyet az örökös félelem és a hősies helytállás idejeként tartanak nyilván.¹³

A kisebb, ma talán leginkább gyűjtőnéven megszentelődési mozgalmak néven ismert vallási mozgalmak közül egy, a Keresztény Testvérgyülekezet történetéről írt kézirat részletesen ismerteti a közösségi hagyományban megőrzött legnagyobb megpróbáltatást, a debreceni Varjas-pert, illetve egy sikertelen elismerési folyamodványt.¹⁴ Az Evangéliumi Aliansz keretei között *dr. Kiss Ferenc* által a toleránsabb vallásszabályozásért végzett munkát azonban nem említi meg. Az Isten Egyháza történetéről írt összefoglaló a felekezet üldözését annak szekularizációs követeléseire vezeti vissza, s az 1942. évtől a betiltást és lelkészeik frontszolgálatra való behívását hozza magyarázatul mozgalmuk szétszóródására.¹⁵

A törvényesen el nem ismert vallási csoportok mellett Magyarország egyetlen, törvényesen elismert keresztény kisegyházának, a baptista felekezetnek is osztályrészül jutott a „szekták” sorsa a két világháború között, legalábbis működésének bizonyos aspektusaiban. Két tényező azonban döntően megkülönböztette a jogilag is csak „túrt”, el nem ismert közösségektől. Egyik a már hangsúlyozott törvényes különállás, a másik pedig, hogy a baptisták már az első világháború előtt országosan elterjedt és ismert, jól szervezett és erős felekezetté nőttek ki magukat,¹⁶ amely túlelt már a kezdetek vajúdsáin és a trianoni békediktátum után is közel nyolcezer taggal nézett szembe az eljövendő kihívásokkal. A következő két részben először a baptisták vallási sérelmeinek a dualista korszakba visszanyúló hagyományait mutatjuk be, majd a felekezet működését szabályozó jogi környezetet és annak hatásait vázoljuk fel.

2. A BAPTISTÁK ÉS A TÁRSADALOM 1920 ELŐTT – A VALLÁSI SÉRELMEK HAGYOMÁNYAI

Magyarországon az első baptisták 1846-ban jelentek meg, de missziós tevékenységük érdemi lendületet csak 1870-ben vett, az országban fellendülő bibliaterjesztői tevékenységet és főleg a protestáns paraszt-ecclesiolákat „használva” ehhez bázisul.¹⁷ Már első országos vezetőjük, *Heinrich Meyer*¹⁸ idején komoly nehézséget jelentettek egyrészt az újonnan alakuló gyülekezetek tagjaival, másrészt az országot bejáró „missziómunkásokkal” szembeni hatósági, egyházi vagy faluközösségi fellépések.

A Bibliákkal és igehirdetői szándékkal felszerelkezett missziómunkásokat meglehetősen vegyes fogadtatásban részesítették az útjukba eső falvakban, városokban. Forrásainkból nehéz megítélni, hogy sima vagy göröngyös úton kellett-e többet járnia az első hittérítőeknek – mindenesetre ahhoz eléggé gyakoriak voltak a sérelmek és üldözések, hogy tematizálják az – akkor még – mozgalom közhangulatát és utólagos emlékezetét.

Nehéz elkülöníteni, különösen falusi környezetben, hogy miből is eredtek ezek az üldözések. Általános vélekedés volt az elszenvedők és kortársak körében, hogy a települések lelkészei készítették a helyi hatóságokat intézkedésekre vagy a falu népet husángok és kövek megragadására.¹⁹ Az akkor már a köztudatban élő sztereotípiák miatt azonban nem feltétlenül kellett egyházi biztatás a térítőkkal való finomabb-durvább összeütközésekhez.

Ezekre a reakciókra természetesen van magyarázat. A hitvédelem, az identitás meghatározó részévé vált felekezeti hovatartozás védelmezése az idegen, új, káros hatásoktól természetes jelenség, ahogyan később látni fogjuk, majd a

baptisták is hasonló vehemenciával – bár nem erőszakosan vagy hatósági úton – lépnek fel a gyülekezeteikben tevékenykedő pünkösdielőkkel vagy Jehova Tanúival szemben. Az erőszak – az áttértekkel, szimpatizánsokkal és a térítőkkal szemben egyaránt – a helyben domináns egyház tagjainak szemében egyfajta lélekmentés volt. Erre rásegítettek a különböző terjedő pletykák²⁰ és az első apologetikus iratok.²¹ A köztudatban keveredett a nazarénus és a baptista fogalom, így a másik újprotestáns mozgalom pacifizmusának terhet is „megörökölte” a baptista közösség.²² Szégyen is lett volna a falura, a családokra nézve a „hívók”, az ostobán jámbor emberek megléte.²³

Mikor már működött valahol egy gyülekezet, tagjainak viselkedése, magasabb fokú szentség-tudatukból kiinduló kritikája is irritálhatta a környezetet – e jelenség megfékezésére Meyer különös gondot fordított.²⁴ A „hívók” valamelyest el is zárkóztak, hiszen például kivonulva a falusi élet olyan tereiből, mint a kocsmá vagy a táncmulatság, különkődtek, eltértek a közösségi normáktól. A „tevélygökkel” bíró falvak hangulatát hiteles tónusokkal festi le *Roy Krisztina* történeti alapú kisregényeiben.²⁵

Nyilvános ifjúsági konferenciák a Horthy-korszakban. Figyelemre méltó, hogy ezeket egyáltalán megrendezhették. A nemzeti jelképek szerepeltetése nem pusztán kényszerű formáság, a baptista hitnek építő eleme volt a hazaszeretet ebben a korszakban, mint bármely más felekezet tanításának és vallásosságának. (Baptista Levéltár)

Érdekes kérdés, hogy vajon mennyire volt megalapozott a hatóságok azon aggodalma, hogy a „szekta” felforgatni jön a közösség békességét – azaz milyen volt, ha volt egyáltalán, a baptista társadalmi tanítás ezekben az évtizedekben? A „hivatalos” tanítói fórumok – azaz Meyer körlevelei, gyülekezeti órái – nem érintik ezt a kérdést, ahogyan később az ugyanezt a szerepet betöltő lapok sem. Elgondolkodtatóak viszont egyes források, amelyekben vádként hangzik el, hogy a missziómunkások egyfajta utópisztikus, adó- és állammentes szeretetközösség képét vetítik a jövőbe.²⁶ Meglehet, hogy rosszindulatú rágalmakról van csupán szó, de a kérdés megfontolásra érdemes annak fényében, hogy az agrárszocialista mozgalom terjedését is összefüggésbe szokás hozni baptista hittérítők tevékenységével.²⁷

Az akadályok egyik nagy csoportját a hatósági adminisztratív intézkedések jelentették. Az iratterjesztőket, evangélistákat igyekeztek eltávolítani a falvakból vagy akár nagyobb városokból is. A magánjellegű rendezvények körébe tartozó prédikációs alkalmak ugyan csupán bejelentési kötelezettség alá estek, a település vezetősége azonban, akár a felmutatott miniszteri engedély ellenére is, kiutasíthatta, hazatoloncolhatta a „felforgatókat”, vagy akár eltilthatta őket a Biblia kinyitásától a község területén.²⁸ A kérelmezések fogdával, vasra veréssel is végződhetnek.²⁹ Később, a baptisták helyzetének megerősödésével a már megszervezett gyülekezetek alkalmainak bejelentésekor igyekeztek beleavatkozni a folyamatba, büntetés gyanánt extra illetékeket róva ki a bürokratikus kötelezettségek teljesítésekor.³⁰

A felekezet nélküli státusz lehetőségig különösen, de később is előfordult, hogy egyes „hívőket” korábbi egyházuk büntetett meg. Legkeményebben a pénzbüntetéssel egybekötött kényszer-keresztelések érintették a baptistákat,³¹ de az emelt összegű fejkvóták, hozzájárulások, kiprovokált pénzbüntetések sem tettek jót a javarészt alacsony sorból kikerült tagságnak. A baptista szülők gyermekei előtt az iskolai előrehaladás útjai is megnehezedtek.³² Akut problémát jelentettek a temetések is: sírhelyet a dögtemetőben, az öngyilkosok árkában is nehezen adtak helyenként, de volt példa a temetés szétzavarására, bevett felekezet papja általi erőszakos átvételére is.³³ A bemerítési ünnepélyeket időnként szintén feloszlatták.

Mindezeknél veszélyesebbek voltak azonban a népharag megnyilvánulásai. Az első hittérítők többsége megtapasztalta élete során, milyen lincshangulatú tömegtől körülveve elmenekülni prédikáció után. A tettegesség többeket megnyomorított,³⁴ de olyan is volt, akire rágyújtották vendéglátója házát. A baptistává lett helyi lakosok sem részesültek békésebb bánásmódban. A bezúzott ajtók-ablakok, a rovásukra elkövetett apróbb-nagyobb csínyek általánosan elterjedtek, de nem volt példa nélküli a gazdasági ellehetetlenítésre való törekvés sem.³⁵ Egy bizonytalan és egy megbízható tudósításunk még halálesetről is fennmaradt.³⁶ Meg kell azonban jegyezni, hogy mindennek az ellenkezőjéről, a kezdeti ellenségeskedésből békés együttműködésbe való átmenetről, a baptistákkal rokonszenvező lelkészekről, tanítókról, hatósági szereplőkről is vannak feljegyzéseink.³⁷

Mindezek a jelenségek jelentősen visszaszorultak a baptisták 1905-ös elismerésével, illetve az ezzel párhuzamosan, lassan a közvéleményben is rögzült nem elítélő baptistakép³⁸ kialakulásával, ez azonban nem jelentette teljes elmúlásukat.³⁹ Különösen az – időnként saját elismert hittestvéreik által is szorongatott – el nem ismert baptisták, a Szabad Baptista Szövetség⁴⁰ mindennapjainak maradtak részei a hatósági beavatkozások és korlátozások.⁴¹ A baptista gyülekezetek sorsa egyes bürokraták, falusi notabilitások szándékain, no meg a

missziómunkások talpraesettőségének mértékén⁴² fordult meg.

Mindezeket látva megállapíthatjuk, hogy a Horthy-rendszer szektaellenességének gyökerei a kiegyezés utáni, szabadelvű Magyarország kisegyházellenes intézkedéseiben találják meg közvetlen gyökereiket. A bevett felekezetek magatartása, elvi álláspontja lényegében folytonos a világháború előtt és után, s a közvélemény kisegyházellenes érzülete sem előzmények nélkül való. A helyi egyházi emberek által kezdeményezett rendőri-csendőri intézkedések sem a Horthy-kor kizárólagos sajátosságai. A két időszak közötti döntő különbség a politikai rendszer hozzáállásában rejlik: míg a Monarchia idején az állam időről időre segített a baptisták benyújtott panaszain, a világháború után a jogértelmezésben lezajlott változások és a szinte programszerű, politikai paradigmává tett szektaellenesség kiváló lehetőséget biztosított a vallási türelmetlenség dualizmus kori hagyományainak kiteljesedéséhez.

3. A BAPTISTA FELEKEZET JOGI KÖRNYEZETE

A baptistákat először megszervező Heinrich Meyer színrelépésével szinte rögtön megindult a közösség saját jogi helyzetének javítására irányuló lobbitevékenysége.⁴³ Meyer még iratterjesztőként, 1873-tól saját bőrén tapasztalta meg a baptista térítés tettelegesen ellenséges fogadtatását, s már mint az ország prédikátora találkozott ezzel ismét 1875-ös újvidéki, nagydisznói és felvidéki térítő körútjain.⁴⁴ Ezek hatására

Nagy Pál (1877–1945), a Baptista Hitközség Budapest elnökeként a jogvédő levelezés, pereskedés lebonyolításának, adminisztrálásának kevésbé emlegetett, szorgalmas hőse (Baptista Levéltár)

hozzáfogott a baptisták ügyének intenzív, soha véget nem érő parlamenti és sajtóbeli lobbijához. Sokarcú stratégiája hamar kialakult. Alapja a befolyásos pártfogók, képviselők keresése volt, akiknek megnyeréséhez és a közvélemény rokonszenvének felkeltéséhez egyfajta baptista renoméra, a felekezet tagjainak jámbor, becsületes, egyszerű ember hírében álló, lassan valóban kialakuló pozitív előítéletére-hírere alapozott. A megnyert pártfogók közé tartozott emblematikusan *Irányi Dániel* parlamenti képviselő, *Papp Gábor* dunántúli református püspök és *Csáky Albin* gróf.⁴⁵

Az így megszerzett kapcsolatok és a kérdésben már ismerős szervek felé nagy gondossággal közvetítette egyik sérelmet és nehézséget a másik után.⁴⁶ Meyer kifejezetten gyűjtötte a gyülekezetektől, munkásoktól az ilyen jellegű eseményekről írt jelentéseket, s azokat csomagonként nyújtotta be a minisztériumok felé.⁴⁷ Az egyes közösségeket is arra biztatta, hogy panaszait gyűjtsék egybe, s minden év végén terjesszék fel a lehető legmagasabb fokú hatósághoz jogorvoslatért.⁴⁸ Irányi részben ezekre alapozva tartotta meg parlamenti expozéit a vallásszabadság érdekében.

A nehézségekből felhalmozott szimbolikus tőkét aztán Meyer igyekezett jogi vagy személyi garanciákká, engedményekké konvertálni. 1876-ban elismerésért folyamodott a belügy- és a kultuszminisztériumhoz, ezt azonban nem nyerte el, egyedül saját magát tudta német prédikátorként elismertetni. Ez az esemény kijelölte jogi mozgásterének határait: a baptista gyülekezeteket és missziómunkát mint magánrendezvényt vagy egyesületi tevékenységet próbálta meg legalizálni kedvező rendeletek, határozatok kérvényezésével.⁴⁹ 1882-ben, egy újabb elismerést kérő beadvány kudarca után,⁵⁰ BM-rendelet erősítette meg, hogy bejelentés mellett a baptisták bárhol szabadon tarthatnak istentiszteletet. 1890-ben már elég volt egy hónapban egyszer lejelentkezniük a községi előljárásnál.⁵¹ A minisztériumi határozatok gyakorlatba ültetéséhez ugyanakkor gyakran pereskedés, fellebbezés, a közigazgatási szervek „megdolgozása” szükségeltetett. A nagyobb városoktól távol eső falvakban, erős helyi befolyások ellenében azonban így is nem kevés esetben meghátrálásra vagy nagyon erős kompromisszumokra kényszerültek az odalátogató baptisták.

Meyer mindemellett folyamatosan agitált egy új, az érvényben lévónél liberálisabb és egyenlőbb vallásügyi szabályozásért, illetve más, a keresztényi kegyesség elé akadályt gördítő törvények megváltoztatásáért. Élénk figyelemmel követte az „egyházpolitikai törvények” előkészítő munkálatait, véleményét, bírálatát időről időre felterjesztette az illetékes miniszterekhez.⁵² Még ennek elkészülte előtt, 1892-ben ismételtelen – eredménytelen – elismerési kérvényt nyújtott be.⁵³

Az 1893 után frakciókra szakadó baptista mozgalom belső harcaiban fegyverre vált az állami elismerés kérdése, amelyet a Meyerrel szembenálló magyar vezetők, *Udvarnoki András* és *Balogh Lajos* lassan kicsavartak a német vezető kezéből. A mindennapokban megtapasztalható hátrányok, sérelmek miatt az országos tagság jelentős része várta a törvény kihirdetését, sorsának jobbra fordulását remélve tőle. Éppen ezért még a törvény kihirdetése előtt mindkét oldal szerepeltette kisebb-nagyobb mértékben „programjában”, de legalábbis a másik gyülekezetei között folytatott suttagó propagandában.⁵⁴

Az 1895. évi XLIII. tc. azonban nem hozta azt a szintű toleranciát és engedékenységet, melyet reméltek tőle – hatályba lépése a baptisták számára a felekezeten kívüli státusz lehetőségét biztosította. Ez azonban, noha a magánéleti vallásosságot teljesen az egyéni akarat és ízlés függvényévé tette, az ilyen

személyek társulását már nem ismerte el egyébnek, mint polgári egyesülésnek, ami elsősorban a vagyombírás és a gyermeki hitoktatás kérdésében volt sérelmes a baptisták számára – legszükségesebb ingatlanukat sem tudták testületileg biztosítani, csak névhordozókkal, gyermekeik pedig más felekezetek hitoktatásán voltak kénytelenek részt venni tanulmányaik során, ami – bár van rá ellenpélda, de általában gáncsoskodással, szekatúrával járt együtt.⁵⁵

A helyzet javítására az elismert felekezeti státusz elnyerése volt a kitűzhető cél. Ennek feltételrendszere azonban szintén nehézségeket támasztott. Belső szervezeti ellentétekkel, kellő képzettséget nélkülöző prédikátorral, országos szervezeti szabályzat és hitvallás nélkül kicsiny volt az esélye egy esetleges kérvény sikeres elbírálásának. A törvény egyes elvi kikötései – mint például az ellenőrizhetőség – miatt a felekezet élére állítandó egyszemélyi vezetés vagy a meghatározott műveltségi cenzusok szintén okoztak nehézségeket.⁵⁶ De míg a magyaroknak lehetett reményük mindezeket teljesíteni, a Meyer vezetése alatt állókat végképp ellehetetlenítette az a körülmény, hogy egyetlen lehetséges vezetőjük haláláig német állampolgár maradt – a törvények értelmében viszont csak magyar állampolgár állhatott elismert felekezet élén.⁵⁷ Ezzel a ténnyel mind Meyer, mind ellenfelei tökéletesen tisztában voltak.

A törvény kihirdetését követően így elvált egymástól a két árnyalat taktikája és „hivatalos” véleménye, amelyet egyaránt saját lapjaikban kommunikáltak a tagjaik felé. A *Békehírnök* hasábjain ugyan soha nem kapott kiemelt jelentőséget az ügy, de folyamatosan tájékoztatták a közvéleményt a dolgok állásáról. Kétszer is megírták a törvény szentesítését⁵⁸ – ugyanezt az *Igazság Tanúja* egyszer sem tette meg, sőt úgy tűnik, csak a saját táborban felmerülő kérdések megválaszolására, a kedélyek megnyugtatására közölte Meyer hónapokkal később: „Mi ugyan ha látni fogjuk, hogy a gyülekezetünkre és misszióinkra nézve előnyös, az államnál elismerésért folyamodunk, s a melyet azután meg is fogunk nyerni.”⁵⁹ Ugyanakkor felszólította a tagságot, hogy lépjenek ki jelenlegi felekezetükből, s legyenek felekezet nélküliek – ezzel előre vetítve, hogy rövid távon nem tervezi az állami elismerés elnyerését.⁶⁰

Hogy pontosan mikor folyamodott *Csopják Attila*⁶¹ – természetesen *Udvarnoki*⁶² és *Balogh* támogatásával – az állami elismerésért, nem tudjuk. Annyi bizonyos, hogy július 15-én már sikerrel teljesítette a kérvény az igazságügyi minisztériumi rostát,⁶³ majd egészen 1897. február 28-ig rendszeresen tájékoztatták a testvériséget a közeli, rögvést bekövetkező jogi rendezésről.⁶⁴ Március végén azonban hosszú időre az utolsó híradás jelenik meg, s arról tájékoztat, hogy a hitvallás és szervezeti szabályzat némi kiegészítéssel megfelel minden törvényes előírásnak.⁶⁵ Hogy az elismerés végül miért nem történt meg, arra nézvést az általunk áttekintett források nem szolgáltak információval – valószínűleg nem kockáztatta meg a kormányzat, hogy egy „szekta” elismerésének botrányával hergelje a bevett felekezeteket.

1899 júliusában azonban újabb jele mutatkozott annak, hogy az elismerés a közeljövőben elérhetővé válhat.⁶⁶ Hogy ezt kérvényezhessék, a magyar vezetők nyelvi szövetségekre szabdalták szét az akkor éppen újraegyesült, de az elismerés-ellenes Meyert és véleményének súlyos tekintélyét is magába foglaló baptistákat, s magyar szövetségük élén folyamodtak a vágyott minősítésért.⁶⁷ Eredmény azonban a következő évben sem mutatkozott, ahogyan 1902-ben is minden látható eredmény nélkül adták be – utolsó próbálkozásként – szervezeti szabályzatukat és hitvallásukat.⁶⁸

Hogy az elismerés végül mégis megtörtént, azt a baptisták teljes joggal gondolhatták a Gondviselés különös kegyelmének. Az 1905-ben hatalomra juttatott *Fejérváry*-kormány kultuszminisztere, *Lukács György*, külföldi kapcsolatai és Békés megyei kötődései révén is ismerte a baptista felekezetet, a magyarországiak közül néhány tagot személyesen is.⁶⁹ Ő maga hívta magához a magyar baptista csoport vezetőit, és javasolta nekik az elismerés kérvényezését. Azok – benyújtva az 1905-ös ócsai hitvallást – végül is a 77.092/1905. sz. VKM-rendelet értelmében megkapták a törvényesen elismert felekezeti státuszt.

Lukács György kultuszminiszter (OSZK Képtár)

Az a tény, hogy többszöri kísérlet után végül egy parlamenti alapokat nélkülöző kormányzat volt képes érvényt szerezni a baptisták kérésének, arra enged következtetni, hogy a kisegyházak törvényes elismerése elől elzárkózni nem csupán a Horthy-korban volt alapértelmezett megállapodása a politikának és az egyházaknak, de ugyanez a minta érvényesült a Monarchia idejének szabadelvű politikai légkörében is.

Későbbi fejlemények miatt végül egyetlen, az ország egész területén illetékes hitközség, a Baptista Hitközség Budapest (BHB) lett az állami elismeréssel járó kötelességek és jogok letéteményese. Ezt a szervezetet, mivel az ilyen felsőbbség ellentétben állt a gyülekezeti autonómia hangsúlyos elvével, kiegészítette egy másik, a Magyarországi Baptista Gyülekezetek Szövetsége (MBGYSZ), amelynek saját közgyűlése által választott tisztviselői és bizottságai a közösség belső ügyintézésében, konfliktusainak rendezésében, nagyobb vállalkozások szervezésében ténykedtek. A BHB a jogi képviseletet és az anyakönyvezést látta el – éppen ezért ennek lett tagja minden vallást váltó vagy felekezeti státuszt feladó, hivatalosan is ilyen vallású baptista.

(Folytatjuk)

Jegyzetek:

(A bibliográfiát a következő számunkban közöljük, a cikk második, befejező része után.)

1. FAZEKAS, 1995, 13.
2. BALOGH, 2010, 10.
3. A téma alapvetéseit, központi gondolatait és vizsgálati irányait már megtalálni a SZIGETI, 1981b és SZIGETI, 1987 tanulmányokban. Ezek az alapokon, de sokkal részletesebben és új adatokkal FAZEKAS, 1996. E gondos és alapos munkákhoz észrevételül annyit fűznénk hozzá, hogy – talán a kisegyházi források tüzetesebb átnézése révén is – a bennük felvázolt kép kizárólagos voltát árnyalni lehetne a – nem vitatottan – általános gyakorlattól eltérő közigazgatási közegek, egyházi személyek létének, tetteinek, az érme másik oldalának szerepeltetésével.
4. „1.§. Mindenki szabadon vallhat és követhet bármely hitet vagy vallást, és azt az ország törvényeinek, valamint a közérkölcsiség kívánalmainak korlátai között külsőképpen is kifejezheti és gyakorolhatja. Senkit sem szabad törvényekbe vagy a közérkölcsiségbe nem ütköző vallási szertartás gyakorlásában akadályozni, avagy hitével nem egyező vallási cselekmény teljesítésére kényszeríteni.”
5. SZUHÁNSZKY, 2005, 130. A felekezet saját belső nyilvántartása szerint 115 teljes jogú taggal és próbataggal és egy prédikátorral indult el a metodizmus a Maradék Magyarországon 1920-ban, elszakadva bácskai bázisától. 1939-ben 1129 teljes és próbatagot, gyermekekkel együtt 1537 főt tartanak nyilván, akiket tíz felszentelt lelkész gondoz.
6. SZUHÁNSZKY, 2005, 117-122.
7. SZIGETI, 1985, 182-183, 189. 1917-ben 484 adventista élet az országban, 16 gyülekezetben, 1920-ban 611 fő, 23 közösségben. Ez a szám 1924-re 1063-ra és 43-ra emelkedett, 1935-re pedig 2404 főig nőtt.
8. Uo, 1985, 185.
9. Pünkösdiék, 1998, 60. Az Egyesült Államok állampolgárának tartózkodási engedélye lejárt, s azt nem hosszabbították meg számára.
10. Uo, 88.
11. Uo, 94.
12. Uo, 78. Az ellentétek alatt nem a szektákkal szembe forduló többségi társadalom reakcióit, hanem az általános gazdasági-társadalmi feszültségeket, illetve tagjainak a hazaszeretet és az önérdékük diktálta valószerű kommunista szimpátia közötti örlődéseit érti. Az 1990 előtti, mindenben baloldaliságot látó kisegyházi történetírás hagyományait megőrző szöveg állításait ebben a kérdésben nem látjuk alátámasztottnak, az 1935-ös szakadás minden jel szerint tipikus, a vezéregyéniségek köré szerveződő pártok által kiváltott integritási válság.
13. Uo, 105-116.
14. NAGY, 2005, 5-8.
15. STEINER, 1997, 44-46.
16. A baptista közösség létszáma 1918-ban 24 000 főre tehető, GERZSENYI, 1996, 95. Viszonyításul ld. 5. és 7. jegyzet. Pünkösdiék gyakorlatilag nem voltak ekkor az országban, a nazarénusok pedig tanításuk lényegi részét képező elzárkózásukból, illetve pacifizmusukból fakadóan nem tudtak nagyobb tömegeket megszólítani, illetve a társadalomba beilleszkedni. A baptista felekezetben rejlő potenciált mutatja, hogy a békediktátum után, 1920 és 1921 között egyetlen év alatt 43 új gyülekezetet szerveztek, 1062 fővel gyarapodtak és a gazdasági nehézségek ellenére is 25%-kal megugrott a baptista kulturális javak fogyasztása.
17. A baptizmus korai történetéhez ld. MÉSZÁROS, 1996a és KOVÁCS, 1996a, más nézőpontból LÁSZLÓ, 2011.
18. Heinrich Meyer (Grossbuschek, 1842. augusztus 13. – Budapest, 1919. március 4.) baptista iparos családból származott. 1862-ben merített be. Öt évvel később már a „nagy” *Johann Gerhard Oncken* mellett missziómunkás Hamburgban, majd az odesszai németek között laikus evangélista. Itt nyeri el 1870-ben

- lelkipásztori felavatását. 1872 és 1875 között a Brit és Külföldi Bibliatársulat alkalmazottja Galatztban, Zágrábban, majd Budapesten. 1875. május 1-től 1909-ig, majd 1915-től haláláig a pesti német gyülekezet lelkipásztora, illetve az ország baptistáinak egyik vezetője. 1881-ben egy szemeszter erejéig a hamburg-horni baptista szemináriumban tanul. 1909 és 1915 között a sziléziai Leignitz német gyülekezetében szolgál. GERZSENYI, 1996. 127–128. és MEYER, 1910. 135. Életéről, szerepéről még: KOVÁCS 1996a, SZEBENI, 2010., megítélésének alakulásáról tanulságos SOMOGYI 1973.
19. Már Meyer első éveiből fennmaradtak esetek Újvidékről és Izsákfalváról, ahol a helyi lelkész fenyegette meg őt a falu népének felbujtásával. MEYER, 1910. 61. 64–65.
  20. Feljegyezték, hogy 1877-ben Meyerről elterjedt a pletyka, miszerint meztelenül végezte a bemerítéseket – ez ellen közleményben kellett tiltakoznia a prédikátornak. A kezdet éveiben történt Kiskunhalason, hogy egy éjszakába nyúló gyülekezeti órán elaludt a lámpa. A sötétben kavarodás támadt, a kavarodás zajaiból pedig nyomtatásba kerülő rágalom – így született meg a „motozka-est”, a baptista gyülekezeti tanácskozások csúfneve, ami még a '80-as években is el-elhangzott Szabolcs megye falvaiban. SZEBENI 1957. 18–19.
  21. A korszakban igen népszerű *Futkározó* hamis atyafi vagy a leálcázott baptista, *Könyves Tóth Kálmán* elmélkedése 1882-ben már harmadik kiadását érte meg. Történetéről érdekes adalék [Szabadi F. Gusztáv feljegyzései.] 7–8. BL/IV/J/2.
  22. Igen korán, már 1897-ben jelent meg a *Békehírnökben* apologetikus írás a két csoport közti különbségekről. BH 1897. 13. sz. 150.
  23. Lásd például DOMOKOS, 1950. 5.
  24. A keresztelt keresztények értekezlete. Nagyvárad, 1893. május 3–4. 152–156. BL/III/A/3.
  25. ROY 1936.
  26. SZIGETI, 1881c., 84–85.
  27. FARKAS, 1989., 16–24.
  28. MEYER, 1910., 62–63. és [A zsadányi gyülekezet panaszlevele. (1892. december)] BL/I/10: „Ha még egyszer ez ügyben [gyülekezeti alkalom bejelentése végett, a főjegyző válaszát idézi] odamegyek, fogaikkal tépnek szét.”
  29. *Tóth Mihályról*, az egyik első és legeredményesebb baptista missziómunkásról jegyzi fel életrajzírója, hogy Nagyszalontán megszokott esemény volt, amint a csendőrök bilincsben kísérik haza a módos gazdát, miután valamelyik faluból kitoloncolták. KIRNER, 1956, 1–2. Hasonló emlékek maradtak fenn a szintén nagyszalontai „költöző misszionárius” *Lajos János* után is, akinek körútjai nemegyszer értek véget fogdában.
  30. A keresztelt keresztények értekezlete. Nagyvárad, 1893. május 3–4. 140–143. BL/III/A/3.
  31. Ilyen történet Pusztajlakon 1892-ben. [A pusztajlaki gyülekezet panaszlevele. (1892. december)] BL/I/10.
  32. Gyakran idézett példa Szabadi F. Gusztáv, akit, katolikus iskolába járva, a fülbe gyónás megtagadásáért megbuktattak. SZABADI, 1968., 31.
  33. Például Fóton 1899 februárjában. BH., 1899. 3. sz. 35–37. Természetesen ellenpéldát is találni a budapesti evangélikusok és reformátusok hozzáállásában. MEYER, 1910., 73–74.
  34. *Seres Sámuel* vént egy alkalommal úgy megverték, hogy fél szemére megvakult. KOVÁCS, 1996, 71–72, Heinrich Meyer első felesége, *Matild Michelson* fél fülére megsüketült. KOVÁCS 1996. 60. Másutt a Bácskából jelentenek félholtra vert prédikátort.
  35. Kisújszállás környékén például nem fogadták fel napszámosnak a baptista asszonyok férjeit. [A kisújszállási gyülekezet panaszlevele. (1892. december)] BL/I/10.
  36. „A község bírása és katolikus lelkésze... az általuk feltüzelt fiatalok és vakbuzgó asszonyok többször megtámadták az istentiszteletet tartó baptistákat. Egy ilyen alkalommal nagy köveket dobáltak az ígét hallgató gyülekezetre. Egy kő úgy eltalálta a *Wespellerné* karján lévő, csecsemőkorú gyermekét, hogy halálos sérülést okozott neki. Ártatlan gyermekvér, mártírvér hullott Budafok kemény köveire. Az Isten népe iránt – hatósági segédlettel és védelemmel – mesterségesen felszított gyűlölet egy gyermek halálát okozta.” – közölte az említett *Wespellerné* unokája. A másik halálesetet, *Eiler Ádámét* az idézet kézirat szerzője sem hozza közvetlen összefüggésbe az általa szintén Budafokon elszennvedett verésekkel. KOVÁCS [é.n.] 57–59. (*Kovács Géza* írása nem csak az eseményekről, de a kiségyházaknak a kommunista egyházpolitika kötelező „ökumenikus békessége” idején a bevett felekezetekkel való ambivalens viszonyáról is sokatmondóan árulkodik.)
  37. Például Rákoscsabán néhány évvel a gyülekezet megalakulása után már a falubeli reformátusok szekeretik önkéntesen az építőanyagot az imaházépítésbe fogó baptistáknak. TÓTH, 1948, 3.
  38. A baptista gyülekezetek igen hatékony és kemény „erkölcsi minőségbiztosítása”, a tagság életének folyamatos monitorozása és a hibáknak kizárással való büntetése megteremtette az alapot egyfajta baptista renoménak a kialakulására, jellemzően a baptisták által sűrűbben lakott területeken: Budapesten, Hajdúböszörmény környékén, Békés megyében, stb. Gyula vidékén például egy időben közmondásos volt, hogy a piacon elsősorban a baptista kofáktól kell vásárolni. *Hegyí András* lelkipásztor személyes közlése.
  39. SZIGETI, 1987. 201–202.
  40. Közismert tény, hogy a magyarországi baptisták 1893 és 1920 között – az egységstörékvések rövid szüneteit leszámítva – szakadásban, párhuzamos szervezetekben éltek. Az egymással szembenálló két párt vezetői többször is megfogalmazták elkülönülésük alapjait, melyek sorában legutolsó s legartósiabb az állami elismerés elfogadásának vagy elutasításának kérdése volt.
  41. [Heinrich Meyer levele ismeretlen címzetthez. (1912)] BL/I/7
  42. KIRNER, 1990, 84–85, 108, 129–131. vagy VIRÁG [é.n.] példatárai az ilyen eseteknek.
  43. Ugyanez a folyamat tart, ha úgy tetszik, napjaink új vallásügyi törvényének megalkotása kapcsán egészen mostanáig, mutatva a jogi szabályozásnak a magyarországi kiségyházak életében bírt meghatározó szerepét.
  44. MEYER 1910. 62, 70.
  45. Uo., 72.
  46. Ez az eljárás eredményt hozott többek között a Szepességben és Budafokon. MEYER 1910. 70, 80–81, 88–92, 94.
  47. 1892-ben, egy sikertelen állami elismerési kérvény mellékleteként nyújtotta be például a jórészt Lisztes Mihály által fogalmazott magyar gyülekezeti panaszokat Kisújszállásról, Pusztajlakról, Sarkadkeresztúrról, Árpádról, Nagyszalontáról, Szentjobbról, Pósalakáról, Örvendről, Biharból, Hegyközszentimréről és Talpasról. BL/I/10.
  48. A keresztelt keresztények értekezlete. Nagyvárad, 1893. május 3–4. 143–144. BL/III/A/3.
  49. MEYER 1910. 56–59, 60–62.
  50. SOMOGYI, 1937, 71.
  51. A 68746/1882. sz. BM-rendeletet a 17693/1890. sz. BM-rendelet erősítette meg és szélesítette ki az abban foglalt lehetőségeket. Másolatuk BL/I/10.
  52. [Heinrich Meyer levele a VKM-hez. (Budapest, 1893. december 7.)] E levél egyik központi kérdése: mi lesz azokkal, akik hitelteli okokból nem akarnak vagy akadályoztatás miatt nem tudnak eleget tenni az elismerés feltételeinek? BL/III/E/1
  53. [Szabadi F. Gusztáv feljegyzései.] 6. BL/IV/J/2. Valószínűleg ennek a kérvénynek a támogatására gyűlt össze az 56. jegyzetben hivatkozott panasz-összeállítás.
  54. GERZSENYI, 1995, 31, illetve [Tóth Mihály levele Heinrich Meyerhez. (Nagyszalonta, 1896. február 27.)] BL/II/3.
  55. BUCSAY, 1985, 208. és NÁDASDY, 2008, 501–503. A nehézségeket összefoglalja egy későbbi, meyeri sugalmazású cikk: *Neues Politisches Volksblatt*. 1906. 19. sz. 6.
  56. 1895. évi XLIII. törvénycikk a vallás szabad gyakorlásáról. 14.§ „A lelkészek és egyházközségi elöljárók alkalmazására jogosultnak kötelesege a lelkészül és egyházközségi elöljáróul kizemelt

egyént az illető törvényhatóság első tisztviselőjének bejelenteni.”
www.1000ev.hu 2011. március 22.

57. 1895. évi XLIII. törvénycikk a vallás szabad gyakorlásáról. 13.§ „Lelkész és egyházközségi elöljáró a felekezetnek csak oly tagja lehet, a ki magyar állampolgár, s polgári és politikai jogai teljes birtokában van, kinek erkölcsi és állampolgári magatartása kifogás alá nem esik, és a ki képesítését Magyarországon nyerte.”
www.1000ev.hu 2011. március 22.
58. BH 1895. 16. sz. 16. és 1896. 1. sz. 16.
59. IT 1896. 4. sz. 16.
60. [Tóth Mihály levele Heinrich Meyerhez. (Nagyszalonta, 1896. február 27.)] BL/I/5.
61. GERZSENYI, 1996, 104; SZEBENI, 2010, 115. szerint viszont Udvarnoki nyújtotta be az elismerési kérvényt, Balogh ellenkezésének dacára. Forrásra való hivatkozással csak az előbbi támasztja alá állítását.
62. Udvarnoki törekvését az elismerés megszerzésére kétségkívül megerősítették személyes élményei is. Szokolyai gyülekezete 1895-ben az üldöztetés széles skáláját megtapasztalta. A közösség helyi vezetőjét, *Makrait* megverték, majd mint verekedőt 52 forint kártérítésre ítélték. Később elmeorvosi kényszervizsgálatnak vetették alá. A baptista istentiszteletre behatoló református pap összetépte a prédikátor Bibliáját. Egy temetésüket megzavarták, a halottat csak a temetőárokba engedték eltemetni. Magát Udvarnokit személyesen a pap és a tanító verte véresre a falu határában a Vámosmiklósi Járásbíróóság leirata szerint. Id. MÉSZÁROS [é.n.] 8–14.
63. BH 1896. 13. sz. 16. Az 1895. évi XLIII. tc. 34.§-a szerint a „törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi, a belügyi és az igazságügyi miniszterek bízhatnak meg”. www.1000ev.hu 2011. március 22.
64. BH 1896. 15. sz. 16., BH 1896. 23. sz. 13–14., BH 1897. 5. sz. 4.
65. BH 1897. 7. sz. 80.
66. Csoják számol be erről az Országos Bizottság ülésén. IT 1899. 8. sz. 5-6. 1900 áprilisában Balogh már egyenesen így fogalmaz: „elismerési ügyünk a küszöbön áll”. Tiszavidék, 1900. 9.
67. LÁSZLÓ, 2011, 221–224
68. SOMOGYI, 1937, 75.
69. Uo., 75–77, megerősíti POPOVICI, [é. n.]

KÖNYVAJÁNLÓ

Komesz Máttyás: **És szólt Isten: „Legyen világosság!”** A bibliai teremtés-elbeszélések üzeneteiből I. (néhány tévhit oszlatásával)
Pütködsdi Teológiai Főiskola, Budapest, 2014

Dr. Komesz Máttyás (1938-) személye és felekezetközisége nem ismeretlen a magyar evangéliumi kereszténység köreiből. Valaha római katolikus papként szolgált, miközben teológiai doktori fokozatot szerzett, majd házasságkötése után egy baptista gyülekezet tagja lett, mindeközben pedig a Pütködsdi Teológiai Főiskola Szentírástudományi Tanszékének vezetője és a rendszeres teológia professzora volt nyugdíjba vonulásáig. Szerzői munkássága is legalább ennyire sokrétű: írt gyermekeknek szóló hittankönyvet a Magyarországi Baptista Egyház megbízásából, társszerzője volt a Kálvin Kiadó által kiadott Bibliaismereti kézikönyvnek, és szerzője egy hermeneutikai kézikönyvnek is (Az üzenetcentrikus bibliaelemzés, 2011.)

Idén májusban jelent meg legújabb könyve. A könyv a szerző a *Pütkösd.ma* című teológiai folyóiratban 2010–2011 között megjelent tanulmányainak gyűjteménye. A könyv a Genézis könyvének első két fejezetét elemzi, melyet már sokan sokféleképpen megközelítettek. A bibliamagyarázat tudományának kezdete óta rengeteg vita tárgyát képezi e teremtéstörténet, azonban dr. Komesz kellő alapossággal vizsgálja az eddigi kutatások eredményeit, és összeveti azokat bibliakutatói munkássága alatt kialakult személyes álláspontjaival. A könyv szöveghű részletességgel vizsgálja az eredeti héber szövegeket, ami segít abban, hogy az olvasó ne a saját elképzeléseit erőltesse rá a textusra, mindemellett ráadásul olyan mély alapossággal kifejti azokat, hogy egy laikus számára is érthetővé váljanak a kifejezések.

A mű olvasása közben az ember már-már elfeledkezik arról, hogy exegetikai szakkönyvet tart a kezében, mert az ebben a témában felvonultatott publikációkkal ellentétben ez a könyv nem száraz. A szerző személyes megjegyzései gyakorlatiasak, őszinték, néhol még humorosak is. Arra hívja az olvasót, hogy fedezze fel a saját érzéseit, kapcsolatát a szöveggel kapcsolatban. Az itt olvasható állítások ugyanakkor tudományosan megalapozottak. Mindemellett az egész könyvön érezhető a lelkipásztori szív szeretete is.

Komesz Máttyás könyve üde színfolt a témában megjelent írások között. Meleg szívvvel ajánlom minden olvasó könyvtárába.

A Szolgatárs a Facebookon:
[facebook.com/szolgatars](https://www.facebook.com/szolgatars)

Marosi Nagy Lajos

MIT MONDHATUNK A BAPTISTA SAJTÓ NAPJÁN?

Elhangzott Ócsán 2014. március 16-án, a baptista sajtó napján

M. // O. // B.
KÖNYVNYOMDA,
BUDAPEST, VII.,
HÁRSFA-UTCA 33

MOB, a magyarországi baptisták nyomdája

A sajtónap eredete

Bizonyára kevesen tudják, hogy miközben újdonságként olvashattuk a 2014-es Áhítat lapjain, hogy március 16. a baptista sajtó napja, akkor tulajdonképpen nem egy újításról van szó a sok közül, amelyet egyházunk kommunikációs osztálya vezetett be. Ez a gondolat még áldott emlékű *dr. Somogyi Imre* szövetségi elnöknek, a baptisták egykori kiemelkedő irodalmárának és sajtómunkásának a javaslata volt, és testvéreink éveken át megemlékeztek a sajtóról, amely nemcsak a politikát, nemcsak

a bulvárt képes szolgálni, hanem mint *keresztény sajtó* beáll az evangéliumhirdetés és krisztusi tanítások terjesztésének sokszínű lehetőségei közé. A márciusi dátum adott volt, mert 1895-ben ezen a napon, március 15-én jelent meg a *Békehírnök* első száma. Erre kívántak emlékezni hitelődeink, és ebben a döntésben benne volt a hála is, hisz a 19. század lapindítását átjárta a szabadság iránti vágy, vagy éppen az afeletti öröm.

Nagyváradon a 2000-ben megtartott MABAVIT alkalmával hangzott el először az a definíció, hogy „elsősorban keresztények vagyunk, azután baptisták, de nem utolsósorban magyarok”. Magyarként tehát nem hallgathatom el azt a tényt sem, hogy március 15.-e *a magyar sajtó napja is*, arra emlékezve, hogy a negyvennyolcas márciusi ifjak követelése között a sajtószabadság is benne szerepelt, sőt ezen a napon nyomtatták ki *Landerer* és *Heckenast* pesti nyomdájában az első szabad magyar sajtóterméket: a Tizenkét pontot és a Nemzeti dalt. Fontos kérdés a sajtó ügye, ezt abból is láthatjuk, hogy a Tizenkét pont legelső követelése éppen a sajtószabadság biztosítása és a cenzúra eltörlése volt. *Petőfi* írta: „*Ma született a magyar szabadság, mert ma esett le a sajtórul a bilincs...*”

Bár a diktatúra éveiben is megemlékeztünk az iskolákban március 15-éről, de azokban az évtizedekben a sajtó nem volt szabad, és ez még inkább igaz volt az egyházi sajtóra.

A rendszerváltást követően, 1990 márciusa óta a magyar sajtó napját is megünnepeljük március 15-én, és ez idő tájt emlékezünk újra a baptista sajtóra is, amely a rendszerváltást követő években ismét szabad lehetett.

Nagyszerű gondolatnak tartom, hogy az ócsai testvérek ezen a délutánon lehetőséget teremtettek arra, hogy megemlékezzünk erről a missziós stratégiánk szempontjából is rendkívül fontos területről, a baptista sajtóról. Arra gondoltam, már csak fiataljaink okán is, hogy röviden egy kis sajtótörténet bemutatásával válaszolok fel a magyar baptista sajtó múltját, hogy ennek ismeretében értékelhesse ki-ki a mai sajtólehetőségeket, sajtó-állapotokat, figyelembe véve a kommunikáció területén azóta létrejött mérhetetlen jelentőségű technikai fejlődést is.

A sajtómunkások felelőssége

Tisztában vagyok azzal, hogy nem újságírók és főként nem egyházi újságírók előtt beszélek, mégis néhány fontos szempont szeretnék megemlíteni. Az ünnep alkalmával hadd idézzem nemzeti költőnk, *Petőfi Sándor* szavait, aki így ír: „*Nagy munkát vállal az magára, ki most kezébe lantot vesz*”. Vagyis az újságíró, a cikkíró, az írásos bizonyágtételt közlő személy *felelősséggel tartozik* minden szóért, minden betűért. Amíg a kimondott szó, amely egy adott pillanathoz kapcsolódik, elszáll, a nyomtatott sajtóban közölt írások rögzülnek, megmaradnak. Nemcsak az építő gondolatok, hanem az esetlegesen rosszul sikerült fordulatok, vagy éppen a később korrigálásra szoruló gondolatok is. Akik lapkészítéssel foglalkoztak már, tudják, hogy mielőtt

Egyes szám ára 24 fillér

IV. évfolyam **Budapest, 1927.** **6. szám**

<p>Előfizetési ár egy évre: Magyarországon 3 pengő, Amerikában 1 dollár, Ausztriában 5 schilling, Csehszlovákiában 25 cseh korona, Franciaországban 20 frank, Jugoszláviában 40 dinár, Németországban 3 márka, Olaszországban 15 lira, Romániában 140 lei.</p>	<p>Megjelenik évente tizszer.</p> <p>Emlékezzél meg Teremtődről, a te ifjúságodnak idején. Préd. 12, 3.</p>	<p>SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VIII., KISTEMPLOM-U. 12.</p> <p>Lapok ára és tagsági díj e címre küldendő: Tomi József, Kíspest, Ibolya ucca 1. szám. Postatakarékpénztári csekkzáml. nk száma 28.865.</p>
--	---	--

A Kürt (1927)

egy újság megjelenik, nemcsak a szerkesztő, vagy a tördelő foglalkozik a szöveggel, hanem a lektor és a korrektor is. Ám a bevezetőben emlegetett sajtószabadságért küzdők a cenzúra ellen küzdöttek. Olyan hatalmasságok ellen, akik saját szempontjuk szerint engedélyezték vagy tiltották a lapok megjelenését. A mai egyházi újságok szabadok, de egy cenzoruk ma is van: ez pedig az Isten igéje. Minden olyan írás megjelenhet, ami a Biblia tanításának nem mond ellent sem teológiai szempontból, sem pedig lelkületében, stílusában.

Milyen legyen a baptista sajtó?

Sokan teszik fel a kérdést nekem is, mi a véleményem a mai baptista sajtóról. Senki ne várjon tőlem konkrétumokat, annál inkább szempontokat. Legfőbb táplálékunk az Ige, de a baptista sajtónak is lelki tápláléknak kell lennie. A baptista lapokban olyan írásokat kell közölni, amelyek segítséget adnak az olvasóknak a lelki növekedésben. Legyenek összhangban a Szentírás szellemiségével. Eligazító és megvilágító cikkei nyújtsanak segítséget az olvasónak. Óvjanak, bátorítsanak a hitélet göröngyös útjain. Mutassanak a célra, amiért dolgozni, sőt áldozatot hozni is érdemes. Legyen alkalmas eszköz a kapcsolatteremtésre testvértől testvérig, szívtől szívig. Fontos, hogy megfelelő arányban legyenek benne a hírek, az információk, amelyek a kapcsolatteremtést munkálják, a kulturális cikkek, amelyek az olvasók szükséges tájékozottságát garantálják, és a hitbuzgalmi írások, amelyek a lelki növekedést segítik elő. De ha jó újságot szeretnénk szerkeszteni, akkor nagyon kell figyelniük mindezek helyes arányára! Lehet egy

írás talán érdekesség, de nem való egyházi lapba. Ma, amikor a média számos területén megkapjuk a más irányú ismereteket, meg kell szűrniük, mi illik egy baptista újságba.

Csopják Attila, a *Békehírnök* első szerkesztője, a magyar baptista irodalom megalapozója a *Békehírnök* 1933. évi 37. számának irodalmi mellékletében értekezik arról, miként ellensúlyozhatja a baptista sajtó a világi média tévnyitásokat. Ennek a gondolatnak a nyomán írta meg cikkét a *Békehírnök* 100. évfordulóján *dr. Somogyi Barnabás* „Tiszta vizet, tiszta levegőt és tiszta irodalmat!” címmel, és ez akár jelszöként hangozhatna ma is, éppen a baptista sajtó napján.

Tekintsük át tehát, hogyan is alakult a baptista sajtó a kezdetek kezdetén!

Baptista sajtótermékeink 1892-1948 között

Bár a baptista sajtó napja a *Békehírnök* 1895-ös megjelenéséhez igazodik, mégsem a *Békehírnök* volt a legelső sajtótermékünk. A kornak megfelelően a legegyszerűbb keresztény otthonban is a családi Biblia mellett ott találjuk az almárium tetején a kalendáriumot is. Így történt, hogy *Csopják Attila* szerkesztésében már 1892-ben megjelent az első baptista szerkesztésű

V. ÉVFOLYAM.   TIMIȘOARA, 1937. November 15.   22. SZÁM.

Az Üdv Üzenete

**VALLÁSOS IRÁNYU FOLYÓIRAT AZ ÜDVOSSÉGRE VÁGYÓK SZÁMÁRA
 FELELŐS SZERKESZTŐ: MOLNÁR KÁROLY**

Az Üdv Üzenete (1937)

Published bi-monthly by THE HUNGARIAN BAPTIST CONFERENCE OF THE AMERICAN CONTINENT
Co-operating with the Greater Cleveland Baptist Association — SBC

A Kürt amerikai kiadása (1990)

kiadvány a Múlt, jelen, jövő nevet viselő baptista naptár, jellegzetes jelmondatával: „A múlt vissza nem hozható, a jelen meg nem állítható, a jövő ki nem kerülhető” amely a hitbuzgalmi írások mellett a szántó-vető embernek is adott jó tanácsokat, praktikus ismereteket.

Akkoriban nem egy kalendárium jelent meg, és nem csak az egyházak kiadásában, hiszen azt az akkori kormányzatok is támogatták. Érdekességként is említhető, hogy a Csopják Attila alapította naptár azonos tartalommal, a borító és cím megváltoztatásával sokféleképpen kívánt szólni a magyarság különböző rétegeihez. Említsünk néhány nevet: „Négy évszak”, „A magyar szántóvetők kincses kalendárium”, „Magyar családi képes naptár”, majd hosszú évtizedeken keresztül a Múlt, jelen, jövő „keresztény szellemű naptárként” jelent meg, amelyben az alapító nagy bölcsességgel helyezte el az evangélium magját. Sokan már akkor is kalendáriumnak nevezték, hiszen a naptár szó csak a nyelvújítás idején, 1787-ben született a latin eredetű „kalendárium” helyettesítésére.

Naptárunk egyre inkább magán hordozta az évkönyvek sajátosságait. A kiadvány igazi baptista jellegét azután dr. Somogyi Imre szerkesztése idején nyerte el. Csopják Attila mint alapító egészen haláláig, 1934-ig szerkesztette a kiadványt, amelyben nagy segítségére volt Steiner István, aki három éven át folytatta az elhunyt szerkesztő munkáját, majd Somogyi Imre testvér 1937-től a kiadvány betiltásáig, 1948-ig szerkesztette ezt az évente egyszer megjelenő baptista sajtóterméket.

Kellett egy hivatalos lap

A magyarországi baptista misszió szervezetté válása magával hozta a baptista sajtó megszervezésének igényét is. Az akkor még nemet és magyar nyelven egyaránt folytatott misszió képviselői a sajtó megerősödésében egyaránt érdekeltek voltak.

Meyer Henrik a német nyelvű misszió vezetője éppúgy, mint a magyar misszió előjárói, Udvarnoki András és Csopják Attila testvérek fontosnak látták egy rendszeresen megjelenő baptista lap létrehozását. Meyer német mintára Igazság Tanújának nevezte az induló lapot, amelyet már 1894-ben sűrűsített. Az elismert baptisták, *Békehírnök* címmel 1895. március 15-én jelentették meg a lapjuk első példányát. Az első lapszám 500 példányban jelent meg, 1944-ben, a lap 50. jubileumi évében rekordot döntött a megrendelők száma. Hetenként kézbesítették a *Békehírnököt* mintegy 5200 példányban a bécsi döntés következtében nagyobb kiterjedésű országban.

Hogy mit jelentett a *Békehírnök* hosszú évtizedeken át a baptista hívőknek, azt Szebeni Olivér egyháztörténész testvér gondolatai adják vissza talán a leghitelesebben. „Nem szólt a világbölcsek stílusában, hangvételét a gyermekekhez szabta. Lapunk úgy nevelt, mint a szerető szülő: intőleg is vigasztalt, szeretettel is fenytett. Irányt szabott az útkeresőknek és bevilágította a homályt, mint a fáklya. Tekintélyt adott az a határozottság, amelyet

Múlt, jelen, jövő (1924)

évtizedek viharaiiban, válságos pillanataiban és történelmi útkeresztződéseiben képviselt.”

A baptista nyomda

A sajtóvásárnapon fontosnak tartom megemlékezni arról, hogy a baptistáknak volt saját nyomdájuk. A baptista nyomda, bár adót fizető vállalkozás volt, elsősorban mégsem üzleti érdekeket szolgált. Legfontosabb célkitűzése az erkölcsi haszon, az evangélium terjesztésének szolgálata volt. A magyarországi baptisták nyomdáját 1910-ben indították el azzal, hogy a Hársfa utca 33. alatti épületben létrehozott nyomda részére megvásároltak egy gyorsajót, egy tégelysajót, egy papírvágó gépet és a munkához nélkülözhetetlen betűkészletet. A nyomda létrehozásának fő mozgóatí a szabad baptisták voltak, a nyomda vezetője a Wesselényi utcai *Welker József* volt, aki emlékiratában arról beszél, hogy a nyomdát a magyarországi öszsbaptisták szolgálatába kívánták állítani és a nyomdai bizottságba mindkét szövetség képviselőit bevonták. A nyomda történetének bemutatására itt nem vállalkozhatok, de egyet azonban megállapíthatunk, hogy a nyomda 1910 és 1927 közötti működése alatt számos kiadványt megjelenését biztosította. A baptista nyomdában készült 1910-től az *Igazság Tanúja* és a *Békehírnök*, az *Olvasd!*, a *Vasárnapi Tanító*, a *Hajnalcsillag*, a *Múlt, jelen, jövő* keresztény szellemű naptár, az *Evangéliumi karénekek*, és számos könyv, köztük is kiemelkedik *Dohányos János: Hol van megírva?* című bibliai segédkönyve, a *Spurgeon* prédikációit tartalmazó *Harmatgyöngyök*, valamint számos füzet és traktátus.

Evangéliumhirdető röpirat

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a korabeli baptista testvérek milyen lényegesnek tartották az iratmissziót. Csak említés szintjén szólok az *Olvasd!* című négyoldalas kis röpiratról, amelyet egy-egy üdvösségre irányító gondolattal adtak ki Steiner István szerkesztésében. A kiadványt, amíg 1910–1927 között a baptista nyomda működött, a Hársfa utcában nyomtatták, majd dr. Somogyi Imre mint a Vallásos Iratokat Terjesztő Társulat ügyvezetőjének javaslatára a *Békehírnök* mellékleteként egészen 1940-ig kiadták. A missziós lendületet mi sem példázza jobban, mint azok az adatok, amelyek arról számoltak be, hogy csupán 1912-ben 168 000 darabot adtak az olvasók kezébe.

Az ifjúság lapja

A baptista sajtószabadság egyik legvirágzóbb és leg-színvonalasabb sajtóterméke volt a Somogyi Imre által szerkesztett folyóirat, a *Kürt*. Ez a lap a baptista fiatalok szövetségének lapja volt. Szerkesztőjét nem kö-tötték azok a jellemzők, amelyeket a korábbi baptista sajtótermékek magukon viseltek, vagyis a jó szándékú amatőrizmust. A korábbi sajtótermékek szerkesztőit elhívatott és elszánt törekvés jellemezte, de A Kürt

Olvasd (1937)

ennél többet nyújtott. Megtartva és átvéve ezt az egyszerű, de annál értékesebb igyekezetet, kiegészült a témák és a formák változatosságával, ami a tehetséges szerkesztő érdeme volt. Állandó rovatok, széles körű kitekintés, irodalmi ihletettség egyaránt jellemző volt a lapra. 1924 és 1944 között jelent meg a baptista ifjúság lapja, amelynek a hitelessége, modernsége, szerkesztési módja országosan is elismert volt. 1944-ben a Múcsarnokban tartott szaksajtó kiállításon dicsérő oklevelet kapott.

A gyermekek sajtója

Érdemes még megemlíteni a gyermekek lapját, az 1897-ben alapított *Hajnalcsillagot* is, amelynek szerkesztését *Balogh Lajos*, *Nagy Pál* majd *Mészáros Sándor* lelkipásztorok végezték. A hetvenes-nyolcavas évek *Békehírnökeiben* hasonló fejléccel gyermekrovat működött főként gyermekeknek szánt írásokkal.

A Békehírnök helyett

A második világháború idején a baptista sajtó is szünetelt, majd a háborút követően 1945 szeptemberében *Lelki élet* címmel jelent meg a *Békehírnököt* felváltandó a közösségi lapunk. Először a *Baptista Vallásfelekezet Missziói Tájékoztatója* címet viselte, majd később a *Baptista Vallásfelekezet Hivatalos Lapjaként* jelent meg. Szerkesztője dr. Somogyi Imre volt, így a nyilasok által betiltott *Kürt* szerkesztési és tartalmi színvonala folytatódhatott ebben a rövid életű lapban. Ahogy erősödött politikai téren a kommunista térnyerés, úgy nehezedett a szerkesztés munkája is.

Békehírnök (1933)

Sion Óre (Nap utca)

Mielőtt nyomtatásra került a lap, be kellett mutatni az illetékes hatóságoknak, vagyis totális cenzúra uralkodott. Az utolsó évben már Sztálin- és Rákosi- idézeteket is találhatunk a lapszámokban. Ne ítélje el senki a szerkesztőt és ne vádolja megalkuvással. Egy ideig ez volt a kiadványok evangéliumi tartalmának az ára. Röviddel ezután, 1950-ben papírhiányra való hivatkozással betiltották a lap megjelenését.

Ezt követően a hírhedt ötvenes éves egyházüldöző politikája csúcspontot ért el, és nyomtatott sajtója sem lehetett a baptistáknak. Ezek voltak azok az évek, amikor még az írógépeket is nyilvántartásba vették, és néhányindigós sokszorosítás is bűncselekménynek számított.

Újra élt a Békehírnök

1956 levert forradalma azonban megtette jótékony hatását. 1957 augusztusában ismét megindulhatott, havonta kétszeri megjelenéssel az új *Békehírnök*, Nagy József szerkesztésével. Az újraindulás nagy örömet jelentett a testvériség között, de a cenzúrától a puha diktatúrában sem szabadulhatott meg lapunk. Az időközben megalakult Szabadegyházak Tanácsához tartozó kisebb egyházak híreivel is találkozhatunk a lap hasábjain, és ők is megvásárolták a *Békehírnököt*. Ez okozta, hogy a 70-es években, Győri Kornél szerkesztése idején a lap életében minden idők legnagyobb példányszámát érte el, heti 5800 példányt. Csak a történelmi hűség kedvéért említem meg, hogy a lapszámok impresszumában olvasható, főszerkesztői címben tetszelgő *Palotay Sándor*, mint cenzor kötődött a laphoz, és önelégült hatalmaskodásával természetesen nehezítette a valóságos szerkesztők, dr. Nagy József, *Gerzsenyi Sándor*, Győri Kornél munkáját. 1970-től kezdődően hetilappá alakult a *Békehírnök*, és a mérete is A/4-ről A/3-ra növekedett.

A rendszerváltást követően előbb Gerzsenyi Sándor, majd 1992-től *Kőrösi László Imre* szerkesztő állt a *Békehírnök* élén. Új tervek, új gondolatok uralták a lap szerkesztőségét. Nemcsak a politikai változások, hanem a technika fejlődése is befolyásolta a lap és tulajdonképpen az egész baptista sajtó munkáját. Szabadon szerkesztett már Gerzsenyi Sándor is, mivel a cenzor „áldásos” munkásságát a halál szakította félbe, és utódja már

A sajtómunka felelősséggel jár

„Nagy munkát vállal az magára, ki most kezébe lantot vesz”

(Petőfi Sándor)

az ÁEH megszűnésével nem volt. A *Békehírnök* 1992. évi utolsó számának utolsó oldalán tárta fel a szerkesztő a terveket. A lap szerkesztése számítógépen történt és a formátuma ismét A/4-es lett. Így jelent meg hetenként 8 oldalon, a testvériség örömeire. 1994-től a volt ócsai lelkipásztort *Kolozs Nagy János* váltotta a szerkesztői székben, aki 1997-ig szerkesztette a *Békehírnököt*. A lapban megjelenő képek is egyre élvezhetőbbek lettek, a korábbi magasnyomású nyomdatechnikát felváltó ofset nyomtatás hatására.

A sajtószabadság gyümölcsei egyházunkban

A rendszerváltás valóságosan is a sajtószabadságot hozta magával, nemcsak az újonnan született, sokszor kérésre születő világi lapok áradata lepte el az újságos standokat, hanem megjelentek a réteglapok, mint az 1990-ben *Háló Gyula* által alapított *Életjel*, amely az ifjúság lapja volt, vagy a *Fárosz*, amely egy alapítvány lapjaként indult, és a *Lelkésztájékoztató* utódjaként elindult *Szolgatárs*, hanem számos gyülekezeti lap látott napvilágot. Gerzsenyi Sándor testvér, a *Békehírnök* akkori szerkesztője még 1990-ben házi újságíró tanfolyamot szervezett. Szombatoként megtelt az Aradi utcai székház tanácsterme lelkes fiatalokkal, akik örömmel sajátították el az újságírás és szerkesztés alapelemeit és praktikáit. A hallgatók között erdélyi testvérek is voltak, akik a határon túli magyar gyülekezetekben is igyekeztek valami hasonlóra. A szabadság szele lengette ezeket a rövidebb-hosszabb időn át működő kis lapokat. Voltak gyülekezetek, ahol a korábbi, háború előtti újságok éledhettek újjá, mint a Nap utcai *Sion Óre*, vagy az újpesti *Lant*, *Új Lant* néven. Fontosnak láttuk, hogy az országos lapok mellett a gyülekezeti lapok is megjelenjenek ott, ahol erre volt kapacitás. Úgy tartottuk, hogy az a gyülekezeti lap jó, amely fordított szerkesztésű, mint országos lapunk, a *Békehírnök*. Amíg a *Békehírnöknek* egész baptista közösségünket érintő kérdésekkel kell foglalkoznia, de helye van benne az egyes gyülekezetekről szóló híreknek is, addig a helyi gyülekezeti lap legyen gyülekezetcentrikus, de helye van benne a szűkebb és tágabb környezetünkben történt eseteknek, híreknek, információknak. Számos kis alakú, fénymásolással sokszorosított lap indult el városban és vidéken is. Elsőként 1990-ben az áldott emlékü *Győri Lajos* által szerkesztett *Vasárnapi Iskolai Híradó*. Néhány akkor elindult réteglap azóta is folyamatos, mint a Nap Utcai *Sion Óre*, az újpesti *Új Lant*, a debreceni *Mécses*, vagy a pécsi *Üzenet*.

A gyülekezeti lapok segítésére 1994-ben látott napvilágot a *Baptista Hírlevél*, amely közösségi és gyülekezeti híreket közölt, ökumenikus eseményekről és a nemzetközi keresztény világ híreiből igyekezett továbbítani a kisebb lapok szerkesztőinek. Ezt a lapszerkesztőkből megalakult *Jó Hír Munkaközösség* tagjai kezdték el, majd felkarolta egyházunk főtítkára is.

1996-ban az akkor megalakuló Baptista Szeretetszolgálat is lapot indított *Felebarát* címmel, és 1999-ben, egy éven át jelent meg a Budapesti Baptista Missziókerület lapja is a *Lelki Életünk*. 1998-ban szerkesztőváltás történt a Múlt, jelen, jövő baptista naptár élén. *Marosi Nagy Lajos* testvér vette át a szolgálatot dr. *Somogyi Barnabás* testvértől, az Irodalmi Bizottság akkori elnökétől. A *Békehírnök* felelős szerkesztőjét is keresték, 1998-tól *Nagy Imre*, majd 2000-tól *Kulcsár Tibor* volt az országos

lap szerkesztője. 2001-től a Sajtótanács *Háló Gyula* testvér javasolta a lap szerkesztőjének, akinek munkáját *Papp Szabolcs* tördelőszerkesztő segíti mind a mai napig. Változott a fejléc, változott a lap szerkesztési koncepciója is, amelyet nem egyszer a testvériség elvárásai igyekeztek korrigálni. Egy ideig működött a *Baptista Magazin*, amely megjelenésében, témáiban cikkeinek megformálásában bátran mondhatjuk, versenyképes volt a manapság kedvelt színes magazinokéval.

Megszűnését követően pedig az addig fekete-fehér *Békehírnök* színes újsággá vált. Lelkészi tájékoztatónk, a Szolgatársat hosszú éveken át *Lukács Tamás* lelkipásztor testvér szerkesztette, ma ifjú erővel *Sinka Csaba* lelkipásztor testvér végzi ezt a munkát. A magam részéről sajnálom, hogy nem jelenik meg nyomtatásban, csak online ez az értékes, tájékoztató és akár tudományos ismeretterjesztést is szolgáló periodikánk. (Kis példányszámban megjelenik nyomtatásban is. A szerk.)

Határon túli baptista lapok

Odaát is újraindult a *Szeretet*, az erdélyi baptisták hivatalos lapja és a *Kiss László* testvér által hamvaiból felébresztett *Üdv Üzenet*. Az erdélyi fiatalok lapja, a *Mustármag* az *Életjelhez* hasonlóan a baptista fiatalokhoz szól. A tengerentúli baptisták lapja, az *Evangéliumi Hírnök* megjelenése folyamatos volt, de egy időben *A Kürt* néven is megjelent az amerikai magyar baptisták lapja, később újra egyesült a két sajtótermék. Az *Evangéliumi Hírnök* impresszumában sokáig látható volt a két folyóirat fejléce.

Protestáns újságírás

A baptista sajtósok is bekapcsolódtak a 2004-ben megalakított Protestáns Újságírók Szövetségébe. Az immár tíz éve működő szervezet életében *Nagy Imre* rádióriporter mint az elnökségi tagja, *Marosi Nagy Lajos*, az ellenőrző bizottság elnökeként vesz részt a szervezet elnökségének munkájában, *Háló Gyula* az Etikai Bizottság tagjaként szolgál, A Prúsz kitüntetését a Rát Mátyás-díjat *Gerzsenyi Sándor* egykori *Békehírnök*-szerkesztő vehette át 2008-ban.

Hogy állunk ma a baptista sajtó területén?

Nos, kedves Testvéreim! Tulajdonképpen már itt is vagyunk a jelenben. Az Áhitat által megadott téma és lelkipásztorotok levele is a *Békehírnök* áldott szolgálatára irányítja figyelmünket. De kérdés, vajon tényleg áldott szolgálatot végez-e közösségünk lapja, a *Békehírnök*? Ki az aki azt mondaná, hogy nem? Mégis ha azt vizsgálom, hogy az egykor 5800 példányban megjelenő lap ma 2100 körül jön ki a nyomdából, és abból is jó néhány példány megmarad, több mint ahányat az archiválás szempontjából valóban meg kell őriznünk az utókor számára, akkor? *Háló Gyula* szerkesztő mondta el nemrég, hogy tulajdonképpen 1600 előfizetője van a lapnak. Évente 50-re tehető azoknak a száma, akik lemondják a lapot. Ennek hallatán újabb kérdések előtt állunk.

Mi lehet az indok? Jó ötlet a válaszára, hogy sokan inkább az interneten tájékozódnak. Valóban, amióta az elmúlt esztendőben új erőre kapott egyházunk honlapja, sok hírt előbb olvashatunk rajta, mint a kéthetes átfutással megjelenő hetilap hasábjain. De ez csak egy szűk éve igaz, amióta *Merényi Zoltán* lelkipásztor testvér szerkeszti a honlapot.

Mi tagadás, átalakulóban van az egész világ. Folyamatos átrendeződésnek vagyunk a tanúi. Gondoljuk csak végig a 21. század emberének szokásait. Ki olvas ma igazán? Nem csak a könyvek, az újságok borsos ára tartja vissza az embereket. Megváltoztak az olvasási szokásaink is. Az újságok cikkei egyre

Felebarát

A Baptista Szeretetszolgálat hírlvele

I. évfolyam I. szám • 1996. szeptember

Isten iránti hálával

kopogtat ajtódon a *Felebarát*, kedves Olvasó! Örömmel adja hírl, hogy az immár több mint fél esztendeje megalakult Baptista Szeretetszolgálat hírlveleket ezután időről időre tájékoztatást szeretne adni alapítványunk karitatív munkájáról.

A szeretetszolgálati munka baptista közösségünkben nem volt ismeretlen szolgálat eddig sem. 150 éves történelmünk folyamán gyülekezetünk és országos közösségünk is feladatának érezte az Úr Jézus parancsának betöltését a jótékonykodásban, a szeretetszolgálati munka végzésében.

Gyülekezeti jegyzőkönyvek, korabeli feljegyzések számolnak be arról, hogy a baptisták már a század elején támogatták a környezetükben élő szegényeket, az utcán esztangoló rongyos gyermekeket, és számukra testi és lelki segítséget nyújtottak. 1905-ben látva a nagy ínséget, szeretetházat alapítottak Kiskörösn, később Hajdúbószorményben. Budán az árvaházban rászoruló gyermekekről gondoskodtak. A szeretetházi munka tovább folyik a két, időseket gondozó intézményben a szeretetszolgálati szaktitkár vezetésével. A Baptista Szeretetszolgálat alapításával egyházunk a jótékonykodás egy más területén, a karitatív szolgálatban kíván továbbépíteni. A Baptista Szeretetszolgálat

A Baptista Szeretetszolgálat nemcsak baptistákön kíván segíteni, hanem elsősorban a rászorulókon, ezért függetlenül az esetleges

Szcency Sándor velencei lelkipásztor, a Baptista Szeretetszolgálat elnöke, az épülő velencei imaház előtt. Rövid lelkipásztori szolgálata alatt immár kétszeresére nőtt a gyülekezet létszáma. 1994. óta épít az új imaházat, amely tetőszervezete most került fel az épületre. Lelkipásztori munkája során nagy hangsúlyt kap a karitatív testvérünk el sem tudja képzelni a lelki munkát. Szcency Sándor testvért 1995 novemberében választotta meg a Szóvelségi Tanács a Baptista Szeretetszolgálati Alapítvány kuratóriumának elnökévé.

A *Felebarát* első száma (1996)

rövidebbek, mégis jelentősen csökken a példányszám. Sajnos, azt kell tapasztalunk, hogy ez a megváltozott olvasási kedv kihat az egyházi sajtóra is. Lapunk, a *Békehírnök* egyre kisebb példányszámban talál gazdára. Leginkább csak az idősebb korosztályban. De jaj, ha így van ez a számunkra legfontosabb és legmagasabb rendű sajtótermékkel, a Bibliával is! Nem szeretném kérdésként feltenni, kik azok még közülünk, akik *Békehírnököt* olvasnak, és ki kíváncsi igazán egyházunk évkönyvére, a Kalendáriumra? Azt csak félve említem, hogy állunk a bibliaolvasással?

Fiatalok vannak előttem, azok, akik ha felszállnak a buszra, vonatra, metróra, első dolguk, hogy egy kis hallgatót dugnak a fülükbe. Fontos számukra a hallgatott zene, ritmusra dobog a lábuk, néha mozog vele az egész testük. *Megtelik vele a lelkük*. Ma sem vész ki hát az emberből a vágy, hogy betöltekezzen valami neki kedvvel. Olyan valamivel, amiről úgy gondolja, gazdagabb lesz általa.

Lehetnek gondolataink (kifogásaink is) a kiadványaink tartalmát illetően, de egy biztos, van bennük annyi áldott üzenet (akár csak egy bemejtkező testvérünk bizonyágtételét olvasva) hogy megérjen számunkra hetenként 200 forintot. Ennyi egy lapszám ára manapság. A 224 oldalas baptista kalendárium ára 1250 Ft, laponként és évenként 5 Ft. Ugyanennyi az Áhitaté, de a kettő együtt még olcsóbb. Nem gondolnám, hogy bárki is emiatt nem tudja megvenni, vessük egybe ezt a Spar, a CBA, a Tesco áraival. A testünknek megadjuk, a lelkünknek miért nem?

Milyen jövője van a keresztyén sajtónak?

Ezt a kérdést tette fel kedves lelkipásztorotok. Azt gondolom, attól függ a baptista sajtó jövője, amennyire szükségét érezzük annak, hogy a naponkénti rohanás után akár tévzés helyett is olvassunk: Igét, igemagyarázatot, keresztyén könyveket, köztük a közel másfél évszázada elindult baptista sajtónk termékeit, támogatva ezzel saját lapkiadásunkat.

IRODALOM

Ifj. Vas Ferenc

ÉDES ANNA

Regényelemzés egy teológus szemével

Édes Anna

Kosztolányi regényéből Fábry Zoltán készített filmet 1958-ban
Töröcsik Mari főszereplésével

Ez a dolgozat egy nagyon fontos témát igyekszik körüljárni. Egy egyetemi dolgozatomra készülve meglepetten olvastam, hogy az egyik legnevesebb magyar irodalomtörténész Kosztolányi Édes Anna című szövegét keresztény szövegnek nevezte. Ezt a megállapítást egy másik szöveggel kapcsolatban tette, amelyet nem tartott annak. Az a másik szöveg a Pacsirta volt. Ahol a kereszténységét megélt két ember egy hétre részt vesz azokban az örömeiben, elfoglaltságokban, amelyet egy magyarországi kisváros adhatott a lakosainak. Majd mindettől könnyedén elfordul és visszatér a saját kis életéhez. Ezt olvasva sokkal inkább gondoltam kereszténynek. Míg középiskolai tanulmányaimban számomra úgy tűnt, hogy az Édes Anna nagyon távol van attól, amit én kereszténynek gondoltam és gondolok, hiszen egy kettős gyilkosságot mesél el és egy minden szinten kihasznál fiatal lány tragédiáját. Épp ezért elhatároztam, hogy ha lehetőségem lesz rá, akkor megvizsgálom ezt a kérdést, és újraolvasom ezt a művet, s ebből a szempontból figyelem. Most jött el ennek az ideje. Ebben a dolgozomban azt a kérdést fogom körbejárni, hogy mit jelent, jelenthet, hogy egy szöveg keresztény. Mit neveznék a saját szemszögemből annak, és mi az, amit nem? Ezek a kérdések elvezetnek ahhoz a legfontosabb kérdéshez, hogy léteznek-e egyáltalán keresztény szövegek. Ez főképp a posztmodern írásértelmezésben kérdéses, hiszen abban a szövegek, csak akkor értékesek, ha önmagukban mindenféle jelzőkkel, körülményekkel szemben is megállnak. Ez egyszerre a legkeményebb elvárás egy műalkotással szemben, és a legrelatívabb, legkönnyebb megközelítés, hiszen mindent lehet művészetnek nevezni, bármilyen érték nélkül.

Az elemzés előtt még néhány szóban bemutatnám a saját értelmezési határomat, ami rányomja bélyegét arra, hogy miképp látom és beszélek egy szövegről. Baptista lelkészként szolgálók egy magyarországi faluban. Végeztem teológiai tanulmányokat, illetve magyar irodalom szakos egyetemi hallgató is vagyok. Tehát értelmezési síkom egyszerre teológiai és irodalmi. Mivel Pécsen tanultam, ezért nagy hatással van rám a posztmodern értelmezés is, még akkor is, ha azt nem tudom elfogadni teljes mértékben. Az Édes Anna szövegét újraolvasás után fogom értelmezni. Ennek során furcsa volt számomra az a sík, ami a mai világgal köti össze a szöveget. Hiszen éppen most látjuk egy bizonyos értelemben kereszténynek nevezhető kurzus újraéledését, aminek nem sejtjük, mi is lesz a vége. Ezzel kapcsolatban is fontos tanulságai vannak a szövegnek.

Meglepő kijelentése *Szegedi-Maszák Mihálynak*, hogy keresztény az Édes Anna értelmezési kiindulópontja. Hiszen ez azt is jelenthetné, hogy valamit nem vettem észre a szövegben, s talán létezik a szövegen belül egy olyan elrejtett nézőpont ahonnan úgy tűnhet, mintha valóban az lenne.

Ezért első kérdésem, mitől lehet keresztény egy szöveg? Ez a legkorábbi időktől is komoly kérdés volt. Teológusként ismerem azt a folyamatot, hogy miképp vált keresztény szöveggé az Ószövetség, ami nyilvánvalóan többnyire zsidó iratok gyűjteménye volt. Most mégis a kereszténység szent irata. Első megállapításom, hogy nem az író akaratán, szándékán múlik kizárólag, hogy szövege később kereszténnyé válik. Vagyis ez is lehet egyfajta olvasói döntés, amit a többség hoz meg.

Második fontos kérdés, amit fel kell tennünk: talán attól válik kereszténnyé egy szöveg, hogy a szereplői azok? Ennek ellenkezőjének bebizonyításához elegendő csupán az irodalomtörténetileg jelentős és híres *Flaubert*-per felidézése. Az ügyész jó szemmel észrevette, hogy a szöveg mennyire támadólag lép fel a keresztény egyházzal szemben. Annak ellenére, hogy minden szereplő az és még a pap is olyan dolgot tesz benne, amiben semmi elítélendő sincs.

Talán attól válik kereszténnyé egy szöveg, hogy vallásos képeket, kifejezéseket használ fel, esetleg bibliai történeteket dolgoz fel? Majd az Édes Annát vizsgálva megláthatjuk, hogy attól, hogy egy bankot templomként ábrázol Kosztolányi, az még nem lesz a krisztusi értékek megtestesülésének helyszíne, sőt. Attól, hogy egy szöveg a megbocsátásról, megtérésről beszél, nem lesz keresztény. Hiszen ezen kifejezések nagy része megtalálható a hétköznapi beszédben, sőt onnan emelték át őket a vallásos kifejezések sorába.

Eddig tisztáztuk, mitől nem keresztény egy szöveg. Mit jelent egyáltalán az, hogy keresztény? Erre adok egy általános választ az értelmező kéziszótár segítségével, amely így határozza meg a keresztényt:

- *Keresztény*: 1. A kereszténység valamely egyházához tartozó.

2. Keresztényi. 3. A kereszténységen alapuló.

- *Keresztényi*: ami megfelel a kereszténység erkölcsi tanításainak.
- *Kereszténység*: 1. A krisztusi tanokon alapuló egyistenhívő vallás. 2. E vallás követőinek összessége. 3 Valakinek, valaminek keresztényi volta.²¹

Másrészt nézzük meg, hogy mit mond erről egy protestáns teológiai lexikon: „Keresztény: Olyan hívő ember (g. *christianosz*) vagy egyház elnevezése, aki vagy amelyiknek minden tagja hiszi, hogy Jézus Krisztus Isten Fia, a megígért Messiás, s aki az ő követőjének, szent teste tagjának, felkenetése részesének vallja s hálaáldozatként felajánlja neki magát. Ennek az elnevezésnek tehát nem a kereszt, hanem a Krisztus (h. *másiáh*, g. *christosz*) az eredete. Elsőként Lukács írta le, előadva, hogy Antiókiában kereszténynek nevezték Jézus követőit. Használatá hamar általánossá vált (ApCsel 26,28; 1Pt 4,16)”.²² Ezen az idézetben már látszik egy sokkal pontosabb megfogalmazás, ami egy ideális állapotot szeretne feltételezni arról, hogy kit is nevezhetünk kereszténynek. Mindig ebben a kettősségben kell figyelniünk a szöveget. Teológiai értelemben semmiképp nem lehet keresztény az Édes Anna, hiszen talán egyetlen szereplő kivételével ilyen teológiai, gondolati meghatározásokat egyik sem tett saját magáról. Teológusként én másként határozom meg a keresztényt. Olyan valaki, aki elfogadja a négy első ökumenikus zsinat hitvallásait és határozatait, s ezt valamiképp a hétköznapi életében is igyekszik bemutatni. Ebből a kettős szempontból szeretném megvizsgálni az Édes Annát. Valamint egy értelmezést szeretnék adni ennek a szövegnek.

Posztmodern értelmezések fölöslegesnek tartják a szerző ismertetését egy szöveg megértéséhez, de én szeretném bemutatni. Kosztolányi Dezső a *Nyugat* meghatározó szerzője volt, aki jelentőset alkotott, mint költő, író és újságíró is egyaránt. Különösen meghatározó a magyar irodalom, a nyelvi esztétikája, amiben a szépséget emeli a legmagasabb pozícióba. Ezt *Bodnár György* így fogalmazza meg: „Olyan erkölcs hitvallója, amely mindenkifölöttivé teszi az irodalmi autonómia kiküzdését és az esztétikum igazságát.”²³ Valóban ez jellemzi az egész művészetét és ebben követője *Márai Sándor*, aki még messzebb vitte ezt az elképzelését, aki számomra a legfontosabb magyar íróvá, referenciaponttá vált. Kosztolányi később kezdett el regényeket írni, amivel kapcsolatban *Szerb Antal* így nyilatkozik: „Az utóbbi évek Kosztolányit új alakban mutatták be: mint regényírót. A regényíró Kosztolányiban talán még fokozottabban feltalálhatóak a lírikus értékei: az atmoszférikus varázs, a precíz és mégis groteszken túlzó külső leírás, mely többet mond a belső életről, mint a legtöbb lélekelemzés, a tiszta, kulturált nyelvművészet. Alakrajzoló képessége itt, igazi földjére érve, még tökéletesebb, mint verseiben és novelláiban.”²⁴ Ez az elemzés teljesen helytálló az Édes Annával kapcsolatban is.

Kosztolányi életművében fontos szöveg az Édes Anna, amit tulajdonképpen realista regénynek tekinthetünk, amiben egy olyan tragikus történetet ír le, ahol nem lehet tudni, hogy valójában miért is történtek az események. Magát a szöveget a *Nyugat* közölte le 1926. július 1-jétől folyamatosan, majd abban az évben megjelent könyvalakban is. Bizonyos értelemben fontos, hogy így történt, mert az olvasói elvárások egészen mások lehettek annál, akik csupán részletekben olvashatták a könyvet. Például ha az Édes Anna romantikus regény lett volna, akkor *Viznyé* megszereti és lányaként neveli fel a saját elveszett, meghalt gyermeke helyett. S ebben a felállásban is rengeteg valós, realiztikus konfliktushelyzetet vázolhatott volna föl. Azonban ebben a korban a realiztikus regények kezdtek hódítani, emellett

pedig a lélektani elemzések is kezdenek az irodalmi szövegek mozgatórugójává válni. Ez a kettő együtt van jelen a szövegben, de mégsem adnak elegendő magyarázatot.

Fontos megjegyeznünk, hogy ez a szöveg realista regény, ami elszakad a romantikus hagyománytól. Ha romantikus regény lenne az Édes Anna, akkor tudnánk, hogy mi miért történt, kapnánk magyarázatot, megismernénk a szereplők belső mozgatórugóját. Itt nem találkozunk semmi ilyennel. Sőt mintha minden ellentétesen történe. Talán éppen ebben van a szöveg nagyszerűsége. Mi is átélhetjük azt az értetlenséget, amit a szereplők tapasztalhattak meg, mikor figyelik a másikat. Az egész szöveget az értetlenség, a másik megismerésének teljes hiánya jellemzi. Ez az, ami végül a tragédiához vezet. S amit később elemezni fogok, hogy a realista regényekben a narrátor sem segít a helyes ítélethozatallal. Ebben a szövegben egyszer lép ki a narrátor ebből a hívős távolságtartásából, s azt gondolom, hogy Szegedy-Maszák ezért vélte kereszténynek a szöveget. Ezt talán el is lehetne fogadni egy értelmezésnek, de azt gondolom keresztény szemmel nem elegendő ehhez.

Részlet az Édes Anna című filmből

Fontos megjegyeznem, amellettt hogy egyértelműen realista regénynek nevezhetjük az Édes Annát, mégis tele van szimbolikus eseményekkel. Ez pedig a romantikus hagyományhoz kapcsolja a szöveget. Nem fogom ismertetni az összes ilyen mozzanatot, mivel rengeteg van belőle, s az túlfeszítené dolgozatom kereteit.

A szöveg szimbolikus a katolikus temetési szertartás egy latin részletével kezdődik, ami arra mutat, hogy valami tragikus fog történni a szövegben. Mivel azonban latin nyelvű, ez jelzi már azt a távolságtartást, ami Kosztolányit jellemezni fogja az egész regény alatt. Nagyon erőteljes ez a magatartása. Ami különösen furcsa, mert a szöveg maga épp arról beszél, hogy irgalomra, könyörületre és szeretetre lenne szükség a világban. Mindez nem jellemzi magát az író. Ez az egyik oka, ami miatt nem tudom kereszténynek tartani a szöveget. Ismeri a megoldást, de nem az ő feladata és szerepe ez. Csupán a történet elmesélése. Mintha a szerző nem lenne a társadalom a része, ahol mindez megtörtént. Mintha nem rajta múlna, hogy a szeretet, az irgalom és könyörület megjelenjen a világban. Ez elképzelhetetlen egy keresztény írónál.

A következő fejezetben, ami második felütése a szövegnek, egy a kömmün alatti legendát mesél el arról, hogy *Kun Béla* miként repült el Pestről, s vitte magával az ország kincseit. Ez tovább távolítja a történetet az olvasótól, amikor egy nyilván legenda színezetű anekdotával indul egy olyan korból, amit az emberek

már másnap igyekeztek elfelejteni és kitörölni az emlékezetükből. A felejtés lesz a szöveg másik fontos mozzanatja. Míg a keresztény kultúrkörnek a legfontosabb parancsot Isten már az ószövetségi időkben megadta: Emlékezzetek! (3Móz 15,39; Ézs 46,8 és 9) S a legnagyobb büntetés, ha valakiről elfeledkeznek. „Az igazak emléke pedig áldott.” (Péld 10,7) A szövegben mindenki elfelejdekedik valami fontosról. Elfelejtik a közösséget, elfelejtik a kisgyereket a családjukban, szülő elfelejti a lányát, a mostohaanyja miatt a szeretett elfeledkezik a szerelméről, Krisztinaváros elfeledkezik Annáról, aki egy időben a központi téma volt Krisztinavárosban. Az ítélet közben majdnem teljesen elfelejdekedik a vádlottról: Édes Annáról. S mintha minden szereplő megfeledkezne a külső időről. Ez talán a legdöbbentesebb. Nem is csupán felejtésről van szó, hanem az emlékezet eltörléséről, ami a végső csapás egy ember életében.

A regény időpontja

Már említettem, hogy Kun Béla menekülésével kezdődik a szöveg, ami 1919-et jelent, és a szöveg egy 1922-es beszélgetéssel záródik, ahol már végleges a felejtés, és legalább egy év távlatából nézünk vissza nem az eseményekre, hanem a szerzőre, akit nem tartanak sokra. De az ő véleményüket a kutyaugatás is túlharsogja. ezzel nemcsak az olvasói véleményt távolítja el magától, hanem az eseményeket is. Van még egy konkrét dátum a szövegben, a *Patikárius* fiú viccesnek szánt temetés utáni búcsúztatójának a meghívóján található. Itt az 1920. február 16-ai dátum jelenik meg. A magyar történelem ismerőinek ez az időszak a legnagyobb trauma kora. S ezt a könyv megjelenésének korában senki nem merte vitatni. Ez volt a hivatalos vélemény, amihez mindenki igazodott. Ehhez képest a műben erre semmilyen utalást nem találunk. Mindenki sötétebb a maga kis peccenyéjéért, s el van foglalva a maga kicsinyes nehézségeivel. Miközben az ország a lét és nemlét határán volt. A problémáik a következők: Víz Kornélnak honnan lesz cselédlánya? Hogyan lehet államtitkár *Víz Kornélnak*? Hogyan lehetne hollywoodi filmsztár Patikárius János? Miképp kerülhetne be egy jól fizető állásba protekcióval ugyan? A többiek is élnek a maguk apró életét, aminek nincs valós célja, s még az igazi problémákat és nehézségeket se veszik észre. Még a megszálló román katonák jelenléte sem tűnik fel nekik, sem a trianoni béketárgyalások, sem a Magyarország területén létrejövő mindenféle új és gyorsan eltűnő államalakulatok, sem a fehérterror. Semmi. Mindez talán nem is lenne probléma, ha az emberek belső élete gazdag lenne, de nem így van. A szöveg szereplői, egy kivétellel, kívül-belül szegényes életet élnek.

A történet fő gondolata és mondanivalója

E szürkeség és érzéketlenség miatt lehetne különösen fontos a bírósági jelenet, ahol valamiféle magyarázatot kapnánk és egy olyan ítéletet, ami az igazságérzetünket megnyugtatná. Ehhez képest a tanúkat nem érdekli sem az ítélet, sem a megvádolt személye, csupán valamiféle kötelességből vannak jelen. Pedig nekik is szükségük lenne valamiféle magyarázatra az eseményekkel kapcsolatban. Azok a magyarázatok, amelyeket a tanúk az ügyvédek adnak, senkit nem érdekelnek, mert nem tudnak segíteni. A védőügyvéd mindent megtesz ugyan, de csak azért, hogy a karrierje meginduljon. Zárójelben jegyezném meg, hogy a védőügyvéd képéről mindig a Szentlélek személye jut eszünkbe. Ez az ügyvédecské még csak nem is hasonlít hozzá. A bírósági jelenettől várhatnánk és várunk valamiféle katarzist, amitől megtisztulhatna legalább valaki a szereplők közül, de ez sem történik meg. Ezért ez a bírósági jelenet hasonlítani szeretne a végső ítélethez, legalábbis felhasználja annak képanyagát.

Annak mégis gyenge mása. Olyan ítélet ez, amit senki nem vesz észre, miközben a valódi ítélet már végbement, de nem Édes Annán, hanem az egész országon. Úgy gondolom, hogy ennek a szövegnek ez a központi mondanivalója. Az ítélet végbement, de senki nem veszi észre. S ez az ítélet azért is különleges, mert néhány évtizeden belül meg fog ismétlődni a keresztény Magyarországon, még pusztítóbb módon. Mindezt a szerző nem tudhatja, de a szöveg társadalomrajza leírja azokat az okokat, amelyek miatt a második világháború után eltűnik mindaz, ami ezt a kort jellemzi. Ebből az egyik jellemző a keresztény volt, hiszen az ország annak tartotta magát. A történet központi része a bírósági jelenet, de épp itt látszik, hogy a szöveg nézőpontja nem keresztény.

A történet szereplői

Ezután a főszereplőket szeretném bemutatni és megvizsgálni. Majd két mellékszereplőt, akik közül csupán egyetlen szereplő képviseli a keresztény értékeket. Három főbb szereplője van a szövegnek.

Az egyik főszereplő, maga a címszereplő Édes Anna, egy vidéki parasztlány, aki évek óta Pesten dolgozik cselédként. Családjából elűldözték, végtelenül sokat dolgozik és jól, de érzelmi élete nincs. Azzal, hogy elvállalja Víz Kornélnál a munkát, végleg elveszíti azokat a személyeket, akikhez legalább ő kapcsolódott érzelmileg. Több szimbolikus esemény történik vele. Amikor odaköltözik az új munkáltatóihoz, akkor képtelen megszokni, a neveket, az ételleket, a cseléd társakat. Az évés azért különösen fontos, mert beavatásjellege van, ahogy az úrvacsorának is van egy ilyen értelme, hisz a közösséghez tartozást szimbolizálja. Anna csupán kenyert és vizet eszik a gazdájáéknál. Pedig nyilván vágya valami másra. Furcsa az is, hogy képtelen leölni a csirkéket. Mindemellett a csirkék az egyetlenek, akik melegséggel veszik körül, hogy is tudná bántani őket. Mindezt nem tapasztalja meg az új családjánál, sőt csupán ridegséget, számonkérést kap tőlük. Értük könnyedén lemond arról a teljesen természetes vágyáról, hogy saját családja legyen. Mindezt nem kap semmit. A ridegség az, ami végül is a tragédia okozója lesz.

Anna szerelmi viszonyba keveredik a család egyik fiatal fiú tagjával. Itt sem kap semmilyen melegséget, csupán engedni János vágyait kielégíteni. Itt nem történik, történhet meg a bibliai lesznek ketten egy testté csodája (1Móz 2,24). Mindössze a testi vágyak elégülnek ki, de azok is csak arra a három napra, míg Víz Kornélnak a vidéki rokonoknál vannak. A viszonynak az a vége, hogy János meglátja mások szemszögéből Annát, és onnan nem kell többet neki. Ez Annát még jobban megalázza, és bezárkózik a saját világába. Erről azonban semmit nem árul el a szöveg. Látjuk a csalódásait és a bezárkózását, hogy mindezt miképpen értékeli, nem tudjuk meg. Ugyanez történik meg az ítélet elhangzásakor, nincs rajta semmi érzés. Abból sem tudunk meg semmit, amit a kívülállók mondanak róla, hisz azokat hazugságnak érezzük.

Döbbentes jelenetsor, amikor látjuk a cellában Annát. Felkeresi őt az ügyvédje, majd a hittérítő apácák is, akik „bűnbánatra és töredelemre intették, vallásos füzeteket hagytak nála, melyekben a hit vigaszát találhatta”. Annyira mellékes ez a néhány sor a szövegben, s azt mutatja, hogy azt a valódi megoldást, amit a kereszténység ad, az egyház képtelen megadni, miközben a krisztusi parancsot teljesítik, meglátogatva a börtönben levőket. Nem mutatják meg az utat, amin Krisztus megmutatta a szeretetét az egész világ felé, ami valódi változást hozhat az ember életében. Itt nagy hiányérzete van a keresztény olvasónak.

A másik főszereplő Víz Kornélnak. Neki nem tudjuk meg a

keresztnevét. Tehát teljes függésben él a férjével, aki egy kormányhivatalnok. Házasságuk gyászos, ugyanis elvesztették az egyetlen lányukat. Víznyé tudatlanul minden cselédjében őt keresi. Ezt a hiányt szeretné bepótolni velük. Ezért keresi annyira a tökéletest, de nem tud elfogadni senkit igazán, és képtelen szeretettel fordulni feléjük. Folyamatosan keresi a kapcsolatot elvesztett lányával, ezért minden szerdán spiritiszta szeánszokra jár. Ahol nem kaphat válaszokat. S ezt teszi, mint egy keresztény magyar hivatalnok felesége. A valódi vallásosságát egy ilyen közegben éli meg. Képtelenné válik az igazi szeretet kimutatására. Ez a szeretetlen ember a mozgatórugója a Víznyé családnak, ami így teljesen rideggé válik. Könnyen mondhatnánk, hogy ez nagyobb tragédia, mint a haláluk.

A harmadik főszereplő Víznyé Kornél kormányhivatalnok. Vidéki származású, a munkájának, karrierjének él. Nem korrupció ugyan a szó szoros értelmében, de az elintézett ügyekért elfogad kisebb ajándékokat. Tipikus szereplője a két háború közötti Magyarországnak. Folyamatosan a feleségével ellenkezésben él. Ha valami tetszik neki, akkor kritizálja, és ez igaz fordítva is. Nem képes elfogadni Annát, akit a felesége tökéletes cselédnek tart. Mindig a hibát keresi benne. Neki is vannak vallásos érzületei, sőt misztikusnak gondolja magát. Az ő misztikumja a minisztérium, ahol az életét éli. Életének csak akkor talál értelmet, amikor oda visszakérül. Sőt a legnagyobb ünnep számára, amikor megkapja az államtitkári kinevezését. Ez életének csúcspontja. Pozícióját használja fel, hogy unokaöccsének munkát szerezzen egy zsidótól, tehát egy kicsit antiszemita is, mint az ő korában oly sokan. Ez azonban nem akadályozza meg, hogy szívességet kérjen tőle. Ő is képtelen arra, hogy szeretetet mutasson családjára, felesége és Anna felé.

Ők hárman a főszereplők. Őneik lehetne egy családként működni, de képtelenek a szeretetre, sőt a hidegség közöttük olyan nagyvá válik, ami elviselhetetlen a számukra, sőt végzetes lesz.

Két fontos mellékszereplő van, akikről beszélni szeretnék, mert szimbolikus szerepük van a szövegben. A többi szereplőnek is van ehhez hasonló szerepe, de ők ötven azok, akik valamilyen értelemben vallásosak, és az ő szemszögük jelentős a történetben.

A két mellékszereplő közül az első Patikárius János, aki Víznyé unokaöccse, aki néhány hónapra hozzájuk költözik vidékről. Szintén jellegzetes alakja kora Magyarországnak. Katonai iskolába járt, de onnan is kicsapják. Teljesen céltalanul él. Ezért küldik Pestre, hogy hátha megváltozik. Hollywoodi filmszínész szeretne lenni, vagyis szélhámos. Víznyéknél bekapcsolódik a társasági életbe, lányoknak udvarol, színházba, kávéházba jár. Vallásos érzületet egyedül a bankban érez, amit egyfajta székesegyháznak lát. Istene bibliai kifejezéssel szólva a Mammon, a pénz. Ezt keresi Bécsben is, s ebben méri a sikerességét. Soha nem derül ki, hogy Bécsben valóban meggazdagodik a feketekereskedelemről. Annával viszonyba keveredik, de nem ismeri a helyes sorrendet. Előbb lefekszik vele, utána akarja megismerni, udvarolni neki. Talán lenne benne jó szándék, de rossz társaságba keveredik. „Minden rossznak gyökere a pénz szerelme.” (1Tim 6,10) Ez teljesen igaz rá is.

Végül az ötödik jelentős szereplő *Moviszter Miklós* doktor. Vele kapcsolatban a jelentős szó furcsán hangzik, hiszen ő tűnik a legmellékesebb szereplőnek. Véleményét, szavait nem veszik komolyan, sőt teljesen félreértelmezik. Külföldről hazatért orvos, aki segít a betegeken. Ő vállalja a közösséget az elesettekkel a gyakorlatban is. Nemcsak a testükkel törődik, hanem a lelkükkel is. Egy beszélgetésben, amikor Annára és a cselédre terelődik a szó, azt mondja, hogy a világ problémáira egyetlen megoldás van Krisztus országa. Az irgalom, ami abban jelenik meg. Nem

gondolja megvalósíthatónak ezt az ideált, ami a lelkekben van, de mégis hatással kell lennie az életre. Ez nem teljesen egyezik a keresztény gondolattal, mert mi azt akarjuk, hogy valósuljon meg Isten országa bennünk és körülöttünk. Kosztolányi tudja, hogy a világ problémáira ebben van a megoldás. De ezt nem látja megvalósíthatónak. Épp ezért nem tekinthető kereszténynek.

Van egy még fontosabb jelenet *Moviszter* doktorral kapcsolatban: a bíróságon történetek. Érdekessége, hogy Kosztolányi a távollágtartását egyedül itt adja fel. Költői hevülettel szólítja meg, s kéri, hogy tanúskodjon Anna mellett. Ezt a két részletet szeretném szó szerint is idézni: „*Hát hol vagy, öreg doktor, te haldokló, a gyógyíthatatlan betegséggel, a nyolcszázalékos cukorral? Meghaltál azóta, vagy magaddal tehetetlenül fekszel, senyvedve attól az álomkórtól, mely megelőzi az ilyen betegek halálát? Elvesztél te is, és már nincs senki a földön? Ha még élsz, ha csak egy szikrányi lélek lobog benned, akkor teneked most itt a helyed, akkor el kellett jönnöd.*”²⁵ *Moviszter*, az egyetlen valóban keresztényt, az egyedüli irgalmast hívja tanúul Édes Anna mellett. Egyedül csak ő áll ki valójában mellette. Majd később így folytatja: „*Kiálts – dobogott benne a lélek, – kiálts úgy, mint a te igazi rokonaid, az őskeresztények hősi papjai, akik föllázaadtak a pogányság ellen, és a temetőikben, a koporsók mellől kiáltottak az égbe, pörölve a legnagyobb Úrral is, az igazságos, de nagyon szigorú Istennel, irgalmat követelve a gyarló embereknek. Hiszen te mindennap elmondod magadban a halotti imát. Emlékszel, mi van benne? Ne tradas bestiis animas confidentes tibi. Ne dobd oda a vadállatoknak a te benned bizakodó lelkeket.*”

Részlet az *Édes Anna* című filmből

*Et animas pauperorum tuorum ne obliviscaris in finem. És a te szegényeidnek lelkét ne feledd el végképp. Próbáld te is így kiabálni az arénán, az oroszánokat is túlharsozva, bátor kathekumen.*²⁶ Ez a rövid részlet az ősi keresztényekkel hozza kapcsolatba *Moviszter*t, akik perlekedtek Istennel, megállva szeretteik koporsójánál, és kérik könyörületét. Ez is csak részben tekinthető keresztényi megnyilvánulásnak. Hiszen csupán valami szigorú Istent ismer, aki ritkán könyörül az emberen.

Ez az a pont, ahol leírnám a magam véleményét, ami nagyon hasonlít C. S. Lewis véleményéhez, hogy csak azt a szöveget tartom kereszténynek, ahol a szöveg világában kimondva-kimondatlanul ott van Isten, aki ítél, aki könyörül, akihez fordulni lehet, és soha nem hagyja magára az embereket. Az a világ elborzaszt, ahol nem lehet jelen Isten. S ez igaz a fikatív világokra is, amit egy író alkot meg, mikor a szövegeit hozza létre. Ez az, amit nem érzek

Kosztolányi ezen szövegében. Tud róla, de nem hívja segítségül. Ezért nem tartom kereszténynek ezt a szöveget.

Nem beszéltem rengeteg aspektusáról ennek a szövegnek. Nem adtam választ arra, hogy miért ölte meg Anna Vízéket. Részint azért, mert azt gondolom, hogy a szövegnek nem ez a központi kérdése, és részint nincs is rá válasz. Máshol gyakran elemzett dolgokat sem vizsgáltam, mert kívül állnak dolgozatom témáján, bár fontosak.

Végső konklúziót nehezen hozok meg ezzel a szöveggel kapcsolatban. Mégis talán azt kell mondanom, hogy keresztényként az Isten országa valós megoldás minden problémára, és személyes felelőssége minden kereszténynek az irgalmat, könyörületet, szeretet megmutatni a környezetének, amit csak Krisztusban nyerhetünk el.

Részlet az Édes Anna című filmből

Jegyzetek

1. Magyar értelmező kéziszótár, A–K Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999, 678. o.
2. Keresztény bibliai lexikon, K–Zs Kálvin Kiadó, Budapest, 1995, 31–32. o.
3. Kosztolányi Dezső: Édes Anna (Akkord-Talentum), Bodnár György előszava 5. o.
4. Szerb Antal: Magyar irodalomtörténet, V. kiadás Magvető, Budapest, 1972, 465. o.
5. Kosztolányi Dezső: Édes Anna 210. o.
6. Uo., 211–212. o.

A Szolgatárs a twitteren:
twitter.com/szolgatars

Elkészült a Szolgatárs saját mobilalkalmazása

Android rendszerű készülékekre (telefon és tablet) készült el az alkalmazás.

A szolgatars.hu honlapunkról letölthető (ajánljuk a telefon vagy tablet böngészőjéből megnyitni a honlapot).

Alapinformációk és az első tíz bejegyzés szövege offline is megjelenik, de leginkább online lehet kihasználni a program minden funkcióját.

Visszajelzéseket szívesen fogadunk a honlapon a bejegyzés alatt hozzászólás formájában vagy az info@szolgatars.hu címen!

Pafkó Tamás

MEGJEGYZÉSEK ZRÍNYI MIKLÓS BIBLIAI IDÉZETEIHEZ

Zrínyi Miklós (1620-1664)

1. Intertextualitás és autoritás

„Obedientia [engedelmesség], engedelmességet szükség a' vitéznek meg tartani, job hogy vesszess parantsolattal, hogy sem nyerj azon kívül, hallodé, mint haragszik az Istenis az engedetlenségért. **Melior est obedientia quam victimae multae** [Jobb az engedelmesség, mint sok áldozat.]¹ Ha tudnám, hogy a' sereg, a' melynek en parantsolok, engedetlen volna, inkább egy botot vennék kezembe és disznót mennék őrizni, mert engedetlen néppel az ember nem tsak életét, de meg tisztességét is veszti.”²

Amikor *Zrínyi Miklós* ilyen és ehhez hasonló biblikus idézeteket épít szövegeibe, azt nem csupán esztétikai céllal teszi. Legyen szó akár kisebb szövegegységekről, mint a prózai műveknél, vagy az egész művet átfogó nagyobb ívű koncepcióról, mint a híres eposz, a *Szigeti veszedelem* esetében, a bibliai vendégszövegek nem csupán kiegészítik vagy stílusosan díszítik a szerző írásait, hanem egyenesen meghatározzák, szervezik azokat.

Az intertextualitás a Bibliának mint lezárt szövegegységnek lényegi, meghatározó elve. A Szentírás szövegvilágában a textusok úgymond „beszélgetnek” egymással, reflektálnak egymásra. „Formailag ez adja meg a különböző időkben, eltérő

szerzői egyéniségek által, sokféle műfajban, eltérő témákról írott szövegek koherenciáját, a bibliai világ otthonos önazonosságának érzetét keltve az olvasóban.”³ Nem véletlen, hogy már a bibliai időkben megjelennek olyan kiemelkedő igazsagszövegek, melyeknek az olvasók igen magas referenciaértéket kezdenek tulajdonítani, és így ezek a részletek önmagukban véve (isteni) autoritást kölcsönöznek az őket befogadó anyaszövegeknek.

Gondoljunk csak a teremtéstörténet igéire, melyeket a zsolotárkönyv szerzői páratlan sokszínűséggel és bravúrral parafrázeálnak és építenek be a legkülönbözőbb tartalmú zsolotárokbá. Jeremiás is ezt az eljárást alkalmazza, amikor a zsolotárkönyv egész szellemiségét fémjelző első zsolotár parafrázisával illusztrálja az Úrban bízók kilátásait, élesen szembeállítva helyzetüket a tőle elfordulókéval, a kiszáradt pusztai bokor és a folyóvíz mellé ültetett fa ellentétével.⁴ Az Újszövetség pedig egyenesen csúcra járhatja az intertextuális utalásosság eljárását, amikor a messiási próféciaák értelmezésével a szövegek közötti kapcsolatok egészen új tárházát nyitja meg.

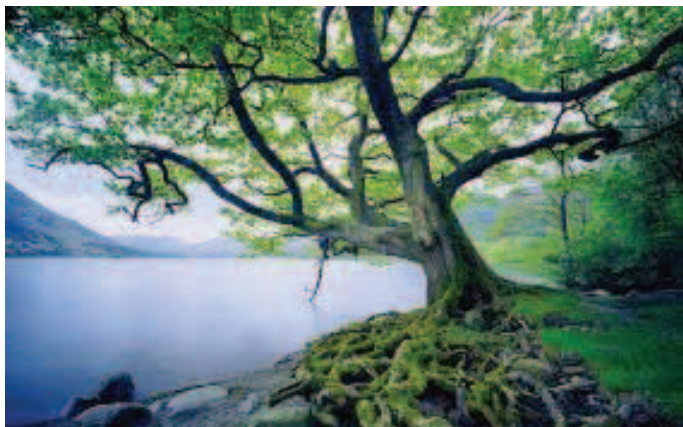
Nem csoda ezek után, hogy az érett középkorra kikristályosodó keresztény kultúra a szövegek közötti utalásosság magasiskoláját teremti meg a liturgiában. A homogén keresztény társadalom pedig kiváló táptalajnak bizonyult ahhoz, hogy ezeket a bibliai szövegek közötti kapcsolatokat felszívja, és jó mélyre vesse az emberek tudatába. Zrínyi munkásságának korára, a kora újkorra ez a fajta szövegvilág már átalakulóban van, de a miseliturgia és a protestáns istentisztelet igeolvasásának kultúráján szocializálódott, értelmiségi arisztokrata társadalom még mindig egészen elképesztő mennyiségű szöveget tud fejből, és ismeri ezek intertextuális vonatkozásait is.⁵ A Szentírás tekintélyszöveggé váló alkalmazása a Zrínyit körülvevő társadalomban tehát nem egyedi és nem újszerű, sőt bevett gyakorlat. Ennek módja és hatékonysága azonban már az egyes szerzők ügyességén múlik.

Zrínyi Miklós ez irányú ügyességéhez kétség sem férhet. Személyében egy olyan nagy formátumú politikussal van dolgunk, akinek politikai, hadtudományi és szépíróként is a legkiválóbbak

Intertextualitás: a szövegek „beszélgetnek egymással”

között van a helye. Bibliai szövegkezelésére a tömörség, pontosság és a személyes érintettség felülreprezentáltsága jellemző.

2. Az egyes bibliai könyvek aránya a prózai művekben

Zrínyi hat prózai művéből háromban alkalmaz bibliai utalásokat, melyek közül az egyik, a *Vitéz hadnagy* hadtudományi értekezés politikai kitekintésekkel, a másik kettő, a *Mátyás király életéről való elmélkedések* és *Az török áfium ellen való orvosság* pedig kimondottan politikai írások erős hadtudományi vonatkozásokkal. Politika és hadtudomány összefonódik a szerző értekező műveiben, de ez várható is egy olyan államférfi esetében, akit korának Nyugat-Európájában piedesztálra emelt hadvezérként tartottak számon.⁶

A prózai szövegekben összesen negyvennégy darab idézet található a Szentírásból. Ezek mennyisége egyenes arányban áll a művek hosszával, vagyis a *Vitéz hadnagy*-ban találjuk a legtöbbet, szám szerint huszonhetet, majd a *Mátyás-elmélkedések* következik tíz idézettel, végül az *Áfium*, mely egy rövidebb röpirat, hét utalással.

A negyvennégy allúzióból csupán hét származik a Biblia újszövetségi részéből, az összes többi ószövetségi igeszakaszok citátuma. Ez az arány roppant feltűnő, éppen ezért jelentőséggel bír. Ha számba vesszük, hogy az ószövetségi idézetek mely könyvekből valók, máris képet kapunk arról, hogy egy írás műfaja milyen jelentős mértékben meghatározza a benne felhasználható citátumok jellegét. A harminchét ószövetségi idézetből ugyanis hat-hat reprezentánsal messze kiemelkedik a *Példabeszédek* és a *Prédikátor könyve*. Az ószövetségi idézeteknek tehát majdnem egyharmada ebből a két bölcsességi irodalmi könyvből származik. Ezeket jóval kisebb arányban, három-három idézettel követi *Ézsaiás próféta* és a *Bírák könyve*.

Mind a *Vitéz hadnagy*, mind a *Mátyás-elmélkedések* a politikatudományi írásoknak a 17. században tipikus műfajait képviseli. A *Vitéz hadnagy* az ideális hadvezér alakját rajzolja meg, Zrínyi leírása szerint egy három összetevőből álló színes műfajban: „Első *generalis* egynehány discursust contineál vitézségről, de elegyitet moralitással. Másik C. Tac. vitézségről való sententiára való aphorismusokból ál. Harmadik az én experienciámból, mind penig tanulásombul öszve szedés hadi tudományokbul vagon.”⁷ Rövid diskurzusokkal, még rövidebb, szentenciaszerű aforizmákkal és más szerzőknél olvasott tanulságokkal van tehát dolgunk. A *Mátyás-elmélkedések* az úgynevezett királytükör vagy fejedelmi tükör kiváló példája, mely Mátyás karaktere és hadvezéri stílusa nyomán rajzolja meg az abszolutisztikus uralkodó képét, rövid epizódokat felvillantva a király életéből és uralkodásából. Mind a két műre a tömörség, a magvas gondolatok jellemzők. Zrínyi egy-egy eszmefuttatását

könnyen megjegyezhető, csattanószerű tanulsággal zárja. Ehhez a szerkesztési eljáráshoz mi sem illik jobban, mint az említett két bölcsességi irodalmi könyv szentenciái.

A tizenkét idézetből csupán három nem hivatkozik az eredetire, vagyis kilenc esetben kezdi vagy zárja Zrínyi a gondolatmenetet Salamonra, a Prédikátorra vagy önmagában a bölcsességre való hivatkozással. Ez kiválóan illusztrálja számunkra, hogy a bibliai szöveg citálása támogató funkcióval bír. A tanulság önmagában is hasznos lenne, azzal azonban, hogy a szerző a szentírók szavaival vezeti be vagy zárja mondanivalóját, mintegy igazolja azt, sőt bibliai tekintéllyel ruházza fel.⁸

„Az had viselő embernek jól meg kel mindeneket gondolni, mitsoda történik az ő idejében vagy az ő előtte való időkben, és mitsoda okos vagy vitéz az ő ellenséghe, mert az elmúltakból tehet jövődökrül ítéletet, jó a' históriákat olvasni, mert valami történt ez világon, mind meg van írva, soha immár oly dolog nem történhetik, hogy máskor oly dolog nem történt volna. **Nihil novum sub sole, nec valem quisquam dicere, ecce hic recens est, iam enim precessit in seculis, quae fuerint ante nos** [Nincs semmi új a nap alatt. Ha van is olyan dolog, amiről azt mondják, hogy új, az is megvolt már régen, megvolt már jóval előttünk.], azt mondgya bölcs Salamon, mindenkor és mindenkor így leszén.”⁹

A *Példabeszédek* és a *Prédikátor* könyvének már a bibliai szerző által is „értelmes mondások”-nak¹⁰ aposztrofált szentenciái szinte predestináltak arra, hogy szólássá vagy közmondássá váljanak,¹¹ és a 17. század politikai irodalmában valóban megfigyelhető ez a tendencia. Antik és bibliai úgynevezett *florilegiumok*, közhelygyűjtemények tucatjai keringenek az arisztokrata és értelmiségi körökben. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy aki írni kezd, az esetek túlnyomó többségében nem az eredeti művek olvasása során gyűjti ki a számára értékes gondolatokat, hanem ezekből a közhelygyűjteményekből.¹² Az idézetek ennélfogva indikátorai lehetnek az adott szerző olvasottságának, hiszen ezek felhasználási módja ismeretében kitűnik, hogy az anyaszövegbe ágyazott vendégszöveg mennyire illeszkedik szervesen a kontextusba, illetve alkalmazása megfelel-e annak a szövegösszefüggésnek, amelyből származik. Zrínyi munkásságában mindkét típusú alkalmazásra találunk példát. Az ímént bemutatott idézet a *Vitéz hadnagy*-ból a *Prédikátor* könyvének egy olyan részét hozza, amely még napjaink laicizált kultúrájában is forrását vesztett szólásként ismeretes („nincs új a nap alatt”), nem csoda tehát, hogyha a 17. század ekkor még homogén keresztény kultúrájában is közszájon forgó mondás volt.

Ehhez hasonló, vagy még inkább közmondássá kopott bölcsesség az elkerülhetetlen eseményekhez kötődő: „Mindennek megvan a maga ideje”, vagy latinosan: „Omnia tempus habent.” Amikor ezt olvassuk hivatkozásként, legtöbbször szükségtelen feltételezni az író bibliai ismeretét vagy a Bibliára való utalás tudatos szándékát. Zrínyi azonban amikor a Prédikátornak ezt a közhellyé vált mondatát idézi, megjelöli a forrását.

„Az kapitany tisztu nem az tsak, hogy hartzollyon és verekedgyék az ellenséggel, többet kel ő néki ennél tudni, azt mondgya a bölts, **omnia tempus habent** [mindennek megszabott ideje van], az időkhöz, az occasiókhoz kel magát alkalmaztatni, és mikor hartzolni kel, mikor nints ideje, el kerüllyed.”¹³

A „bölts”-nek mint forrásnak a megjelölése utal arra, hogy Zrínyi nem csupán a szóláskincs egy darabját idézi. Ő a Prédikátor megfigyelését kívánja applikálni művébe. Ezt a szövegösszefüggés is alátámasztja, hiszen az idők, az occasiók említése pontosan megfelel a Prédikátor könyve¹⁴ „rendelt idő” koncepciójának.¹⁵ A bibliai idézet érezhetően a szöveg szerves részét képezi. Nem

csupán hanyagul odavetett dísz, nem is erőltetetten didaktikus autoritás, hanem az érvelés megkerülhetetlen összetevője. Egy hadvezér esetében egyáltalán nem mellékes kérdés ugyanis, hogy felismeri-e a megfelelő időt, hogy mikor indítsa meg az ütközetet és mikor tartózkodjon a harcától. A Prédikátor idézésével Zrínyi érvelésében a történelem tanulmányozása és a hadi tudományokban való jártasság mellett finoman megjelenik egy szál, mely mintha mindezek mellé állítaná az isteni inspiráció szükségességét is.

3. Latin és magyar utalások

Az Ószövetség, ezen belül a bölcsességirodalom dominanciája mellett még egy jelentős különbség van, mely két jól elkülöníthető csoportra osztja a negyvennégy bibliai utalást. A latin, illetve magyar nyelvű utalások differenciája. A latin nyelvű idézetek jócskán túlsúlyban vannak a magyarokhoz képest. Harminckét latin citátum áll szemben tizenkét magyar utalással. Ez hetvenhárom százalékos többség a latin javára. Első megfontolásra ez talán nem is lenne különösebben érdekes, ha arra a kultúrára gondolunk, melyben a csáktornyai bán tevékenykedett. A kora újkor diplomáciai nyelve ugyanis a latin volt. Az országos közügyek intézése, a levelezés, az uradalmi ügyek mind latinul folytak. Zrínyi Miklós ráadásul igen magas színvonalú latint beszélt. A szakirodalom a *Szigeti veszedelem* sokszor meglepően merész szórendjét is a latin behatásának tartja.

Az idézetek vonatkozásában az az elgondolkodtató, hogy a magyar utalások között egyetlen szó szerinti idézetet sem találunk, míg a latin allúziók többsége egyenes idézet. A magyar nyelvű allúziók nemhogy nem egyenes idézetek, még parafrázisnak sem mondhatók, csupán asszociatív utalások egy-egy bibliai helyzetre vagy személyre.

„Minden újság, minden történet a' hadi állapotban, főképpen a' hartzban nagy változást csinál, egy szó, az kit jól nem

érthetnek a' vitézek, nagy zenebonát szerezhet és veszedelmet. Volt immár oly dologis, hogy a' várnak belső kapuját rontották volna a' vitézek, de a' szorosságtul, hogy nem férhet hozzá, a' ki rontotta, kiáltot a' társainak, hátráb álljatok, ebből oly kiáltás

támadá, hogy minnyáján hátrát kiáltanak, és futni kezdenek, azért az illyen újságoktól oltalmazkodniis kel, élniis tudni kel vélek. Hannibal az ökör szarvokra fáklyákat köttete, és úgy meg gyűjtván ki mene az ellenségnek. **Gedeon lámpások zörgésével győzedelmes vala**, és Kinisi Pál az egész hadának zöld ágat ada kezében hordozni-s-azzal ijjeszte el a' törököt.”¹⁶

Az antik és a magyar történelmi példa között áll a bibliai allúzió, mely az egész gedeoni történetet két szóba sűríti: „lámpások zörgése”. Rendkívül tömör és nagyon erőteljes utalás, mely hatékonyan támogatja meg az érvelést bibliai szemszögből is. Ez azonban lehetne latinul is, mégis azt látjuk, hogy a magyar nyelvű utalások egytől-egyig ezt a sémát követik. Tömörség és utalásosság. Egy másik példa:

„A részegség nem had viselő embernek való, a' mint meg írjuk másuttis, más okokbulis, de leg főkeppen, hogy erőtelen az ember az titkot meg tartani, a' bornak természeti minden titkat ki mutatni. **Noe, mikor meg részegetet, ki mutatá szemérmes testét, es nem gondolta el rejtteni azt a' tagját, a' kit a' természet tanít el rejtteni.**”¹⁷

A részegségnek a titoktartásra gyakorolt következményeit egy bibliai személlyel bemutatni briliáns ötlet. Észrevétlenül hatol az olvasó tudatába a helyzet természetessége, érthetősége, valamint az a tény, hogy mindezt a Szentírásban olvashatja. Az előző példához hasonlóan ugyanazt a lényegre törő tömörséget és tudatos célzatosságot látjuk. A kérdés azonban továbbra is az, hogy mi okozza a latin és magyar citátumok kezelésének ezt a feltűnő különbségét. A válasz nagy valószínűséggel a Bibliához mint szöveghez való hozzáállásban keresendő.

4. Liturgikus hatás

Ahogy a bevezetésben is említettem, a középkor emberének attitűdje a Szentíráshoz egészen más volt, mint az általunk megszokott. A laikus műveltségük túlnyomó többsége a Bibliát nem könyvként ismerte, hanem a miseliturgia és a zsolozsma gondosan válogatott szövegeiként.¹⁸ Ez a mi memóriánkhoz képest tetemes mennyiségű szöveg fejből való ismeretét jelenti. Azok a kiemelkedő jelentőségű igeszakaszok, melyek ma is az egyházi év fő pontjait jelentik, minden különösebb erőfeszítés nélkül éltek a liturgiát végzők fejében. A kora újkorra, a reformáció után nagyjából száz évvel, ez az attitűd éppen a reformációval egybeeső információs és technológiai robbanásnak köszönhetően¹⁹ erőteljesen átalakul, a nem klerikus műveltségű katolikus értelmiség esetében azonban túlnyomó többségben még mindig a liturgiában élő szövegtörzsek ismeretével számolhatunk.

A latin nyelvű egyenes idézetek és magyar utalások különbségének egyik, ha nem a fő okát nagy valószínűséggel ebben találjuk. Zrínyi, katolikus főúrként, magától értetődő módon jelen volt a kötelező miséken, és gyermekkorától fogva latinul hallgatta azokat. A szakrális szöveg nyelve számára tehát elsősorban latin volt. Azért fogalmazok úgy, hogy elsősorban, mert a fenti gondolatmenetből arra a következtetésre is juthatnánk, hogy Zrínyi nem ismer más bibliai szöveget azon kívül, amit a miseliturgia részeként hallgat. Ennek azonban a prózai művekben lévő idézetek teljesen ellentmondanak. Bár a zsolozsma mint *lectio continua*, vagyis a Biblia folyamatos, nem perikópaszerű olvasása, elméletben lehetővé tenné a teljes Biblia olvasását, a felmerülő citátumok szöveghelyei azonban olyan teljességgel speciális igeverseket is elének hoznak, melyek mindenképpen egyéni bibliaolvasásra utalnak. Például:

„Tehát szükséges, hogy a' fejedelem vagy az generalis jó válogatot hű emberekbül tartson tanátsot, **in quibus sit veritas**

et qui oderint avaritiam [akikben igazság lakik és gyűlölik a megvesztegetést].²⁰

Az Exodus 18. része nem jelenik meg a zsolozsmában, az idézet ráadásul szó szerint hozza a bibliai szöveget, nincs benne semmilyen liturgikus változtatás. Az idézet ebben az esetben olyan mértékben illeszkedik az anyaszövegbe, hogy még a nyelvtani egyeztetésen sem esik csorba annak ellenére, hogy a szerző egy latin mondatot kapcsol a magyarhoz. Forma és tartalom tehát művészi kiegészítik és támogatják egymást.

A negyvennégy utalásból további tizenkilenc példa ugyanezt a metódust támasztja alá. Szó szerinti, bibliai latin idézet, mely nem jelenik meg a zsolozsmában.

5. Összegzés

Összegzésként azt mondhatjuk tehát, hogy Zrínyi műveltségéből fakadóan a Bibliát mint szakrális szöveget elsősorban a liturgiából ismerte, ezért számára a Szentírás írott szöveggé is a latin nyelvű Bibliát jelentette. Amikor tehát műveiben a misétől vagy a zsolozsmától eltérő latin nyelvű, egyenes bibliai idézettel találkozunk, ott a latin Szentírás, a Vulgata valamely kiadásának használatával kell számolnunk.²¹ Ez egy olyan értelmiségi arisztokrata író esetében, mint Zrínyi teljességgel hétköznapi mondható, hiszen könyvtárának állományából és levelezéseiből egy olvasó ember képe rajzolódik ki előttünk. A magyar nyelvű utalások esetében valószínűleg nem feltételezhetünk az előbbihez hasonló szövegismeretet, jelesül egy magyar nyelvű bibliafordítás rendszeres olvasását, így amikor valamely bibliai szakaszra, történetre vagy személyre csak utalásszerűen hivatkozik Zrínyi, a Szentírás szentségéhez nem kötődő magyar nyelven teszi ezt.

Jegyzetek

1. A latin idézetek magyar fordításait, ahol máshol nem jelölöm, a Magyar Bibliatársulat úgynevezett új fordítású bibliakiadásából idézem. (*Biblia, A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója*, Budapest, 2003.)
2. KULCSÁR Péter (szerk.), *Zrínyi Miklós összes művei, Próza munkák*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004, 112. (Kiemelés P. T.: Jobb az engedelmség, mint sok áldozat.)
3. DÉR Katalin, *A Biblia olvasása*, Kairosz Kiadó, Budapest, 2008, 52.
4. Jeremiás próféta könyve 17, 5–8
5. DÉRI Balázs, *P. magister gestájának bibliai-liturgikus idézetei – I.*, Magyar Egyházzene, XIX, 2011/2012, 37.
6. R. VÁRKONYI Ágnes, *Európa Zrínyije, Irodalomtörténeti Közlemények*, 1996, 3.
7. KULCSÁR 62.
8. DÉRI Balázs, *P. magister gestájának bibliai-liturgikus idézetei – II.*, Magyar Egyházzene, XIX, 2011/2012, 244.
9. KULCSÁR 99. (Kiemelés P. T.)
10. Példabeszédek könyve 1, 2
11. DÉRI, *P. magister*, 38.
12. KLANICZAY Tibor, *Zrínyi Miklós*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964, 398.
13. KULCSÁR 117. (Kiemelés P. T.)
14. A Prédikátor könyve 3, 1
15. DÉR, 15.
16. KULCSÁR, 150. (Kiemelés P. T.)
17. KULCSÁR 115. (Kiemelés P. T.)
18. DÉRI Balázs, *Három liturgikus tétel Szent István Intelmeiben, Irodalomtörténeti Közlemények*, 2010, 15.
19. MESTER Béla, *Szabadságunk születése, A modern politikai közösség antropológiája Kálvin Jánostól John Locke-ig*,

Argumentum kiadó, Bibó István Szellemi Műhely, Budapest, 2010, 104.

20. KULCSÁR, 133. (Kiemelés P. T. – a szöveghűség érdekében itt a latin szó szerinti fordítását adom.)

21. DÉRI, *P. magister*, I. 36.

SAJTÓFIGYELŐ

Izraelben megtalálták Dávid király egyik palotáját

Forrás: nyest.hu

Megtalálták izraeli régészek Dávid király egyik palotáját és egy hozzá tartozó raktárt Jeruzsálem közelében – közölte a hírt az Izraeli Régiségügyi Hivatal. A szervezet és a Jeruzsálemi Héber Egyetem közös projektében a Kr. e. 10. századi Júdeai Királyság két eddigi legnagyobb épületét sikerült feltárni. Az ásatásokat vezető *Joszi Garfinkel* professzor és *Száár Ganor* régész szerint az egyik építmény Dávid király palotája, a másik pedig egy hatalmas, ezer négyzetméteres raktár lehetett, ahová a környékbeliek terményadóit gyűjthették.

A Jeruzsálemtől 30 kilométerre délnyugatra fekvő, mai nevén Hirbet Kejjafa nevű hely a tudósok szerint azonos a Bibliában említett Saarajim (Józsue könyve 15,36) nevű várossal. A hét éve tartó feltáráson megtalálták egy kora júdeai, Kr. e. 14. századi város maradványait és a várostervelés ezen a vidéken eddig ismert legkorábbi példáját, egy erődített települést a késői 11., korai 10. századból, amelyet valószínűleg a filiszteusok romboltak le Kr. e. 980-ban. A régészek szerint errefelé történt a Biblia leghíresebb csatája, Dávid és Góliát küzdelme.

Az épületek mellett már régebben kiásták az egykori várossal 200 méteres szakaszát, két kaput, egy oszlopos épületet és tíz lakóházat. Hirtelen történhetett a város lerombolása, ezt a sok száz edénnyé összerakható cserépmaradvány és a házak padlóin hagyott kőedények, fémeszközök jelzik. A kutatók nagyon gazdag anyagot találtak használati tárgyakból, cserepekből, fém és kőtárgyakból és kultikus eszközökből: skarabeuszokat, pecsétet és egy kerámiát, amelyre tintával írtak. Legutóbb egy Egyiptomból importált alabástromkörre bukkantak.

A tudósok szerint a tengerparti részek és a hegyvidék közötti stratégiai ponton emelt város maradványai azt bizonyítják, hogy Dávid király idejére már kiépítették a központi igazgatási rendszert a júdeai királyságban.

A bibliai város feltárása miatt a hatóságok lemondtak a szomszédba tervezett új lakónegyedről, helyette egy nemzeti parkot építenek majd a környékre.

Pálfi Noémi

ADY ISTENES VERSEI A VILÁGHÁBORÚ KÖZELÉBEN

Pálfi Noémi a Dömsödi Baptista Gyülekezet orgonistája, valamint a gyülekezet énekkarának vezetője. A hétköznapokban a fővárosi nyolcosztályos Németh László Gimnáziumban dolgozik magyar-ének szakos tanárként.

Ady Endre (1877–1919)

2014-et írunk. Pontosan száz évvel ezelőtt, 1914. július 28-án tört ki az I. világháború. A háború, mely sokak életét megváltoztatta, nemcsak testileg, hanem lelkileg is. Köztük volt egyik legismertebb költőnk, *Ady Endre* is. Az ő életében Isten iránti érzéseit, hinni akarását, hitének nyomait láthatjuk a háború tükrében.

Ady Endre a 20. század eleji magyar költészet megújítója, neve Babits Mihályéval együtt egy új korszak kezdetét jelöli irodalmunk történetében. Ady nemcsak szép versek írója akart lenni, hanem egy új élet hírnöke, új Messiás is, aki a magyarságot ráébreszti elnyomott voltára.

1877. november 22-én született Érdmindszenten. Édesanyja, *Pásztor Mária* papok és tanítók leszármazottja volt, ezért Ady már gyermekkorától kezdve vallásos nevelésben részesült. Ez a szellem a tanulmányai során is végigkísérte: 1888 őszétől a nagykarolyi piarista gimnázium tanulója, majd 1892-től a Weszelényi Miklós Református Kollégium diákja volt Zilahon. 1896-tól a debreceni jogakadémia hallgatója lett, de 1899-től már újságíróként dolgozott. 1904-ben utazott először Párizsba, hogy az ottani irodalmi életet tanulmányozza. 1906-ban jelent meg az *Új versek* című kötete, amely miatt számtalan támadás érte. Érthetlenséggel, erkölcstelenséggel, hazafiatlansággal vádolták. A következő években többször utazott ki Párizsba, majd visszatért Érdmindszentre lelki megnyugvást, békét keresni. 1915-ben feleségül vette *Boncza Bertát*, és Csucsára költöztek. Innen csak ritkán utaztak fel Budapestre, mert Ady ekkor már viszolygott a háborúért őrvjngő fővárostól, ahol minden kirakatban hatalmas plakátok kiáltották: „Éljen a háború!”

Egészsége folyamatosan romlott, de lelkileg is valósággal összetörte a háború. A félrevezetett magyarság általános optimizmusa ellenére Ady meg volt győződve arról, hogy ez a háború – akár győzünk, akár elveszítjük – mindenképpen a magyarság történelmi tragédiájához vezet.

A csucsai kastélyból nap mint nap közvetlenül láthatta a frontra induló katonavonásokat, és 1916-ban a román betörés következtében tapasztalhatta a „borzalmak tiport országútján” az emberek kétségbeesését. Nagyon aggódott hazájáért, siratta a magyarságot, az eltévedt emberiséget.

Keserűségét csak fokozta, hogy alig akadt folyóirat, amelyik a háborús propaganda közepette vállalni merne volna az Ady-versek közreadásának erkölcsi-politikai kockázatát. 1918 őszén betegsége súlyosra fordult. Ettől kezdve csak nehezen, akadozva, dadogva tudott beszélni, de lassanként észrevehetőek voltak a szellemi benuulás jelei is.

Az őszirózsás forradalom idején (1918. október 31.) már alig-alig tudta követni az eseményeket. Egész életében cikkek és versek sokaságával sürgette az országot megújító forradalmat, de ami október 31-én történt, az nem az általa várt forradalom volt, sokkal inkább a háborús összeomlás miatti pánik és kétségbeesés. A köztársaság kikiáltásakor (1918. november 16.) még megjelent a Parlament kupolacsarnokában, a Nemzeti Tanács elnöke küldöttség élén a lakásán kereste fel, és köszöntötte mint a forradalom költőjét, de mindenkinek feltűnt már halálra vált, elgyötört, szenvedő arca.

A Vörösmarty Akadémia alakuló ülésére még el tudott menni, gyalog, öccse támogatásával. Elnökké választották, de megnyitó beszédét egypár dadogó mondat után már képtelen volt folytatni. December elején tüdőgyulladás támadta meg leromlott szervezetét, és 1919. január 27-én reggel egy szanatóriumban halt meg.

A halál állandó közelsége, az otthontalanság, a lelki béke

Ady Bibliája

Ady Bibliájának címlapja

megtalálásának igénye vezette el végül a költőt Istenhez. Istenes verseit az 1908-ban megjelent *Az Illés szekerén* című kötetben rendezte először önálló ciklusba, s ez a témakör ezt követő valamennyi kötetében helyet kapott. Adyra erősen hatott *Balassi* hangvétele: egyrészt a személyes kapcsolat keresése Istennel, másrészt a kételkedő, perlekedő hit. Ady Endre azonban nem volt mélyen vallásos. Ugyan kálvinista neveltetést kapott, és Isten soha nem állt tőle távol, ám mégis kettős az Istenhez való viszonya. Egyrészt tudatos ateista: szerette az életet, nem volt éppen az erkölcsösség mintapéldája, de egyben nevelése miatt vágyott a hitre. Vívódott, de lelke mélyén kereste Istent. Sokat forgatta a Bibliát, mert a régi, a 19. század elején végbement nyelvújítás előtti magyar nyelv egyik legtokéletesebb emlékét látta benne.

Költészetében a különböző, olykor pogány istenségek mellett a Biblia istene a legfontosabb. Ő az a mindentudó, mindenható lény, aki kegyeket oszt és von meg, akikhez a megtört lelkű emberek fordulhatnak segítségért és vigaszért. A humánus, az embert segítő istenes versek (például *Álmom az Isten*) mellett azonban az értelmetlen istenkép is feltűnik. A hideg, kérlelhetetlen, az emberi sors iránti közönyös Isten. *Hatvany Lajos* osztotta találón két korszakra Ady istenes verseit. Az első korszak a költő találkozása Istennel: ez *Az Illés szekerén* és a *Szeretném*, ha szeretnének című kötetek darabjait fogja egybe. Az Istennel való tulajdonképpeni viadal kibontakozását *A Minden-titkok* versei című kötettől számíthatjuk.

Legelső istenes ciklusának címét adó költeménye *A Sion-hegy* alatt. A vers témája: találkozás a rég elfeledett Istennel. Harangzó hívja az Úrhoz, aki furcsa, különös képsorban jelenik meg: „Borzolt, fehér Isten-szakállal, / Téptetten, fázva fújt, szaladt / Az én Uram, a rég feledett”, „Bús és kopott volt az öreg Úr”...

A leírás nem a megszokott istenképhez hasonló, a vers emiatt óriási botrányt váltott ki. Ady kisdíakkori emlékei kelnek életre a sorokban, és ezek nyomán keresi felnőtt emberként a hitet. A lírai alanyra a bizonytalan, tétova keresés jellemző. Keres valakit, akitől biztos eligazítást vár, de az emlékek foszlányok csupán, nem találja a kapcsolatot az Úrral. Elfeledte a régi gyermeki imát, nem tudja a „szép, öreg Úr” nevét, nem panaszkodhatja el gyötrelmes kételeyeit. Az Úr pedig csak szomorúan néz rá, vár, aztán örökre eltűnik. A sóvárgó lélek pedig nem kap semmiféle hitet. Szörnyű gondolat ez Adynak: Isten elhagyja őt, és ezért el fog kárhozni. Az élmény, amit feldolgoz, azt jelzi, hogy a modern világban Úr és ember kapcsolata megromlott. Nemcsak a költő kárhozik el, hanem közvetve az egész emberiség is.

Borzolt, fehér Isten-szakállal,
Téptetten, fázva fújt, szaladt
Az én Uram, a rég feledett,
Nyirkos, vak, ősz hajnalon
Valahol Sion-hegy alatt.

Egy nagy harang volt a kabátja,
Piros betűkkel foltozott,
Bús és kopott volt az öreg Úr,
Paskolta, verte a ködöt,
Rórátéra harangozott.

Lámpás volt reszkető kezemben
És rongyolt lelkemben a Hit
S eszemben a régi ifjuság:
Éreztem az Isten-szagot
S kerestem akkor valakit.

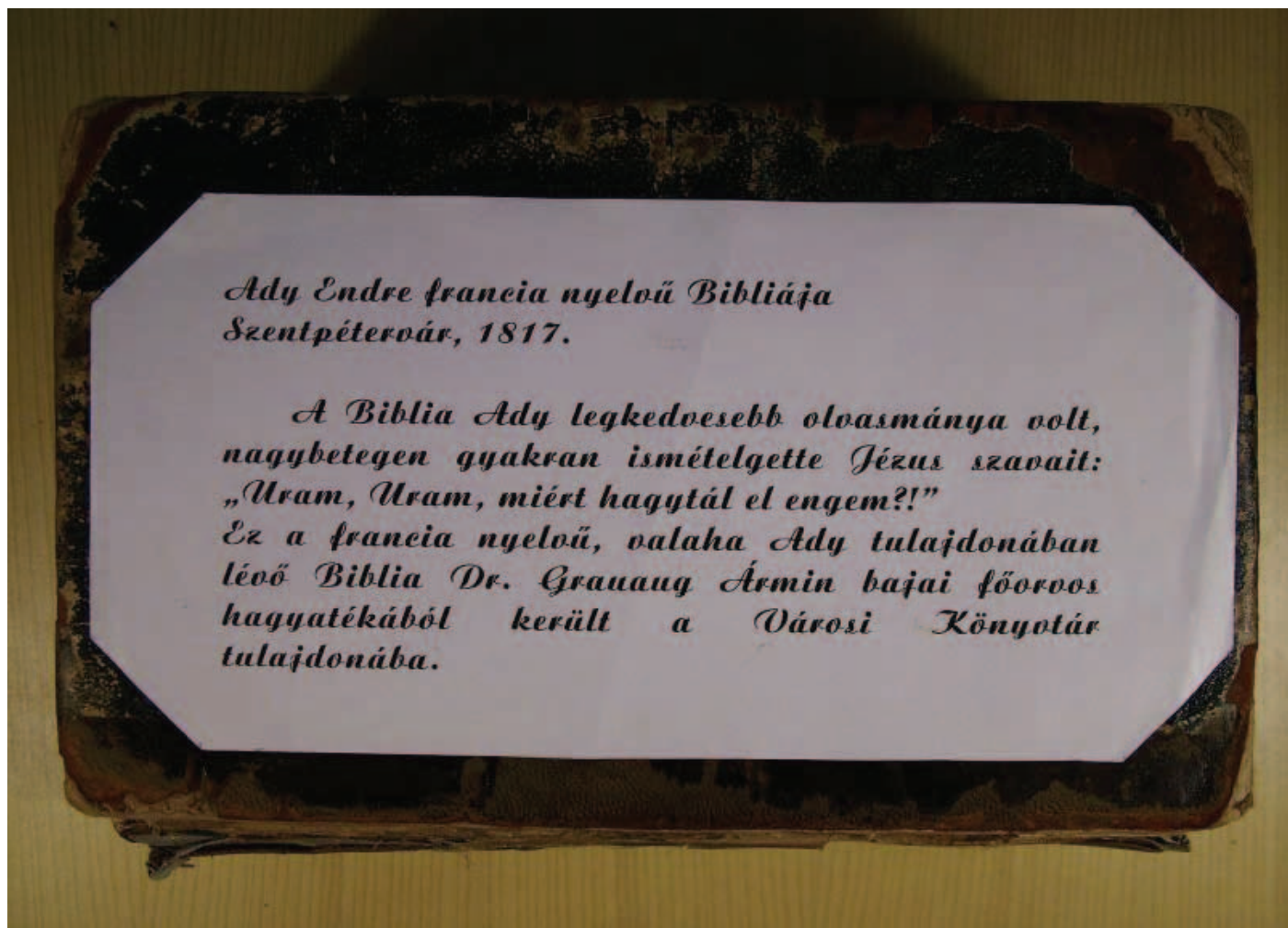
Megvárt ott, a Sion-hegy alján
S lángoltak, égtek a kövek.
Harangozott és simogatott,
Bekönnyezte az arcomat,
Jó volt, kegyes volt az öreg.

Ráncos, vén kezét megcsókoltam
S jajgatva törtem az eszem:
„Hogy hívnak téged, szép öreg Úr,
Kihez mondtam sok imát?
Jaj, jaj, jaj, nem emlékezem.”

„Halottan visszajöttem hozzád
Én, az életben kárhozott.
Csak tudnék egy gyermeki imát.”
Ő nézett reám szomorún
S harangozott, harangozott.

„Csak nagyszerű nevedet tudnám.”
Ő várt, várt s aztán fölszaladt.
Minden lépése zsoltár-ütem:
Halotti zsoltár. S én ülök
Sírván a Sion-hegy alatt.

Hiszek hitetlenül Istenben című versében is megszólal a hinni akarás szándéka. Rá volt szorulva erre a hitre, a bizonyosságra. Szeretne biztos kapaszkodót keresni Istenben a semmivel szemben. A háború előtti években még nem feltétlenül éppen az Úrra van szüksége, de benne leli meg Ady azt a magasabb lelki, erkölcsi, szellemi tartalmat, amely kiteljesíti világképét.

*Ady Endre francia nyelű Bibliája
Szentpétersvár, 1817.*

*A Biblia Ady legkedvesebb olvasmánya volt,
nagybetegen gyakran ismételte Jézus szavait:
„Uram, Uram, miért hagytál el engem?!”
Ez a francia nyelű, valaha Ady tulajdonában
lévő Biblia Dr. Grauaug Ármin bajai főorvos
hagyatékából került a Városi Könyvtár
tulajdonába.*

Ady Bibliája könyvtári magyarázattal

Hiszek hitetlenül Istenben,
Mert hinni akarok,
Mert sohse volt úgy rászorulva
Sem élő, sem halott.

Szinte ömölnek tört szivemből
A keserű igék,
Melyek tavaly még holtak voltak,
Cifrázott semmiség.

Most minden-minden imává vált,
Most minden egy husáng,
Mely veri szívem, testem, lelkem
S mely kegyes szomjuság...”

Megnyugtató hitért, biztos támaszért könyörög a költő Istenhez hanyatló árnyék című versében is. A költeménybe beleszövi a 109. zsoltár két sorát: „Mert kockán van az életem, / Mint árnyék, mikor elhanyatlik. / S hanyattatom, miként a sáska.” Az üldöztetés, hanyattatás hajtja az elfelejtett Istenhez. Itt is megszólal az Úr létezését kikezdő kétely és félelem, de mindezek ellenében ott áll a szándék a hitért: „S akarom, hogy hited akarjam.”

Adynál az istenfogalom szimbólum, egyetlen jelkép szimbólumrendszerének bonyolult szövevényében. Istene annyiféle, ahány versben megjelenik, sőt, egyetlen versben is többféle alakot ölthet. Nem az egyházak istene, hanem a maga által teremtett, elgondolt Úr. Néha társként támogat, de bosszúálló istenként is

szerepelhet, valamint gyermekkori istenélményként is. „Sok arc istene az övé” – mondta róla Babits Mihály. Ugyanolyan személyes, közvetlen kapcsolatban van az Úrral, mint Balassi Bálint. Leginkább akkor van rá szüksége, ha erőt vesz rajta az élet kiábrándultsága, fásultsága. Míg azonban Balassi verseinek végén a kétségek föloldódnak, és létrejön a belső béke, a harmónia, addig Adynál a kétségek a felszínen maradnak. Az Úr számára belső lelki szükséglet. Ady hitét folyamatos belső gyötrődés jellemzi. Hol elveszti bizalmát az Úrban, hol megerősödik hitében. Istenrel való sajátos kapcsolatáról így nyilatkozott: „Nem ismerek szebb szabad gondolkodást, mint az Istennel való nyugtalan és kritikus foglalkozást.” Kételyeket hangoztató, tragikus Ady válasossága, nem talál benne megnyugvást és békét.

Istenfelfogása a világháború idején megváltozott. Mikor a többiek a háború szörnyűségeit, embertelenségét látva megtagadták az Urat vagy kételkedni kezdtek létében, Ady akkor fordult teljes mértékben Isten felé. Szerinte csak Isten adhat reményt, támaszt, ő az utolsó menedék. A háború évei alatt válik csak igazán mélyen hívő emberré. Utolsó éveiben kevesebb az istenes verse, de hite őszinte. Úgy látja, hogy egy ilyen szörnyűség után már csak az igaz és odaadó hit tarthatja meg az emberiséget, amely máskülönben képes lenne saját magát elpusztítani.

Ezek a versek épp olyan személyes kapcsolatként mutatják Isten és az ember összetartozását, mint a nagy előd Balassi Bálint vallásos lírája. E két költő istenkeresése megalapozta a magyar vallásos költészet hagyományait.

KISC SOPORTOK

Joyce Baerg

GYAKORLATI TANÁCSOK HATÉKONY KISC SOPORTOK VEZETÉSÉHEZ

Kiscsoportot vezetni sokkal inkább művészet, mint tudomány. Ahogy a mondás tartja: „gyakorlat teszi a mestert”. Ám itt ez csak részben igaz. Még sok tapasztalattal is nagyon ritkán sikerülnek tökéletesen a dolgok, és gyakran nem úgy történnek az események, ahogyan azt eltervezzük. Azonban ahogyan a tapasztalataink gyűlnek, valóban egyre jobbak lesznek a csoportalkalmak.

1. **KEZDD ÉS FEJEZD BE IDŐBEN!** A következetesen pontos kezdés segít megalapozni annak a gyakorlatát, hogy az emberek időben érkezzenek. A pontos kezdés és befejezés az emberek tiszteletét is kifejezi.
2. Győződj meg arról, hogy a szoba berendezése megengedi, hogy **MINDENKI LÁSSA A MÁSIKAT!** A legtöbb otthonban ez lesz a csoport létszámának korlátozó tényezője. Egy lépcsőn vagy falmélyedésben ülő ember részvétele általában elfojtott.
3. Alakítsd úgy a szobában elhelyezkedést és a részvétel szabályait, hogy **MINÉL KEVESEBB ZAVARÓ TÉNYEZŐ LEGYEN!** Beszéljétek meg a telefonhasználat kérdéseit, illetve a gyerekvigyázást is, hogy ezek és más dolgok ne zavarják a csoportot.
4. Ha a csoportod frissen megtérőkből, ismerkedőkből áll, akkor jó, ha van **EGYPÁR PLUSZBIBLIA**, lehetőleg ugyanolyan fordítású. Így segítséget jelenthet számukra a könnyebb, oldalszám szerinti keresés.
5. **KERÜLD A „EGYMÁS UTÁN KÖRBEN IMÁDKOZUNK, OLVASSUNK FEL A BIBLIÁBÓL” SZITUÁCIÓT!** Noha a célközönségünknek ez valószínűleg nem okoz problémát, de vannak kivételek. Legyen ez önkéntes, mintsem valaki ennek nyomása miatt elmaradjon.
6. **KEZDJ EGY RÖVID VISSZATEKINTÉSSEL** az előző hetekre, ha a téma folytonossága ezt megkívánja! Szintén jó döntés ez, amikor emberek kihagynak alkalmakat.
7. **KEZDJ KÖNNYŰ KÉRDÉSEKKEL!** Ez lehetőségét ad a beszélgetés beindulására. Erre alkalmasak például a „Mit jelent ez szerintetek?” típusú kérdések. Nyugodtan lehet egy kis „kanyart” is tenni az élet általános dolgai felé, amellyel mindenki tud azonosulni, és megadhatja a téma felé az irányvonalat.
8. **KERESD A LEHETŐSÉGEKET, HOGY MINDENKIT BE TUDJ VONNI A BESZÉLGETÉSBE!** Ha folyamatosan egy-két ember uralja a válaszadást, próbál rajta változtatni. Ahelyett, hogy egy személynek szegeznéd neki a kérdést, általánosságban intézd a kérdést azok felé, akiknek nem volt lehetőségük megszólalni. Ha mégsem érnél célt, akkor el kell mondani, hogy értékeled a részvételüket, de értsék meg, hogy célod minden résztvevő bevonása.
9. A kérdéseket **NE SZEGEZD SZEMÉLYHEZ SZÓLÓAN AZ EMBEREKNEK!** Bizonyosan vannak olyanok a csoportodban, akik ezt nem bányák, mások viszont emiatt

- stresszelhetnek, hogy fel fogják őket szólítani válaszádra.
10. **NE HAGYD, HOGY AZ ÖSSZES KÉRDÉS ÉS REAKCIÓ NEKED LEGYEN CÍMEZVE!** Ha mégis ezt látod, akkor nyugodtan irányítsd tovább a válaszadás lehetőségét. Tedd ezt mindaddig, amíg a párbeszéd folyama automatikusan többirányúvá nem válik.
  11. **NE HAGYD, HOGY TE VÁLJ A CSOPORT VEZETÉSÉBEN A „FŐPROFI”-VÁ!** Szükség szerint bízz meg ezzel a feladattal másokat is, nem árt, ha kimozdulnak a kényelmes pozíciójukból. Vezesd együtt a beszélgetést valaki mással, aki még nem csinált ilyet, szükség esetén találkozz vele pár nappal előtte átbeszélni a témát, segítséget nyújtani. Utána pedig adj visszajelzést számára. Ugyanúgy azt se hagyd, hogy amikor résztvevője vagy a csoportnak, akkor téged valami különös „profi” résztvevőnek tartsanak. Ezt a gesztust értékelni fogják.
  12. **Bibliatanulmányozás során NEM KELL FÉLNI A TELJESEN FÉLREVEZETŐ, ROSSZ VÁLASZ TISZTÁZÁSÁTÓL.** Amikor ilyen előfordul, lehet arról beszélni, hogy milyen igeversek támasztják alá (vagy nem!) a felmerülő képtelenséget. (Ez egyébként jó válasz esetén is használható módszer.) Meg lehet a többieket is kérdezni, hogy egyetértenek-e, esetlegesen máshogy látják-e ezt a dolgot. Ha valaki gyakran olyan hajmeresztő dolgokat mond, amelyek korrigálásra szorulnak, keresd az alkalmat, hogy a többieket megerősítsd a jó válaszban!
  13. **NE ENGEDJ UTAT A MÁS FELEKEZETEK BEFEKE-TÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ ÁLLÍTÁSOKNAK!** A Biblia tanulmányozása nem arra szolgál, hogy igazgató emeljük az egyik gyülekezet tanítását a másik ellenében. Lehet egy kevés kivétel, amikor a válaszok sokfélesége megerősíti a téma célját. Óvatosnak kell azonban lenni, hogy ez senki számára ne legyen sértő. Ha az igazság kellemetlenül érint, hagyd, hogy az igazság a Szentírásból szóljon.
  14. **LÉGY ÓVATOS A KERESZTÉNY SZAKSZARGONNAL!** Nem nehéz beleszokni ebbe a terminológiába. Az újonnan érkezettek azonban elvesznek ebben a „szleng”-ben, a régi motorosok pedig nehezen birkóznak meg a modernizált kifejezésekkel. Helyénvalóak az egyszerű meghatározások, amelyek segítik, hogy mindenki ugyanazt értse bizonyos kifejezések alatt.
  15. **BIBLIATANULMÁNYOZÁSKOR MARADJ A KONK-RÉT IGESZAKASZNÁL!** Szinte minden részben megvan a megértéshez szükséges információ a közvetlen kontextusban. Többnyire az újszövetségi levelek címzettjei számára nem volt előfeltétel más levelek ismerete, hogy megértsék az olvasott levelet. Szintén, amikor a személyes tanulmányozás során hasznosnak találsz egy keresztthivatkozást, használd óvatosan.
  16. **A BESZÉLGETÉSNEK LEGYEN TANULSÁGA, VONJA-TOK LE KÖVETKEZTETÉST, NE MARADJON A TÉMA HASZNÁLHATATLAN ÉS KÉRDŐJELEKKEL TELI!** Egy csomó érdekes tény felfedezésétől még nem lesz jó egy beszélgetés vagy bibliatanulmányozás.
  17. **NE FELEJTSÉTEK EL AZ „ALKALMAZÓ IMÁDSÁGOT”!** Ez segíti a megfelelő konklúziók megmaradását is. Semmi gond nincs belőle, ha ennek gyakorlata hetekbe telik, mire átragad mindenkire.
  18. Amikor a csoportos alkalom után vendégség van, **NEM SZABAD BELEESNI A VERSENGÉS HIBÁJÁBA!** A különleges vendéglátást különleges alkalmakra kell tartogatni. Amikor azonban valaki úgy tud bekapcsolódni a

csoport életébe, hogy valami finomságot készít, akkor persze nem kell elutasítani.

19. **ÉPÍTSD ÚGY A KISCSOPORTOD, HOGY AZ AZ ÚJ EM-BEREK BEFOGADÁSÁT ÉS A NÖVEKEDÉST SEGÍTSE!** A régi, bejáratott barátságok ne váljanak a csoporton belül kirekesztővé. A témához fűzött rövid magyarázatok, megjegyzések bátorítólag hatnak az újakra. Már a kezdeti szakaszban keresd az új emberek bevonási lehetőségét. Előfordulhat, hogy szívesen osztják meg otthonukat a csoporttal, vagy örömmel segítkeznek a vendéglátásban.
20. **Ahogy a csoport növekszik, szükséges AZON GONDOLKODNI, HOGYAN IS LEHETNE BELŐLE MAJD KÉT CSOPORT.** Ha ezt világosan kommunikálsz a kezdetektől, akkor nem fog ellenállásba ütközni, amikor ennek eljön az ideje.

Forrás: <http://www.ocfusa.org/articles/leading-small-groups>

Fordította: Hégyel Sándor

12 OK ARRA, HOGY IMÁDKOZZ IGÉKEN KERESZTÜL IS

A *Themelios* teológiai folyóiratban *Andrew David Naselli* szerző 12 okot mutat be, hogy imádkozzunk úgy is, hogy igéket mondunk el Istennek. Az érveket az egyes pontokhoz megtalálhatjuk az eredeti cikkben: http://legacy.thegospel-coalition.org/themelios/article/12_reasons_you_should_pray_scripture

1. Imádkozhatsz igékkel, mert ószövetségi és újszövetségi emberek is gyakorolták ezt (Neh 9,5–37 idézi 2Móz 34,6-ot, Csel 4,24–26 idézi Zsolt 2,1–2-t).
2. Imádkozhatsz igékkel, mert Jézus is gyakorolta ezt. (A kereszten a 22. zsoltárt idézi.)
3. Imádkozhatsz igékkel, mert ez dicsőíti Istent.
4. Imádkozhatsz igékkel, mert ez segít arra összpontosítani, ami valóban fontos.
5. Imádkozhatsz igékkel, mert ez segít az imádságot a fókuszban tartani.
6. Imádkozhatsz igékkel, mert így az imádságod tökéletesen igaz lesz.
7. Imádkozhatsz igékkel, mert ezáltal magabiztossá lehet az imádságod.
8. Imádkozhatsz igékkel, mert ez felforrósíthatja érzelmeidet.
9. Imádkozhatsz igékkel, mert ez segít, hogy megfelelően fejezd ki magad.
10. Imádkozhatsz igékkel, mert ez frissen tartja és sajátossá teszi imádságot.
11. Imádkozhatsz igékkel, mert ez az igei arányok között tartja imádságot.
12. Imádkozhatsz igékkel, mert ez segít jobban megérteni a Szentírást.

SAJTÓFIGYELŐ

Ron Edmondson

HÉT SZEMPONT A KERESZTÉNYEK ONLINE VISELKEDÉSÉHEZ

Nem olyan régen szólnom kellett valakinek, mert az online jelenléte nem volt harmóniában azzal, amit a gyülekezetben hirdetünk. Ez az eset is közrejátszott abban, hogy elkezdtem a témával foglalkozni. A napokban találtam meg *Ron Edmondson* blogját (ronedmondson.com), és megfogtak az alábbi hét pontban összefoglalt gondolatok. Egyre több keresztény használja az online világ adta lehetőségeket, így fontosnak tartom, hogy beszéljünk ezekről a kérdésekről is.

1. *Vizsgáld meg, mi mellé állsz!* A Biblia azt mondja, hogy mindent vita és veszekedés nélkül vigyünk véghez (Fil 2,14). Ez nem azt jelenti, hogy nem lehetnek ügyek, amelyeket támogatasz, de azoknak erkölcsösnek és biblikusoknak kell lenniük.

2. *Ne legyenek nyilvános viták!* Hacsak nem a Máté 18 alapján cselekszel – ami ne forduljon gyakran elő –, ne online vitasd meg a problémáidat másokkal. Nem hasznos, és soha nem kíséri béke (Róm 12,18; Zsid 12,14).

3. *Ne szurkálódj!* Soha ne mondjunk olyanokat másokról, amelyeket kisebb szúrásokként értelmezhetnek. Tartsd kordában “az online nyelved” (Jak 3). Ezt egyfajta passzív-agresszív taktikának látom. Biztonságosnak érezzük, hogy online szurkálódjunk, vagy inzultáljunk más embereket olyan dolgokkal, amelyeket a szemükbe nem mernénk mondani.

4. *Bátoríts!* A közösségi média jó módja lehet mások bátorításának. Nem szabad tömegesen elárasztanunk mindent posztokkal. Kevesen szeretik azokat az embereket, akik mindent megosztanak, de sokan szeretnek kifejezetten nekik szánt üzeneteket olvasni.

5. *Szolgálj másoknak!* Úgy, ahogyan ők is szolgálnak feléd. Mindig gondolkodjunk, mielőtt posztolunk. Állj meg! Vegyél levegőt! Gondolkozz! Posztolj! Kérdezd meg magadtól, hogy milyen benyomást keltesz másokban magadról a poszt által (Lk 6,31).

6. *Óvakodj a büszkeségtől!* Óvatosnak kell lennünk önmagunk reklámozásával és a kérkedéssel. Magam is gyakran bátorítok más pásztorokat online aktivitásra a királyság építése céljából. Ez jó alkalom számomra is, hogy emlékeztessen magam a valódi okra, amiért én is elkezdtem ezt. Mindig meg kell vizsgálnunk a motivációnkat és a szívünket. Ne engedjük, hogy az egónk elvegye a dicsőséget Istentől!

7. *Ne engedd, hogy a közösség helyére álljon!* Könnyű azt írni, hogy boldog születésnapot vagy azt válaszolni, hogy imádkozom érted, miközben nem is teszünk így. Nem cserélhetjük Krisztus testének, a gyülekezetnek a feladatait online jelenlétre (ApCsel 2,42–47, Zsid 10,24).

Fordította és a bevezetőt írta: **Bacsó Benjámín**
Forrás: gyulekezetvezetes.blog.hu

KÖNYVAJÁNLÓ

Kevin Halloran

ÍGY OLVASS KÖNYVEKET!

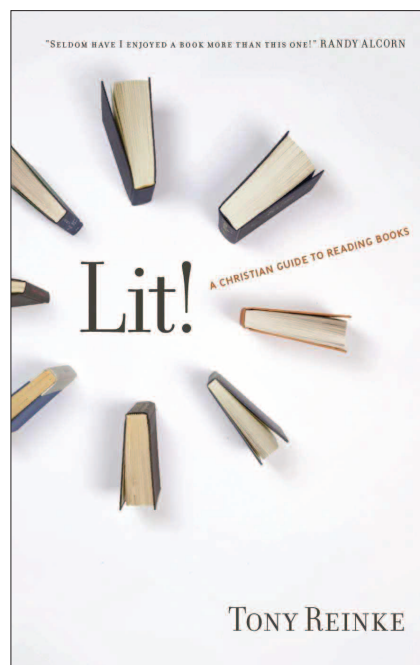
Ebben a számunkban jó néhány könyvet ajánlunk olvasásra. Az alábbi cikkel segítséget szeretnénk nyújtani abban, hogy olyan olvasási szokásokat tudjunk kialakítani, amelyek Istennek is kedvesek. (A szerk.)

Hogyan döntöd el, hogy milyen könyvet fogsz elolvasni? Hogyan döntöd el, hogy milyen könyvet nem fogsz elolvasni? Hogyan olvassanak a keresztények könyveket úgy, hogy az értelmükhöz és a szívükhöz is szóljanak?

„Lit! A Christian guide to reading books” című könyvében Tony Reinke segítséget ad e kérdések megválaszolásához, és sok gyakorlati tanácsot kapunk ahhoz, hogy hogyan váljunk még tudatosabb olvasókká. A hívó olvasók olvasási szokásait „keresztény röppályára” állítja, hogy amit olvasnak, az is Istent dicsőítse.

Bemutatok tizenkét dolgot, amit megtanultam Tony Reinkétől az olvasással kapcsolatban:

1. **Bármít, amit olvasunk, szűrjük át a Szentírás szűrőjén, és azon a tényen, hogy Isten jelen van!**
2. **Bármilyen könyvet olvasol, marad tízezer, amit nem tudsz elolvasni.** Válaszd ki körültekintően, melyik könyvet engedted hatni az életedre, és melyik fogja a legjobban segíteni a jövődet!
3. **Kövesd a „100 év” szabályt!** Ne érezz büntudatot, ha leteszel egy könyvet, ahelyett hogy végigolvasnád! Nem minden könyv méltó arra, hogy az idődet áldozd rá! Tony Reinke azt javasol egy szabályt. A 100 év szabály azt mondja ki, hogy ha nem tetszik a könyv egy adott oldalszám után, tedd le. Az oldalak számát pedig úgy állapítsd meg, hogy 100-ból vond ki éveid számát. Egy 40 éves ember tehát a szabály szerint 60 oldal után döntse el, hogy érdemes-e végigolvasni azt a könyvet. Egy százéves már a borítóból is megállapíthatja ezt. Minél idősebb vagy, annál inkább képesnek kell lenned arra, hogy megállapítsd, melyik könyv éri meg az időráfordítást.
4. **A regényeknél különösen legyél tudatos!** A nem keresztény regények, novellák keresztény szempontból való megítélésének legfőbb próbája az, hogy a mű milyenek mutatja be az embert? Jónak, rossznak, semlegesnek? Ez fogja ugyanis leginkább formálni az életszemléleted.
5. **Soha nem vagy túl elfoglalt ahhoz, hogy olvass!** Változtasd át időrábló tevékenységeid (céltalan tévzés, internetezés) aktív olvasóidővé! Szabadíts fel időt az olvasásra!
6. **Olvass több könyvet egyszerre!** Hasznosak lehetnek a különböző műfajok a különféle időszakokra. Néhány könyv olyan, mint részt venni egy lakomán: muszáj lassan olvasnod, és megízlelni minden egyes részletet. Egy másik olyan, mint egy reggeli ital: felhörpíntethed hamar, és folytathatod az utat. Más könyvekből meg inkább csipegetni érdemes, mint egy gyümölcsöstáliból.
7. **Ismereteidet szeretnéd bővíteni, vagy inkább belső bölcsességre van szükséged?** Számos könyv a tudásod

8. **Győzd le a kísértéseket! Négy kísértése van a keresztény olvasóknak:**
  - Felszínes olvasgatás kitartó *elmélyülés* helyett
  - Kritikátlan befogadás *gondolkodás* helyett
  - Csak az értelemre koncentrálni olvasás közben, ahelyett, hogy a *szívéinkre is* figyeljünk
  - Az újabb technológiájú eszközökön (okostelefon, tablet, e-könyv-olvasó) való olvasás nagyobb kísértést hordoz arra, hogy az olvasás *koncentrált* helyett dekoncentrált legyen.
9. **Gondolkozz a számodra jó, kihívást jelentő dolgokon, mielőtt beszélnél róluk másoknak!** Először mélyülj el abban, hogy számodra mit mond a könyv, mielőtt megtanítanád másoknak a frissen olvasottakat!
10. **Olvass a jövődet szem előtt tartva!** Fejlessz ki gyümölcsöző szokásokat a könyvek jelölésében, aláhúzásában! Egy fejezet elolvasása után próbáld meg magadnak összefoglalni, hogy most mit olvastál. Ezt a mondatot azután írd le a fejezet elejére. Így legközelebb ha kézbe veszed a könyvet, könnyen el tudod dönteni, hogy érdemes-e újraolvasni azt a fejezetet.
11. **Tudatosítsd, mit nem fogsz elolvasni!** Néha nem az olvasás a legfőbb dolog, amit tenned kell.
12. **Ne bálványozd a könyveket!** „A könyvek nagyszerű eszközök, de kiábrándító bálványistenekké is válhatnak. Ha egy könyv bálvánnyá válik a számodra, elkerülhetetlen, hogy előbb-utóbb kielégítetlenül el fog hagyni téged.” (Tony Reinke)

Forrás: <http://www.kevinhalloran.net/reading-books-lit>

Fordította: Sinka Csaba

Dr. Almási Tibor

A ZSIDÓKHOZ ÍRT LEVÉL 6,1–6 EXEGÉZISE

A Baptista Teológiai Akadémia rektorának, az újszövetségi tanszék vezetőjének, *dr. Almási Tibornak* nemrég megjelent könyvét szeretnénk az olvasók figyelmébe ajánlani a könyvben található egyik előadás közreadásával. A Biblia értelmezését szolgáló tudományos kiadvány a szerző teológiai mester szakon elhangzott előadásait tartalmazza.

Az olvasók – a különböző háttérű gyülekezeteknek szóló textusok exegézise során – gyakorlati példákon szemlélve tekinthetik át a görög nyelv, a kortörténet, a vallástörténet, az izagogika és az egyéb segédtudományok hermeneutika által integrált felhasználását, a kapcsolódó teológiai exkurzusokat és applikációkat.

vonzó hatása fog érvényesülni, míg a zsidókhöz írt, illetve a római levélben a zsidóságba történő visszahátrálás a veszély. Ez utóbbi esetben a negatív folyamatot az is gerjesztette, hogy míg ebben az időszakban a zsidó közösséget privilegizált vallásként (religio licita) preferálta a római adminisztráció, addig a keresztények (ha zsidó származásúak voltak is) a római császárság üldözésének célpontját jelentették (religio illicita). Így aztán az előző vallási közösségbe történő visszahátrálás nemcsak az üldözés megszűnését, hanem egy preferált státuszba való bejutást is jelentett.

Levelünkben egy fontos kulcsszó – ami újra és újra visszatér –: a κρειττον. Míg a μειζον ezt jelenti: „nagyobb” – vagyis pozicionális különbséget jelöl, addig a κρειττον jelentése: „különb” – tehát minőségi differenciát hordoz.

A zsidókhöz írt levélben a magyar fordítások általában a „nagyobb” szóval adják vissza a κρειττον-t, vagyis hogy Jézus nagyobb, mint a főpap, mint az angyalok, mint Mózes és így tovább. Azonban ezeken a helyeken a „különb” fordítás a megfelelő. Nyilvánvalóan az egész levélnek az a lényege, hogy az író az olvasók előtt szeretné bemutatni, hogy az a fajta meghátrálás, amelynek során Jézus Krisztustól visszahátrálnak az Ószövetség személyeihez és intézményeihez – beleértve a messiási próféciaik beteljesedés előtt álló szintjét is –, az minőségi meghátrálást jelent. Mert a κρειττον-tól, a különbtől (Jézus Krisztustól) visszalépni, az minőségi veszteséget okoz.

Ez az alap gondolata az egész levélnek. Ezért kell például a 11. fejezetben a hit hőseiről szólni, mert nem az a döntő, hogy hogyan érzékelhető jelenleg Jézus Krisztus nagysága, hatalma, és ezzel szemben a császáré, hanem *hittel* kell elfogadni a fizikai szemmel láthatatlant és értelemmel felfoghatatlant.

Exegézis

És most vizsgáljuk meg, hogy textusunk megértését hogyan segítik az előbbi háttér-információk!

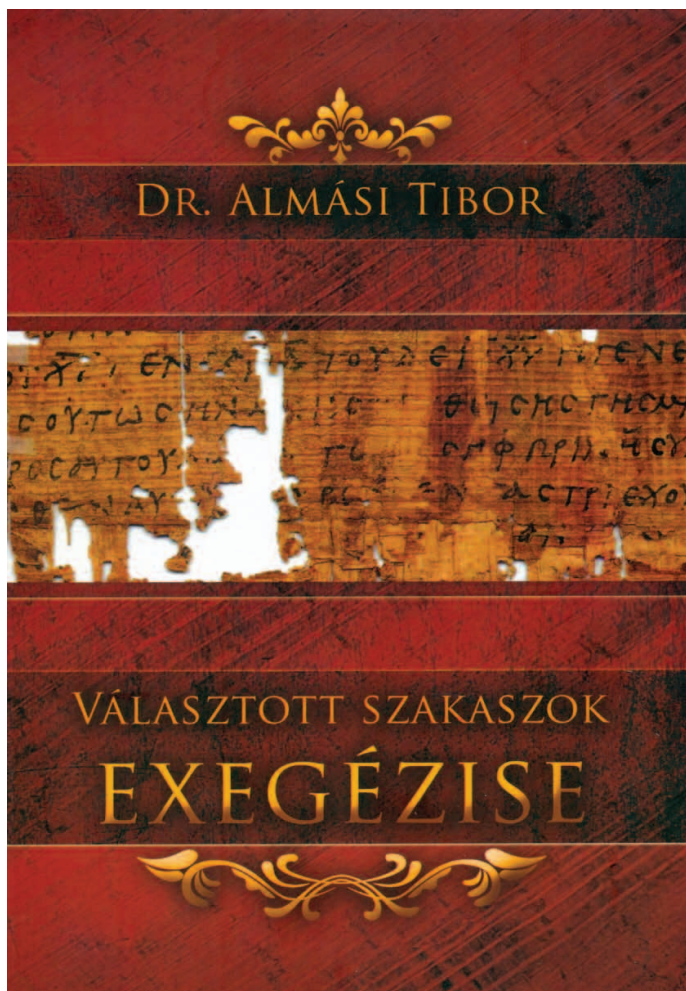
Zsid 6,1

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν

„Annak okáért elhagyván a Krisztusról szóló kezdetleges beszédet, törekedjünk tökéletességre, nem rakosgatván le újra alapját a holt cselekedetekből való megtérésnek és az Istenben való hitnek,”

- Διὸ ἀφέντες τὸν – Ezért, miután elhagyjuk
- τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον – a krisztusi dolgoknak az alapját/kezdetét

A Krisztusról szóló elemi vagy kezdetleges tanítás lényegében az Ószövetség messiási prófeciáira, illetve azokra a rituális törvényekre utal, amelyek Jézus irányába mutatnak. Azonban az ide történő visszahátrálás miatt mondja az író olvasóinak, hogy hagyjuk el, lépünk tovább. Vagyis: a meghátrálásból jöjjünk ki.

Bevezetés

A zsidókhöz írt levél írója ismeretlen. Az viszont világos, hogy címzettei zsidók, pontosabban zsidókeresztények voltak. Maga a levél a meghátrálásról szól, amit textusunk is kifejezetten kiemel. Ez ellen egyébként jelentős számú más újszövetségi irat is harcol. Akár a zsidóságba, akár a pogány vallásokba való visszahátrálás kockázatát értve ez alatt. Nyilván Korinthusban a pogányság

- ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα – törekedjünk a teljességre.

A messiási próféciák értéket képviselnek, de nem a teljességet hordozzák. Ezt ugyanis a Krisztusban megvalósuló beteljesedés jelenti. Az olvasók visszahátráltak erre a próféta szintre, és az író buzdítja őket, hogy törekedjenek a teljességre vagy tökéletességre, más szóval a τελος-ra, ami a cél, tudniillik Jézus Krisztus (a keresztényüldözés hatására épp tőle hátráltak vissza az ulti-
jelentő zsinagógai közösségbe). Persze számolniuk kell azzal, hogy ha ez a Krisztushoz való visszatérés megvalósul, akkor ők mint keresztények (és nem zsinagógai zsidók) megint önálló és exponált támadási célpontot jelentenek majd a császári adminisztráció számára. Ahol most állnak, ott létezik egy külső védelem, de a Krisztustól való távollét ennek az ára.

- μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι – ne legyünk ismét alapot vetői
- μετανοίας – a megtérésnek
- ἀπὸ νεκρῶν ἔργων – a halott cselekedetektől (való megtérésnek).

Egy felsorolás következik. Nagyon érdekes, hogy a magyar fordításokban ezek az elemek úgy jelennek meg, mint amelyek egyébként a keresztény életnek sarkalatos és kiemelkedő mozzanatai. Azonban amikor összevetjük a zsinagógai katekumenátusnak a témáival és tételeivel, akkor válik világossá, hogy itt éppen ez utóbbiakról van szó. Nem idegenek ezek az Újszövetségtől, csak éppen az alapozás és nem a beteljesedés (τελος) szintjét képviselik.

Tehát nem a keresztény hitfejlődés csúcán álló kardinális hittételek elhagyására buzdít az író, hanem a judaizmusban meglévő alapoktól történő újbóli továbblépést szorgalmazza. A hangsúly az ismételtetés (παλι) tiltására esik. Egyszer szükség volt az alapozásra. Erre építve jutottak el a célig, a názareti Jézus Krisztusig. De hát attól, hogy állandóan alapot épít az ember, még nem lesz háza. A halott cselekedetektől való megtérés egy pozitív lépésnek tűnhet, de a judaista katekumenátus fogalomrendszerében holt cselekedet az, ami nem a törvény elvárásainak a megvalósítása. Az Újszövetség viszont nem a legalizmus vallásának alapirata.

- καὶ πίστewς ἐπὶ θεὸν – nagyszerű dolog – hiszen az Istenbe vetett hitről van szó. A keresztény kiteljesedés azonban a Jézus Krisztusba vetett hitet is igényli. (bár föltétlen stabil alapot jelent az istenhit mindkét „vallásban”)

Zsid 6,2

βαπτισμῶν διδαχὴν ἐπιθέσεως τε χειρῶν ἀναστάσεως νεκρῶν καὶ κρίματος αἰωνίου.

„a mosakodásoknak, tanításnak, kezek rátevésének, holtak feltámadásának és az örök ítéletnek (alapot vetői).”

- βαπτισμῶν διδαχὴν – a βαπτισμων-nal az a probléma, hogy bár itt rögtön bemelegítésre gondolhatna az olvasó, de ez egy plurális alak. Abban a pillanatban, hogy a βαπτισμος βαπτισμων-ra (pluralisra) változik, már nem az egyszeri keresztény bemelegítésre utal, hanem az ismételt zsidó rituális mosakodási szertartásokra.
- ἐπιθέσεως τε χειρῶν – kezek rátételének (alaplerakói). Itt persze keresztény fejfel esetleg diakónus-, presbiteravatásra gondolna az ember, holott nyilvánvalóan az áldozat bemutatása során történő kézrátételről van szó, amikor az

áldozati állat fejére a bűnvalló ráteszi a kezét. Vagyis olyanfajta bűnrendezésre történik utalás, amely még nem táplálkozhat Jézus halálából és föltámadásából.

- πίθεσεως τε χειρῶν – halottak feltámadásának (alaplerakói) – Ismerjük a farizeusok és szadduceusok vitáját. De az, hogy a farizeusok hittek a feltámadásban, nem azt jelenti, hogy ők a tiszta újszövetségi feltámadáshit vallói lettek volna.
- καὶ κρίματος αἰωνίου – és az örök ítéletnek (alaplerakói).

Összefoglalva: ezek az elvek beletartoznak az Ószövetség, illetve a judaista katekumenátus tiszteletre méltó tételeibe, de Jézus Krisztus megváltási művének viszonylatában nem jelenthetnek célt (τελος), csak az oda vezethető út korábbi – a célba érést önmagukban még nem garantáló – állomásait.

Zsid 6,3

καὶ τοῦτο ποιήσομεν, εἴανπερ ἐπιτρέπη ὁ θεός.

„Ezt meg is fogjuk tenni, ha az Isten megengedi.”

Vagyis újra előre fogunk lépni. Ez egy nagy reménység és kihívás arra nézve, hogy a meghátráltaknak – a kegyelmi időn belül – van lehetőségük és felelősségük arra, hogy ezt megtegyék. Ezen a háttéren érdekes a 3. vers, és nem is könnyű.

Az εἴανπερ és az ἐπιτρέπη (praesens imperfectum aktív coniunctivus) lehetőséget, illetve valószínűséget hordozó feltételes mód. Emellett arra is emlékeznünk kell, hogy az εἴανπερ egyidejűséget jelentő időhatározói értelmet is hordozhat (amikor). A két jelentés találkozása a feltétel és az egyidejűség kombinációját adja. Vagyis a feltétel teljesülése egy más kritérium meglétével egy időben lehetséges. De mi ez a más kritérium? A 4–6 vers magyarázatából részletesen kitűnik majd, hogy nem más, mint Jézus Krisztus újbóli egzisztenciális szintű, minden retorziótól való félelmet száműző elfogadása. A katekumenátus tételeinél megrekedt zsidó teológia szerint Isten soha nem engedné meg az azoktól való továbblépést. Az írónak azonban más a véleménye. Szerinte Isten ezt a továbblépést Jézus Krisztus irányába és reá való tekintettel igenis támogatja, sőt elvárja.

Zsid 6,4

Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γεννηθέντας πνεύματος ἁγίου.

„Mert lehetetlen (dolog), hogy akik egyszer megvilágosítottak, megízlelve a mennyei ajándékot, és részeseivé lettek a Szentléleknek,”

- Ἀδύνατον γὰρ – mert lehetetlen
- τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας – akik egyszer, miután megvilágosítottak (aoristos, passzív participium) – (A meghátrálást megelőzően voltak ilyen stádiumban is). Nekik mondja, hogy lehetetlen, hogy akik egyszer már előrébb jártak, megvilágosítottak,
- γευσάμενους – megízlelték
- τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου – a mennynek az ajándékát,
- καὶ μετόχους γεννηθέντας πνεύματος ἁγίου – és miután részesültek a Szentlélekben – megint újszövetségi fogalom, amely a meghátrálást megelőző időszakban már jellemezte az olvasókat.

Zsid 6,5–6

καὶ καλὸν γευσάμενους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας.

- καὶ καλὸν γευσάμενους θεοῦ ῥῆμα – és miután megízlelték (aoristos) Istennek a jó beszédét,
- δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος – az eljövendő/készülő világnak az erőit,
- καὶ παραπεσόντας – a kai jelentése itt „de” – de miután elestek,
- πάλιν ἀνακαινίζειν – (a kifejtésnél majd részletezően visszatérek ide, de most lássuk egészében a mondatot)
- ἀνακαινίζειν – felújulni, megújulni
- πάλιν – ismét
- εἰς μετάνοια (accusativus respectivus) – a megtérés tekintetében – vagyis hogy újra megtérjenek.

Lehetetlen dolog, hogy akik már előrébb jártak, de elestek, azok ismét oda kerüljenek, ahol voltak. Vagyis: lehetetlen, hogy a meghátrálást korigálják! Ez nagyon-nagyon szomorú kitétel. Térjünk át a görög szöveg helyett a magyar fordításra: „hiszen újra megfeszítik önmaguknak az Isten Fiát és meggyalázzák Őt.” Fordításunk szerint, ez a magyarázata annak, hogy miért nem térhet meg az, aki egyszer meghátrál.

Azonban nem ezt mondja a görög szöveg! Igaz, hogy a praesens participiumi alakok néha magyarázó értelmet is hordoznak (mivel), azonban többnyire időviszonyt, nevezetesen egyidejűséget (addig-ameddig) fejeznek ki. És itt egyértelműen erről van szó.

Ez egy megoldhatatlan dolog, hiszen valakik már megvilágosítottak stb., elestek, visszamentek a zsidó teológiai tételekhez, amelyek alapot jelentenek ugyan a krisztusi hithez, de csak alapot és nem végcél, azoknak lehetetlen, hogy újra visszatérjenek abba az állapotba, amit egyszer már elértek. Ha kánonikus kontextusban gondolkodunk, akkor például az jut eszünkbe, hogy Péter, aki káromkodva és átkozódva azt mondta, hogy nem ismerem ezt az embert, utána azt hallja, hogy „legeltesd az én juhaimat” (Jn 21,17). Az Újszövetség nem igazolja azt, hogy aki egyszer megtért, de elesett, az (a kegyelmi időn belül) többé már nem térhet meg.

Egyébként ilyen fordításokból táplálkozik (áttételesen) például a perfekcionizmus tana.

a) Nevezetesen, hogy aki egyszer megtért, az nem eshet el, mert utána menthetetlen.

b) Vagy pedig a másik eset: hogyha valaki megtérés után egyszer is bűnbe esett, az nem is volt megtérve.

De mit mond a görög szöveg? Azt mondja, hogy akik egyszer elindultak Krisztus útján, és visszacsúsztak az előző életüknek – egyébként kereszténységhez viszonyítva még alapot is jelentő – stációjába, lehetetlenség, hogy újra megtérjenek. És itt jön a helyes megoldás kulcsa, az egyidejűséget hordozó praesens participium: *addig, amíg* megfeszítik maguknak Isten Fiát, és *addig, amíg* meggyalázzák őt. A praesens participiumnak idői jelentése van elsősorban. Addig lehetetlen, amíg... Vagyis ha valaki visszacsúszott a zsidó zsinagógai környezetbe, lehetetlen dolog, hogy ebből kimozduljon addig, amíg Jézussal való kapcsolatát nem rendezi. Addig lehetetlen, mert éppen Jézus az, aki innen ki tudná emelni.

- ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ – amíg megfeszítik maguknak Isten Fiát.

Az ilyen egyidejűségek egyrészt mindig nagyon leleplezőek, másrészt pedig mindig reményt is hordoznak magukban. Mert ha *addig* lehetetlen, akkor *azután* lehetséges. Nagyon fontos, hogy itt lényegében, ha Isten megengedi – mert a Jézus Krisztussal való kapcsolat rendezését követően megengedi –, azzal az van összhangban, hogy addig viszont hiába engedné meg Isten, ameddig valaki Jézus Krisztus segítségét nem hajlandó igénybe venni.

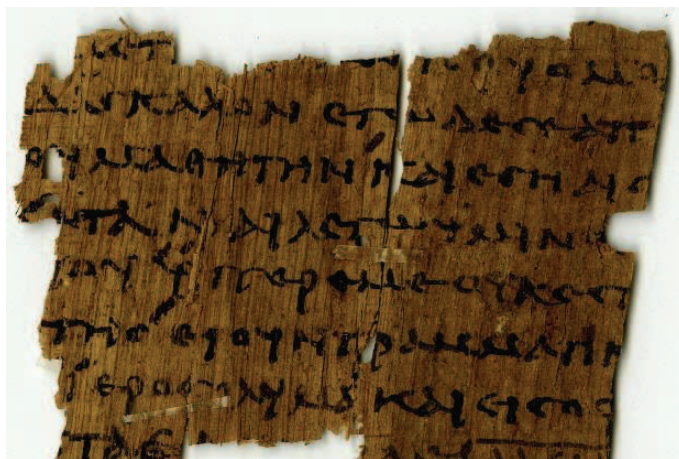
Nézzük meg ezt a két fogalmat! Az ἀνασταυροῦντας (praesens imperpektumi activi participium) – *amíg* megfeszítik (maguknak Isten Fiát). Nyilvánvalóan Jézus megfeszítése elsősorban egy fizikális kivégzési művelet volt. Azonban már az Újszövetségben belül jelentkezik ennek az átvitt értelme, tudniillik a megfeszített személy beavatkozás-képtelenségre is van kényszerítve, azaz nem tud belenyúlni, beleavatkozni a dolgokba. Tehát átvitt értelemben a „megfeszíteni maguknak Isten Fiát” azt jelenti, hogy beavatkozás képtelenné tenni (engedetlenségük révén).

Nagyon fontos az a kitétel is, hogy εαυτοῖς (dativus incommodi). Másokra nézve nem tudják megfeszíteni, csak önmagukra nézve. A maguk kárára feszíthetik meg Isten Fiát, vagyis nem engedik, hogy beavatkozzék helyreállító módon az életükbe.

- καὶ παραδειγματίζοντας – a δειγνυμι azt jelenti, hogy mutatni, a „παραδειγνυμι = mellémutatni. – Azt jelenti, hogy fals példát mutatni. Azt kommunikálni, hogy: „Ilyen Jézus, ilyenné tudott tenni.” Közben nem ilyen, és nemcsak ennyire képes, hanem a meghátrált ember nem engedte belenyúlni az életébe, azért lett olyan, amilyen. Tehát *amíg* ez a beavatkozásképtelenséget okozó engedetlenség fennáll, és *amíg* ez a fals példakép demonstrálása meg nem szűnik, *addig* lehetetlen a megtérés. De benne van az evangélium is: hogyha az engedetlenség megszűnik – mert nem muszáj ennek megmaradnia –, akkor viszont a megtérés újbóli lehetősége megragadható.

A könyv megvásárolható a Baptista Teológiai Akadémia jegyzettárában (Budapest 1068, Benczúr u. 31.).

A kiadványról az alábbi telefonszámon szerezhető további információk: 20-886-0211.

Bruce Milne: **A megismert igazság** – A keresztyén hit kézikönyve
Baptista kiadó, Budapest, 2014

A Baptista Kiadó nagyszerű könyvet jelentett meg ezen a nyáron *A megismert igazság* címmel. Bruce Milne kanadai lelkipásztor és teológus könyvének alcíme -- *A keresztyén hit kézikönyve* -- egyben arra is utal, hogy mindazok praktikusán és haszonnal forgathatják lapjait, akik tájékozódni kívánnak a keresztyén hit dolgaiban. *Bruce Milne* könyve hitünk bibliai alapjait mutatja be az Ó- és az Újszövetség tanításának tükrében, rendszerezve, népszerű megfogalmazásban. A szerző a legfőbb igazságot, Jézus Krisztus beszédét magyarázza közérthetően, ugyanakkor megfelelő alapossággal. A konkrét teológiai igazságok magyarázatán átsüt az a mély átélés, amellyel a szerző közelít a Szentírás értelmezéséhez. Írása nem száraz teológiai magyarázat csupán, hanem olvasói a különféle tézisekhez fűzött lelki üzenetekkel is gazdagodnak. Ez teszi személyes hangúvá Milne írását.

Bruce Milne mint lelkipásztor fontosnak tartja az evangélizációt és az emberek megtérését, hisz másfél évtizedes lelkipásztorsága alatt mintegy kétezer főre növekedett az általa pásztortolt vancouveri Első Baptista Gyülekezet létszáma, ugyanakkor mint teológus vallja, hogy a hívő embernek tovább

kell lépnie a megtérés stádiumán, és minden Krisztus-követőnek meg kell ismernie az általa elfogadott Isten valóságát. Meggyőződéssel írja bevezetőjében, hogy „a szívünkbe fogadott Jézus Krisztust lehetetlen különválasztani azoktól az igazságoktól, amelyeket a Szentírás kinyilatkoztat róla”.

A könyv harmadik kiadásához írt előszóban maga a szerző számol be arról, hogy az immár három évtized alatt *A megismert igazság* bámulatos pályát futott be a világmiszióban. Ez idáig tizennyolc nyelven jelent meg, ez a magyar kiadás a tizenkilencedik. A könyv különböző kiadásai által különféle szinteken tanuló diákok nyertek bevezetést a biblikus teológiába.

Az emberek általában azt gondolják, hogy a keresztyén hitről való gondolkodás, valamint annak rendszerbe foglalása távol áll a valódi keresztyénségtől. Sőt, a keresztyén dogmatika komoly tanulmányozásáról sokan azt tartják, hogy annak az átlagkeresztyén számára nincs is jelentősége, mi több, ha túlságosan beleártja magát, még kárát is láthatja a lelki élete. Bruce Milne mindezeknek a gondolatoknak ellentmondva írta meg a könyvét, és foglalta rendszerbe azokat az üzeneteket, amelyek sikeresen segítik a Szentírás helyes értelmezését nem csak teológusoknak, nem csak lelkipásztoroknak, hanem minden Istent megismerni akaró embernek.

A legutóbbi közgyűlésen kaptam egy kis piros könyvjelzőt a Szolgatárs baptista folyóirattól, amelyen az is ott állt, hogy „nem csak lelkipásztoroknak”. Ez a most megjelent kézikönyvre is igaz. „A megismert igazság” mindazoknak íródott, akik a gyakorlatban megélt hívő életük mellett szeretnék helyesen ismerni és fejtegetni az igazság ígését (2Tim 2,15).

Papp János egyházelnök kiadói előszavában szeretettel ajánlja ezt a kiváló rendszeres teológiai és egyben lelkiességformáló könyvet a magyar hívők, különösen a baptista olvasók figyelmébe, nem csak lelkipásztoroknak, hanem a különféle gyülekezeti munkások számára is.

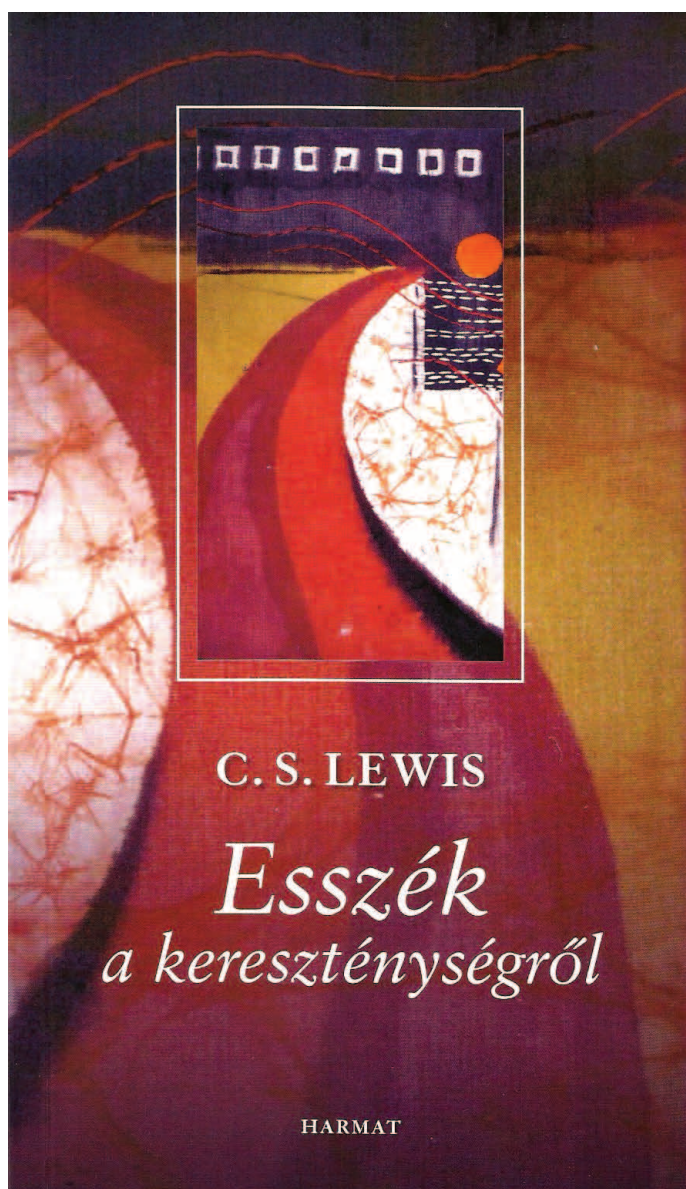
A könyv impresszumában találják az olvasók mindazok neveit, akik a másfél éves munka során tudásuk legjavát adták azért, hogy a könyv magyarul is megjelenhessen. A könyvet *Fábián Sándor* lelkipásztor fordította angolból magyarra, munkáját a szövegformálásban *Marosi Nagy Lajos* olvasószerkesztő, a könyv menedzsere segítette. A könyvben idézett énekszövegek költői fordítását *dr. Gerzsenyi László* lelkipásztor készítette. A teológiai lektorálást *Paróczy Zsolt* lelkipásztor, a szövegtördelés precíz munkáját *Mészáros Péter* végezte. A korrektori feladatokat *Kolozs Nagy János* újságíró látta el, a könyv borítóját *Nagy Roland* tervezte. A copyright engedélyt az Inter-Varsity Press angol könyvkiadó adta, a kiadás költségeit a Slavic Gospel Association támogatta, akikkel a tárgyalásokat *dr. Bukovszky Ákos* külügyi szakitkár folytatta. A kiadvány nyomdai kivitelezését *Györi Énök* vezette.

Marosi Nagy Lajos

C. S. Lewis

AZ IMA HATÉKONYSÁGÁRÓL

A C. S. Lewis hat esszéjét tartalmazó kötet idén jelent meg a Harmat kiadónál. Az imádkozásról szóló esszéjének közreadásával ajánljuk a olvasóink figyelmébe a könyvet.

Néhány évvel ezelőtt egyik reggel azzal keltem föl, hogy levágatom a hajam, mert Londonba készültem látogatóba. Az első levél azonban, amelyet fölbontottam, tudtomra adta, hogy nem kell bemennem Londonba. Elhatároztam tehát, hogy elhagyom a hajvágást. Aztán valami megmagyarázhatatlan gondolat kezdett motoszkálni bennem, mintha egy hang azt mondta volna: „Mégis indulj útnak, és vágasd le a hajad!” Végül nem tudtam tovább ellenállni, és elmentem. Akkoriban egy keresztény borbélyhoz jártam, aki sok szerencsétlenségen ment keresztül, s a bátyámmal néha a segítségére voltunk. Amint benyitottam az üzletébe, ezzel fogadott: „Ó, ezért imádkoztam, hogy jöjjön el

ma hozzám.” S valóban, ha egy-két nappal később mentem volna, már nem tudtam volna segíteni neki.

Meghatott, s ma is meghat ez az eset. De persze nem tudnám tudományosan bizonyítani, hogy oksági összefüggés van a borbély imádsága és a látogatásom között. Lehet telepátia is. Lehet véletlen.

Álltam egy asszony ágya mellett, akinek a combcsontját már átjárta a rák, s a többi csontjában is egyre jobban elhatalmasodott a betegség.

Hárman tudták csak megemelni az ágyban. Az orvosok néhány hónapot jósoltak neki: az ápolónővérek (akik ezt gyakran jobban tudják) néhány hetet. Egy jó ember fölébe tartotta a kezét és imádkozott érte. Egy évvel később a beteg járt (hegyet mászott erdős vidéken), s aki az utolsó röntgenfelvételt készítette, megjegyezte: „Ezek a csontok olyan tömörek, mint a szikla. Ez csodálatos!”

De ebből sem vonhatunk le tudományos bizonyítékokat. Az orvoslás nem egzakt tudomány, ahogy ezt minden igazi orvos elismeri. Nem kell a természetfölöttire hivatkoznunk ahhoz, hogy megmagyarázzuk előrejelzéseink megghiúsulását. Hacsak mi magunk nem döntünk úgy, hogy oksági kapcsolatot fogadunk el az imádság és a gyógyulás között.

Ekkor ez a kérdés vetődik föl: „Milyenfajta bizonyíték tudná igazolni az ima hatékonyságát?” Amiért imádkozunk, talán megtörténik, de honnan tudhatjuk meg valaha is, hogy nem történt volna meg másképpen is? Még ha vitathatatlanul csodaszerű volna is az esemény, ebből nem következnek, hogy a csoda az imáink miatt következett be. Bizonyára azt kell válaszolnunk, hogy a természettudományokban megszokott meggyőző erejű tapasztalati bizonyíték nem áll rendelkezésünkre.

Van, amit a tévedhetetlen tapasztalatunk igazol. A tömegvonzás törvényét az a tény tette nyilvánvalóvá, hogy tapasztalatunk szerint minden tárgy kivétel nélkül engedelmeskedik neki. De ha mindaz megtörténnék, amiért az emberek imádkoznak (holott ez nincs így), akkor még ez sem bizonyítaná azt, amit a keresztények hatékony imádságnak tekintenek. Az ima: kérés. A kérés lényege pedig az, hogy vagy teljesítik, vagy nem – ebben különbözik a kényszerítéstől.

S ha egy végtelenül bölcs Lény hallgat a véges és ostoba teremtmények kéréseire, akkor néha teljesíti, néha visszautasítja kívánságaikat. Az imádság biztos „sikere” egyáltalán nem bizonyítaná a kereszténység igazát. Sokkal inkább valami varázslatra utalna – némelyeknek hatalmuk van arra, hogy kontrollálják és befolyásolják a természeti folyamatokat.

Az Újszövetségben kétségtelenül találunk olyan fejezeteket, amelyek első pillantásra biztos eredményt ígérnek az imáknak. De ezt bizonyára nem így kell értenünk. Mert az evangéliumok középpontjában pontosan az ellenkezőjére találunk meghökkentő példát. A Gecsemáné-kertben a Legszentebb minden kérelmezők közül háromszor imádkozott azért, hogy múljék el tőle a kehely. S nem múlt el. Ezután bizvást elvethetjük azt a gondolatot, hogy az imádságot valami csalhatatlan automatizmusnak tekintsük.

Más dolgokat nem egyszerűen a tapasztalat igazol, hanem azok a mesterségesen előidézett tapasztalatok, amelyeket kísér-

letnek nevezünk.

Vajon megtehetnénk ezt az imádsággal is? Azt az ellenvetést kell tennem, hogy hívő ember nem vehet részt az ilyen kísérletben, mert megtiltották neki: „Ne kísértsd Uradat, Istenedet!” S habár tilos, egyáltalán lehetséges-e?

Egy alkalommal azzal az ötlettel álltak elő, hogy egy csapatnyi ember – minél többen, annál jobb – egyezzen meg abban, hogy hat héten át olyan buzgón imádkoznak az „A” kórház összes betegéért, ahogyan csak tudnak, de egyáltalán nem imádkoznak a „B” kórház betegeiért. Aztán mérjük le az eredményt, és lássuk, hogy az „A” kórházban többen gyógyultak-e meg, és csökkent-e a halálozási száma. Esetleg különböző időben és helyeken meg lehetne ismételni a kísérletet, hogy kiküszöböljük a véletlenszerű tényezők hatását.

Az a baj, hogy nem látom, hogyan lehet igazán imádkozni ilyen feltételek mellett. „A gondolat nélküli szavak sohasem jutnak a mennybe”, mondja a király a Hamletben. Aki csak elszajkózik egy imát, az nem imádkozik: különben jól idomított papagájok serege éppen úgy megfelelné a kísérlethez, mint az emberek. Nem imádkozhatunk a beteg gyógyulásáért, ha nem a gyógyulását tartjuk célunknak. És nem kívánhatjuk, hogy az egyik kórházban minden beteg gyógyuljon meg, a másikban viszont senki. Ez esetben nem azért imádkozunk, hogy a szenvedést enyhítsük, hanem hogy lássuk, mi történik. Tehát ennek az imának a valódi és látszólagos célja eltér egymástól. Más szavakkal, bármit csinál a nyelvünk, a fogunk és a térdünk, az még nem imádság. A kísérlet tehát lehetetlent kíván.

Tapasztalati úton tehát nem juthatunk hozzá sem bizonyítékokhoz, sem az ellenkezőjéhez. De ez a végeredmény nem olyan lehangoló, ha észben tartjuk, hogy az ima kérés, és a többi kéréshez viszonyítjuk.

Embertársainkhoz is szoktunk kéréssel fordulni, éppen úgy, mint Istenhez: például fizetésemelésért, vagy megkérjük a barátunkat, hogy etesse a macskánkat, amíg elutazunk nyaralni, megkérjük egy lány kezét, hogy jöjjön hozzánk feleségül. Néha megkapjuk, amit kérünk, néha nem. De ha igen, akkor sem olyan könnyű tudományosan bizonyítani az ok-okozati összefüggést a kérdés és annak teljesítése között.

A szomszédunk emberséges lehet, aki akkor sem hagyja éhen veszni a macskánkat, ha elfelejtjük megkérni, hogy gondoskodjon róla. A munkaadónk sohasem teljesíti annyira készségesen a fizetésemelésre irányuló kérelmünket, mint ha tudja, hogy a rivális cég magasabb fizetést kínál. Ez esetben bizonyára kérés nélkül is több pénzt ajánl, mert biztosítani akarja ottmaradásunkat. A hölgy beleegyezik, hogy a feleségünk lesz – de biztosak vagyunk-e benne, hogy már korábban nem határozott így? Előfordulhat, hogy ajánlatunk nem az oka, hanem éppen az eredménye a másik döntésének. Egy fontos beszélgetés talán sohasem jött volna létre köztünk, ha az illető nem akarta volna.

Hasonlóképpen kételkedhetünk tehát az Istenhez intézett imáinkkal kapcsolatos oksági összefüggésekben is. Amit megkapunk, esetleg kérés nélkül is megkaptuk volna. Barátunk, főnökünk, feleségünk közölheti velünk, hogy azért cselekedett úgy, ahogyan tette, mert kértük tőle. S ismervén őket, hihetünk a szavuknak: azt mondják, amit igaznak gondolnak, és elég jól ismerik saját valódi indítékaikat. De ne feledjük, ha ez meg is történik, akkor sem jutottunk tudományos bizonyítékokhoz. Nem hajtjuk végre az ellenőrző kísérletet, visszautasítva a fizetésemelést vagy felbontva a jegyességet, hogy aztán új feltételek mellett megismételjük a kérésünket. A bizonyosságunk eltér mindenfajta tudományos ismerettől. A másikkal való személyes kapcsolatunkból születik. Nem abból, hogy tudunk róluk valamit, hanem

hogy ismerjük őket.

Csak így győződhetünk meg – ha bizonyosságot akarunk – arról is, hogy Isten mindig meghallgatja a kéréseinket, s néha teljesíti is, így kívánságaink teljesülése nem merő véletlen. Nem vezethetünk feljegyzést a sikereinkről és a kudarcainkról, hogy annak alapján minden kétséget kizáróan állítsuk: annyira sokszor meghallgatott az Úr, hogy azt már nem mondhatjuk véletlennek. Akik a legjobban ismernek valakit, azok tudják a legbiztosabban, hogy ha megtette, amit kértek tőle, annak oka a kérés volt-e. Azt hiszem, akik jól ismerik Istent, azok fogják a legjobban tudni, hogy azért küldött-e engem a borbélyhoz, mert ez az ember imádkozott érte.

Mindeddig helytelen vágányon haladva tűnődöttünk a kérdésen, és helytelen módon. „Vajon van-e hatása az imádságnak?” Ez a kérdés kezdettől fogva rossz irányba tereli a gondolatainkat. „Van-e hatása?” - mintha valami varázslat vagy gépezet volna, jól működő automata. Az imádság vagy merő illúzió, vagy személyes kapcsolat a tökéletlen lények (ezek vagyunk mi) és a tökéletesen konkrét Személy között. A kérő ima, amikor ezt vagy azt kérünk Istentől, csupán kis része az imádságnak. A bűnvallás és a bűnbánat a küszöbe, az imádás a szentélye, Isten jelenléte, szemlélése és a benne való gyönyörködés pedig a kenyere és a bora az imádságnak. Benne Isten mutatja meg magát nekünk. Hogy meghallgatja az imánkat, az csupán mellékes ráadás – nem is feltétlenül a legfontosabb – ebben a kinyilatkoztatásban. Amit tesz, abból tudjuk meg, ki ő.

A kérő ima ennek ellenére megengedett, sőt ajánlott: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk!” Nem kétséges, hogy ez egy elvi problémát vet föl. Elhíhetjük-e, hogy Isten valóban megváltoztatja tetteit az emberek javaslatára?

A végtelen bölcsességnek nem szükséges megmondanunk, hogy mi a legjobban, a végtelen jóságot fölösleges sürgetni arra, hogy tegyen jót, De különben is, Isten nem szorul rá semmire, amit az élő vagy élettelen véges létezők tehetnek. Ha akarná, csodálatosan megerősíthetné a testünket táplálék nélkül is. Vagy gondoskodhatna számunkra élelemről parasztok, pékek és hentesek nélkül is. Vagy tudáshoz juttathatna a tanult emberek segítsége nélkül is. Vagy megtéríthetné a pogányokat misszionáriusok nélkül is. Ehelyett azonban megengedi, hogy a talaj, az időjárás és az állatvilág, az emberek izmai, értelme és akarata együttműködjenek vele terve megvalósításában. *Pascal* szerint „Isten azért rendelte el az imádságot, hogy teremtményeit megajándékozza az ok-okozati összefüggés méltóságával”. De nem csak az imádságra érvényes ez. Bármit teszünk, ezzel a méltósággal ajándékoz meg bennünket. Az események menetét nem csak az imádságom módosíthatja, hanem bármilyen tettem, s az előbbi nem különösebb az utóbbinál. Céljait különböző módon valósítja meg, felhasználva teremtményei cselekvését, többek között az imádságát is.

Úgy tűnik, semmit sem tesz maga, amit rábízhat a teremtményeire. Azt parancsolja nekünk, hogy szép lassan, a tévedés lehetőségével együtt, tegyük meg azt, amit ő tökéletesen, egyetlen szempillantás alatt megtehetne. Megengedi, hogy elhanyagoljuk vagy elhibázzuk azt, amit ránk bízott. Talán nem is értjük egészen ezt a helyzetet: azzal a képességgel ruházza fel a korlátozott szabad akaratot, hogy a Mindenhatóval működjenek együtt. Ez pillanatról pillanatra egyfajta lemondást kíván az Istentől. Nem vagyunk pusztán befogadók vagy szemlélők. Abban a megtiszteltetésben részesültünk, hogy részt vehetünk a játékban, együttműködhetünk vele terve megvalósításában. Ez a bámulatos folyamat a teremtés folytatódása lenne a szemünk előtt? Igen, ilyen módon tesz Isten a semmiből valamit örökkévalóvá.

Én legalábbis így látom. De amit felvázoltam, az legfőljebb

elképzelés vagy metafora. Mindaz, amit ezekről a kérdésekről elmondhatunk, csupán hasonlat vagy példázat. A valóságot nem tudjuk felfogni képességeinkkel. De megpróbálhatjuk kiszűrni a rossz hasonlatokat és példázatokat. Az imádság nem gépezet. Nem varázslat. Nem Istennek adott tanács. Mint egyéb tetteinkben, az imánkban sem szakadhatunk el a folytonosan bennünk ható Istentől, hiszen minden véges ok csupán benne képes működni.

Még balgább volna azt gondolni, hogy azok, akiknek az imája meghallgatásra talál, a trón körül álló befolyásos emberek volnának. Krisztus visszautasított imádsága a Gecsemáné-kertben éppen eléggé meggyőző ezzel kapcsolatban. S nem merem elhallgatni azt a megdöbbentő gondolatot sem, amit egyszer egy igen tapasztalt kereszténytől hallottam: „Sok csodálatos ima-meghallgatást láttam és hallottam. De azok rendszerint a megterés előtt vagy közvetlenül utána történtek. Ahogy a keresztény élet előrehalad, egyre ritkulnak az ilyen esetek. S a visszautasítás nemcsak gyakoribbá válik, hanem egyre félreérthetlenebbé s egyre nyomatékosabbá is.”

Isten tehát cserbenhagyja azokat, akik a leghűségesebben szolgálják? Nos, aki a legodaadóbban szolgálta őt, az kínhalála előtt így sóhajtott fel: „Miért hagytál el engem?” Amikor Isten emberré lesz, őt vigasztalja meg a legkevésbé Isten, éppen a legnagyobb szükségében. Itt olyan titok rejlik, amit nem volna bátorságom föltárni, még ha tudnám is. Az olyan halandók tehát, mint mi, még ha néha minden reményen és valószínűségeken túl is meghallgatásra találnak is az imádságaink, inkább ne vonjunk le elhamarkodott következtetéseket a magunk javára! Ha erősebbek volnánk, talán kevésbé gyöngéden bánnanak velünk. Ha bátrabbak lennénk, talán sokkal kevesebb segítséggel is elküldenének bennünket oda, ahol jóval reménytelenebb állásokat kellene védelmeznünk ebben a nagy háborúban.

MIT GONDOLNAK A LELKIPÁSZTORRÓL?

Ezt a kérdést tették fel *Bacsó Benjámín* és *Kovács Dániel* baptista lelkipásztorok baptista fiataloknak egy kérdőívben. Így számoltak be az eredményről:

Négy nap alatt 260 értékelhető válasz született. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a mai fiatalok (hiszen főleg őket céloztuk meg) miként gondolkodnak a lelkipásztorokról. A válaszadók 85%-a kifejezetten szereti és tiszteli a lelkipásztorát. Ennek a számnak nagyon örültünk, mert éppen az egyik barátunk mondta, hogy „a lelkipásztorok általában a gyülekezet 10%-a miatt szoktak megterhelődni és kénytelenek váltani” – úgy látszik igaza volt. Milyen jó, hogy van 85%, akik kérik és várják, hogy velük és értük dolgozzunk!

A válaszadók zömében 15–39 év közöttiek így nem csoda, hogy nagyon sokra értékelték az online elérhetőséget a lelkipásztornál, meglepő módon azonban a közösségimédia-aktivitással kapcsolatban közömbösek. Nem tudták eldönteni, hogy fontos vagy sem mindössze 11% tartja nagyon fontosnak, hogy aktív legyen a közösségi médiában a lelkipásztor.

Az egyik legizgalmasabb kérdés az volt, hogy „Szerinted mivel tölti a legtöbb időt a lelkészed munkája során?”. A válaszadók közel 75%-a az igehirdetésre való felkészülést írta első helyen. Voltak néhányan, akik megemlítették a családlátogatást, lelkigondozást, sőt igen sokan a szervezést, adminisztrálást is. Ez a kép azért érdekes, mert arra világít rá, mit látnak gyülekezetünk tagjai a munkánkból. Ha összevetjük, hogy mit várnának el a lelkésztől, akkor pedig azt látjuk, hogy a legtöbb válaszadó szerint hangsúlyosabbá kellene tenni a lelkészi beszélgetéseket (egyéni, családi, házaspári) a „munkaidőben”.

A másik fontos kérdés a hitelességre vonatkozott. A válaszadók válaszai teljesen egybecsengnek az 1Tim 3,2–7 és a Tit 1,6–9 által megírtakkal. Rendkívül fontos nekik a személyes példamutatás, 42% ezt jelölte meg első helyen. Meggyőzően sok szavazatot kapott a család és annak vezetése mint a hitelesség kritériuma.

Érdekelt bennünket, hogy a válaszadók mely tulajdonságokat látják jónak a lelkészükből. Igen nagy volt a szórás, de a következő tulajdonságokat igen sokan írták: kedves, türelmes, segítőkész, őszinte, megértő, humoros, közvetlen, nyitott. Amikor pedig azt kérdeztük, hogy mely tulajdonságban kellene fejlődni a lelkészeknek, jóval egyértelműbben ezeket a területeket nevezték meg a válaszadók: vezetés, időbeosztás, kommunikáció, szervezés, pontosság, határozottság, lelkigondozás.

Az eredmények elgondolkodtatóak! Köszönjük az őszinte válaszokat, és reméljük, hogy hasznát veszik ezen összegzésnek lelkipásztorok, gyülekezetvezetők, előljárók, presbiterek és gyülekezeti tagok.

Forrás: gyulekezetvezetes.blog.hu

Priscilla Shirer: Eltökélt szívű nők
Immanuel, Szombathely, 2012

Az *Eltökélt szívű nők* című könyv nem elsősorban egy olvasói igény miatt született meg, hanem azért, mert elkötelezett szívű emberek megértették, hogy olyan nőkre van szükség ebben a nemzedékben, akik nemcsak megértenek bizonyos igazságokat, hanem készek is azt megvalósítani is a saját életükben.

Rögtön meg is fogalmazódik a kérdés: mi a probléma a nőekkel? Tulajdonképpen semmi. És mégis...

A kérdést úgy is fel lehet tenni: Szeretnénk-e megelégedettek lenni? Szeretnénk-e örülni? Szeretnénk-e, hogy Isten Igéje valóságosan hasson az életünkben mindennap?

Ha a fenti kérdésekre igent mondunk, akkor már nincs szükség másra, mint: önfegyelemre, önfeláldozásra, eltökéltségre. Mindezek olyan kifejezések, amelyek felkavarják a gondolatainkat. Úgy találhatjuk, hogy mégiscsak nagy ár mindezért.

Nos, ebben nyújt segítséget ez a könyv. Üzenet Istentől, egyfelől arra nézve, hogy ismer és értékes vagyok számára. Másrészt egy tükröt tart elénk arról, hogy milyen állapotban vagyunk, hol tartunk most, és hová juthatunk el Isten segítségével.

Lehetőségünk van átgondolni mindazt, ami igazán fontos az életünkben. Mindazt erősíthetjük, ami az igazi kincsünk, vagy azzá válhat.

A könyv nem egy regény. Aki ilyen várakozásokkal kezdi el olvasni, az csalódni fog. Ez a könyv inkább egy munkafüzet. Olvasás közben nem csak jegyzetelni érdemes, hanem egy-egy fejezet után úgy érdemes továbbmenni, hogy az olvasó döntést hoz a saját életére nézve.

A szerző *Priscilla Shirer* olyan példa a könyv szerkesztői szerint, aki hűséges életével sok nő számára mutat példát. A történetei, bizonyosságai által egy hiteles, érett hívő ember bizonyágtételét olvashatjuk el.

Én is azt tapasztalom, hogy sok nő a „majd akkor leszek boldog, ha...” csapdájába esik. Mindig másra, többre vágyik sok nő. Ha házas egyedülálló szeretne lenni. Kívánja azt a szabadságot, amit az az életforma nyújthatna számára. De ugyanígy fordítva is igaz: ha valaki egyedülálló, mindenképpen a házasság nyújtotta biztonságot szeretné megszerezni magának. De ki ne szeretne volna már megvásárolni egy tetszetős reklámban látott terméket, ruhadarabot? És ki ne gondolt volna arra sohasem, hogy csak akkor lehetek boldog, ha ezt megszerzem, megkapom, megvásárolom.

Akkor ez azt jelenti, hogy ne legyenek, sőt egyáltalán nem lehetnek igényeim? Nem. Csak egyszerűen a megelégedett nő tudja azt, hogy Isten képes arra, hogy betöltse maradéktalanul a felmerülő szükségéit. És egy másik gondolat a könyvből:

„Vajon mit akar Isten kiformálni a jellemedben, vagy megerősíteni a veled való kapcsolatodban azáltal, hogy még nem ad meg néhány dolgot, amit szeretnél?”

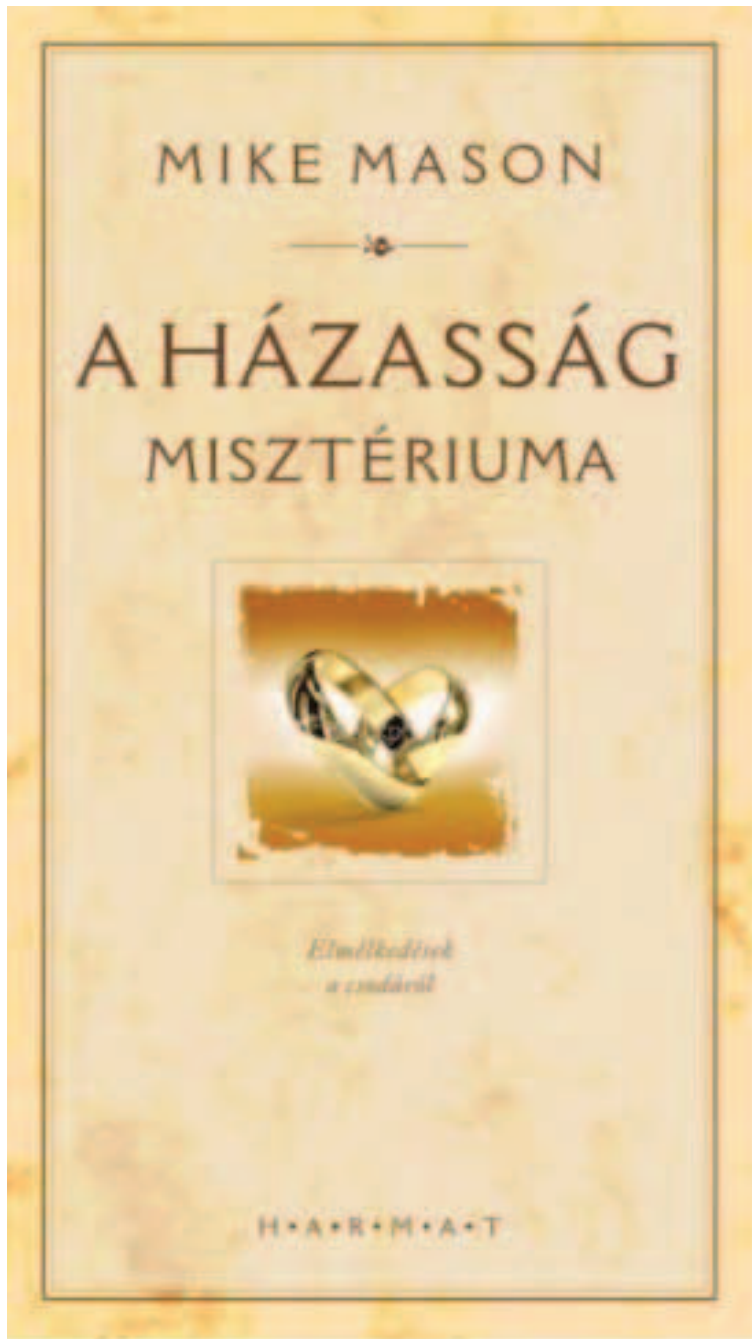
Három életváltoztató hangsúly:

1. Ne csak megtudjam, hanem fogadjam el, hogy nő vagyok és ráadásul élvezzem – Isten segítségével.
2. Eltökélek dolgokat, és ezáltal számon kérhetővé válok magam és Isten előtt.
  - Eltökélem, hogy megbecsülök másokat, azáltal, hogy meghallgatok másokat, ajándéknak tekintem azt, ha valaki engem meghallgat. Igazi ajándék, igazi áldás. Mennyi áldás fakadna abból, ha csendben tudnék olykor maradni.
  - Eltökélem, hogy bocsánatot adok másoknak, és a megismert isteni igazságok szerint élem az életem.
3. Fontosnak tartom, hogy férjem életére áldás leszek, gyermekeimet Isten félelmében nevelem.

A könyv elolvasásával automatikusan nem válunk jobbá. Azt is tudjuk, hogy a könyv elolvasása nem helyettesítheti a Biblia olvasását. De katalizátorként működhet az életünkben, ha vesszük a bátorságot arra nézve, hogy engedjük magunkban Isten munkáját megvalósulni.

„Teljes szívemből eltökélem, hogy a ma döntéseinek a meghozásakor a holnapra gyakorolt hatásukat tartom szem előtt. Jelenlegi döntéseimet az utánam jövők szemszögéből gondolom végig.”

Beke Betty

Mike Mason: A HÁZASSÁG MISZTÉRIUMA

Harmat, Budapest, 2009

Isten és ember kapcsolatát, illetve szövetségét mintázza a házasság: a szeretet legszebb, legizgalmasabb és legcsodálatosabb formáját a férfi és a nő kapcsolatában. Boldog házasságra vágyik mindenki. Az író bemutatja, hogyan kell hiteles keresztényként élni a családban, aminek alapja a házasság.

Nyomon követhetjük *Mike Mason* elmékedését arról, hogy milyen misztérium hatja át a férj és feleség kapcsolatát, vagyis mi a házasság titka. Őszintén ír a társválasztással járó vívódásairól, kétségeiről, de a házasság örömeiről, szerelemről és a beteljesült szexuális életről is. A házasság tehát ellentétes érzések és élethelyzetek színtere: egészséges testi-szellemi, értelmi-érzelmi feszültség a férj és a feleség között, fenséges élmény – kemény próbatétel, önfeláldozás – kitárulkozás, függőség – függetlenség, magány – közösség, önmegtagadás – önérvényesítés, kudarc – győzelem, teher – ajándék, egység – másság, gyengeség – erő, idegenség – közelség, törvény – szabadság, és állandó fejlődés – fájdalmas változás. Mindezeket az érzéseket és élethelyzeteket gyönyörűen összehangolja a tiszta szerelem, a feltétlen szeretet és az Istenbe vetett hit által.

A házasság a férj és a feleség engedelmes teherhordozása, és közös küzdelme egy életen át. Egyes házaspároknál gördülékenyebb az alkalmazkodási folyamat, másoknál nehezekebb, mégis megvalósul az egység, mert hűségesen támogatják egymást. Olykor fájdalmas a változás, a csiszolódás, de kellemes is, mert gyengéd eszközzel, a társ által történik. Mert „a szeretet a legnagyobb tanítómester, ...akiért könnyebb szívvel áldoznánk oda mindenünket...” – vallja Mike Mason. Majd a Bibliát idézi: „Vassal formálják a vasat, és egyik ember formálja a másikat.” (Péld 27,17)

Tehát a házasság tűz és acél, ami tisztít és formál. Hogyan valósul meg? Szeretet által. Mi a titok? A boldog házasság titka a hűséges szeretet. A szeretet pedig Isten ajándéka. A házasság maga a csoda!

Sallai Jakabné Mária (Arad)

Részlet a könyvből

A házassági eskü (99. oldal)

A templomi házasságkötés alkalmával hangzik el a történelem legnépszerűbb vallásos fogadalma. Teljesen érthető, hogy a modern kor embere általában nem is eskünek, inkább csak amolyan szép népszokásnak, az élet apró szertartásai egyikének tekinti, amelyet alighanem jobb megtartani, mint mellőzni. És ha éreznek is valami áhítatfélést, annak is több köze van az érvényes jog kötelező tudomásulvételéhez és a pillanat kiváltotta érzelmhez, mint bármiféle természetfölöttiséghez.

Azonban félreértés ne essék: férfi és nő egybekelése kölcsönösen tett szent ígéreteken alapuló természetfölötti esemény. Mint láttuk, a legtöbb ember életében ez az egyetlen alkalom, amikor valódi esküt tesznek. Lehet, hogy a hitvestársak soha többé nem ejtenek ki a szájukon szent szavakat. Elmondásuk körülbelül harminc másodpercig tart, de a megtartásukhoz egy élet munkája szükséges.

Az esküjét azonban nem az tartja meg, aki tartózkodik an-

nak megszegésétől. Ha így volna, a házassági fogadalmakat már a kimondásuk napján megszegnék. Ebben különbözik az eskü az egyszerű ígérettől vagy elhatározástól. Ha azt szegem meg, amit elhatároztam, akkor vagy lemondok róla, vagy újra megfogadom. Az eskü azonban érvényben marad és hat, bárhogy viselkedjem is. Nem olyan, mintha jogi szerződést írnék alá, és nem hasonlít az emberi ígéret egyéb más formájához sem. Nem ígérhetem meg, hogy szeretni fogok egy másik embert: csak megesküdhetek rá. Az eskü *per se* (latin: önmaga által) az alkalmatlanság bevallása, egyszersmind automatikus hívása az egyetlen létező alkalmas segítségnek, Isten erejének és kegyelmének.

Ezért nem azáltal tartom meg az eskümet, hogy nem szegem meg, hanem úgy, hogy életem hátralévő részét annak felfedezésére szentelem, hogy mit jelent az eskü, és kész vagyok ennek megfelelően változni és növekedni.

Valóban bátrak – A tisztesség otthon kezdődik

Randy Alcorn regénye – Alex és Stephen Kendrick forgatókönyve alapján (Immanuel kiadó, Szombathely, 2012)

Általában egy könyv születik meg először, regény, útleírás, életrajz vagy dráma, aztán elkészítik belőle a színházi-, musical- vagy filmváltozatot. E könyv esetében különleges helyzetben van az olvasó, mert egy nagyszerű film forgatókönyvéből készült el a regény. Én szándékosan nem néztem meg a filmet, hogy annak semmiféle hatása ne legyen jelen könyvajánlómra. A szerző azt írja a köszönetnyilvánításban, hogy „A könyvnek körülbelül húsz százaléka közvetlenül a filmből származik; a többi nyolcvan százalékot nekem kellett kitalálnom, hogy regénnyé alakítsam.” Jól sikerült az alakítás!

Az első oldalakon rögtön a cselekmények közepébe csöppenünk. Az USA Georgia államának Albany nevű városába érkezik egy új rendőr, Nathan Hayes. Kényszerűségből, testközelből ismerkedik meg a város legnagyobb bűnbándájának, a Gengszter Nemzet vezérével, TJ-vel. Az eset körülményei még visszaköszönnek a történet további jeleneteiben is, úgyhogy már a lelegejétől érdemes figyelemmel kísérni, sőt pontosan beazonosítani a szereplőket. Én felírtam egy lapra a nevüket, életkorukat, családi kapcsolataikat, foglalkozásukat, munkahelyi beosztásukat. Erre aztán túl nagy szükségem nem volt, mert egyrészt a szereplők száma nem áttekinthetetlen (kb. 40 név szerint felsorolt, akik közül 8-10 körül mozog a történet fő cselekménysora). Másrészt pedig van olyan pörgő lendületű az események folyama, hogy a végigolvasás során senkit sem lehet szem elől téveszteni. Így ismerkedünk meg a Dougherty Megyei Seriffhivatal dolgozóival: Adam Mitchell őrmesterrel és a társával Shane Fullerrel, Brad Bronson hadnaggyal, és az

újonc éveit befejező David Thomsonnal, akinek a most érkezett Nathan Hayes lesz a társa. Ők öten vannak egy műszakban, az ő munkaköri feladataikba enged betekintést a könyv. A hivatali eligazítások és a bevételek mellett otthoni, családi életükbe is bepillantást nyerünk. Rajtuk kívül Javier Martinez, egy spanyol bevándorló, kétkezi munkás kerül be a baráti körükbe fiatal családjával együtt. A sok rövidke történet sokféle élethelyzetet tár elénk, amelyekben a bibliai és keresztény életszemléletnek megfelelő vagy ahhoz igazodó magatartásra esik a hangsúly. Van szó megtérésről, munkahelyi becsületességről, közös apa-fia és apa-lánya programokról, istentiszteletekről, abortuszról, örökbefogadásról, idősek otthonáról, kábítószerrel, versenyszerű futásról... – szóval az élet sokrétű dolgairól.

Tehát pörgős, eseménydús a történet szövege. A könyv olvasását emellett nagyban megkönnyíti, hogy rengeteg párbeszéd és monológ, előadás található benne. Ezekből sokat megtudunk a szereplők lelkiállapotáról, múltjáról, terveiről. A gondolataikat előszeretettel öntik szavakba, és főleg a főszereplő Adam Mitchelléi *döntött betűvel* vannak megjelenítve, ami szintén könnyíti az olvasást. Két fő hangsúlya van a könyvnek: az egyik egy tragikus esemény, a másik egy apák által nyilvánosan fogadott nyilatkozat. A tragédia után az érintettek egyre jobban keresik Isten közelségét, válaszát és akaratát. Ebből kifolyólag megnyugszanak és célt találnak az életükben. Pozitív hatással tudnak lenni házasságukra és gyermeknevelésükre, szomszédaikra és munkatársaikra, sőt – a munkájukból fakadóan – még a bűnözőkre is. Segítik egymást munkában, tanácsolják egymást nehéz kérdésekben. Sokszori találkozásaik során bibliaversek tanulására buzdítják egymást, bizonyoságot tesznek Istennek az életükben végzett korábbi vagy éppen időszerű munkájáról, üzeneteiről, és így nagy hangsúlyt fektetnek a szellemi életre. Mindezek közben alaposan megismerünk néhány éttermet és jellegzetes ételt Albanyban, autótípusokat, baseballcsapatokat – és fegyvereket. Hát igen, rendőrsztori...

A könyv 46 fejezetre van felosztva. Nincsenek külön címeik, témáik megadva. Ez azért is indokolt, mert egy-egy fejezeten belül a további tagolás révén más-más szereplők más-más történeteit is olvashatjuk. Ennek ellenére nincsen szétszabdalva a történet, könnyen követhető egy-egy életút. Nem kellett visszalapoznom, hogy ki kicsoda, és most miért is történnek vele az adott események. Nyomdahibát talán csak elvétve találtam, egy-két darabot, tehát az sem zavarja az olvasást. Mi több, a kiadó nagyszerű munkát végzett! A könyv elején rövid ajánló, a végén hosszabb köszönetnyilvánítás található a szerző és a film forgatókönyvírói tollából. Róluk bemutatást is olvashatunk. Legvégül személyes bátorítást adnak a még nem hívő és a már hívő olvasóik számára, illetve kérdéseket sorolnak fel a könyv csoportos megbeszéléséhez.

Feltétlenül ajánlom minden hívő édesapának! De haszonnal forgathatják még nem hívők, és még vagy már nem édesapák is. És a filmet is érdemes lesz megnézni!